

Joustavaa yhteishallintaa? –
Kansalaisjärjestö palstaviljelyn palvelujen
järjestäjänä Tampereella

ANU KOTILAINEN

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Ympäristön ja alueiden
politiikan pro gradu -
tutkielma

Syyskuu 2014

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Tampereen palstaviljelyä yhteishallinnan järjestelmänä. Yhteishallinnalle on tyypillistä eri tason toimijoiden muodostama verkosto, jossa valtaa ja vastuuta jaetaan. Yhteishallintajärjestelmässä käydään jatkuvaa keskustelua, neuvotellaan ja ratkaistaan ongelmia. Toimivassa yhteishallinnassa tapahtuu oppimista ja hallinta on joustavaa. Oppivassa hallintaverkostossa toimintaa arvioidaan, kehitetään ja kehittämisideoita toteutetaan. Joustavuudella sen sijaan viitataan verkoston kykyyn oppia, sopeutua muutoksiin ja toimia silloin, kun verkoston toimintaa häiritään.

Tutkimuksessa keskitytään ensiksi siihen, minkälaisen yhteismaan hallinnasta on kyse, minkälaisia toimijoita hallintaan osallistuu ja minkälaisia tehtäviä eri toimijoille kuuluu. Toiseksi tarkastellaan vallan ja vastuun jakautumista hallintaverkostossa, sekä sitä, minkälaisia ongelmia hallinnassa esiintyy. Kolmanneksi pohditaan verkoston erilaisia ominaisuuksia, kuten heterogeenisyyttä ja tiheyttä. Tämän jälkeen siirrytään hallintaverkoston oppimisen ja joustavuuden tarkasteluun. Tutkimus suoritettiin haastattelemalla Tampereen palstaviljelyn organisointiin osallistuvia toimijoita. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina, joiden kysymykset muotoutuivat ja tarkentuivat jokaisen haastattelun myötä. Aineiston analyysiin käytettiin teorialähtöistä sisällönanalyysia, joka tehtiin yhteishallinnasta johdetun analyysikehikon avulla.

Tampereen palstaviljelyn hallintaverkoston muodostavat joukko keskenään heterogeenisiä toimijoita. Verkosto ei ole yhteyksiltään tiheä, vaan siinä on aukkoja. Verkostossa käydään neuvotteluja ja ratkaistaan ongelmia, mutta keskusteluyhteyden heikon laadun takia tieto ei kulje toimijalta toiselle. Verkostossa tapahtuu jonkin verran oman toiminnan arviointia ja kehittämisideoiden pohtimista, mutta ideoista ei päästä toteuttamisen tasolle. Palstaviljelyä ja sen hallintaa voitaisiin kehittää parantamalla keskusteluyhteyttä, jakamalla resursseja tehokkaammin, muuttamalla yksivuotisia palstoja monivuotisiksi, siirtymällä monen yhdistyksen malliin ja osallistamalla viljelijöitä.

Asiasanat: Yhteishallinta, palstaviljely, kansalaisjärjestö, yhteismaa, verkosto, verkoston joustavuus, verkoston oppiminen, adaptiivinen yhteishallinta

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Tutkimusasetelma.....	3
2.1	Palstaviljely Tampereella	3
2.2	Tutkimusongelma	5
3	Kansalaisjärjestö toimijana	8
3.1	Kansalaisyhteiskunta	8
3.2	Kansalaisjärjestöt Suomessa: hallinnosta hallintaan.....	9
3.3	4H-yhdistys – kansalaisjärjestö palstaviljelyn järjestäjänä.....	11
4	Yhteishallinnan teoreettinen tausta	13
4.1	Urbaanit yhteismaat	13
4.2	Yhteishallinnan monimuotoisuus	14
4.3	Yhteishallinta verkostohallintana	15
4.4	Heterogeenisuus, tiheys ja yhteydet	18
4.5	Joustava yhteishallinta	19
5	Aineisto ja menetelmät.....	22
5.1	Aineiston keruu.....	22
5.2	Teorialähtöinen sisällönanalyysi.....	24
6	Selviytymistaistelua resurssipulassa	27
6.1	Monimuotoinen yhteismaa hallinnan haasteena	27
6.2	Hallintaan osallistuvat toimijat.....	30
6.3	Tehtävät.....	32
6.4	Ongelmat	36
6.5	Valtaa, oikeuksia ja velvollisuuksia	40
6.6	Heterogeeninen, keskittynyt ja tiivis hallintaverkosto.....	42
7	Palstaviljelyn hallinnan kankeus.....	49
7.1	Tiedonkulku ja kommunikaatio – esimerkkitapaus Vuores	49
7.2	Kehittämideoista käytäntöön?.....	53
8	Johtopäätökset	57
8.1	Hallintaverkoston arviointi	57
8.2	Kehittämisehdotukset	60
9	Lopuksi	65
	Lähteet.....	67
	Liitteet.....	72
	Liite 1. Haastatteluiden teemat.....	72
	Liite 2. Tampereen palstaviljelyalueiden säännöt.....	73
	Liite 3. Helsingin viljelyspalstojen hoito-ohjeet.....	74

1 Johdanto

Kuntien ja kansalaisjärjestöjen välinen suhde on muutoksessa. Tämä johtuu osittain siitä, että perinteisestä julkishallintokeskeisestä hyvinvointivaltiosta on siirrytty malliin, jossa suositaan verkostomaista yhteistyötä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä. Vastuuta palveluiden järjestämisestä on hajautettu ja siirretty yhä enemmän kansalaisille ja näitä edustaville kansalaisjärjestöille. Hyvinvointivaltiosta on siirrytty hyvinvointiyhteiskuntaan, jonka nähdään koostuvan julkisesta hyvinvointivaltiosta ja kansalaisyhteiskunnasta. Kansalaisyhteiskunnalla viitataan useimmiten yhteiskunnallisen elämän kolmanteen sektoriin, joka toimii julkisen ja yksityisen rinnalla. Kolmanteen sektoriin kuuluvat kiinteänä osana kansalaisjärjestöt.

Toinen kuntien ja kansalaisjärjestöjen yhteistyön muutokseen vaikuttanut tekijä on ollut pyrkimys palveluntuotannon tehostamiseen. Julkisella sektorilla on otettu käyttöön yksityisen sektorin keinot kilpailuttamisineen ja toimintojen markkinoistamisineen. Kunnat ovat siirtäneet omia tehtäviään tai niiden osa-alueita järjestöjen hoidettavaksi. Esimerkiksi Jyväskylässä päihdehuolto, joka kuuluu julkisen sektorin ja erityisesti kuntien vastuulle, on järjestetty kunnan ja järjestöjen yhteistyönä (Möttönen & Niemelä 2005, 181). Vastaavasti Turussa kaupungin sosiaali- ja terveystoimi työskentelevät yhdessä alueen lastensuojelujärjestöjen kanssa Perhetalo Heideken -hankkeen parissa (Perhetalo Heideken 2013).

Yhteistyötä kuntien ja kansalaisjärjestöjen välillä tehdään koko ajan enemmän, joten olisi tärkeää tutkia sitä, minkälaisia nämä yhteistyön muodot ovat ja miten yhteistyö vaikuttaa järjestämisen kohteena olevaan palveluun. Tarkastelen tässä tutkimuksessa näitä seikkoja tamperelaisen esimerkkitapauksen kautta. Tampereen kaupunki on tehnyt Tampereen-Teiskon 4H-yhdistyksen kanssa palvelusopimuksen palstaviljelyn järjestämisestä Tampereella. Tarkastelen sitä, miten tämä yhteistyö Tampereen kaupungin (julkinen sektori) ja 4H-yhdistyksen (kansalaisjärjestö) välillä on käytännössä toteutunut.

Tampereen palstaviljelyalueiden hallinta eroaa perinteisestä ylhäältä alaspäin tapahtuvasta hallinnosta, sillä kaupunki on siirtänyt osan palstaviljelyalueiden hallinnasta 4H-yhdistyksen

vastuulle. Myös 4H-yhdistyksellä on siis valtaa, oikeuksia ja velvollisuuksia palstaviljelyalueisiin liittyen. Tämä viittaa siihen, että Tampereella harjoitetaan palstaviljelyalueiden yhteishallintaa. Yhteishallinnalla tarkoitetaan eri tason toimijoiden yhdessä harjoittamaa hallintaa, jossa tapahtuu vallan, vastuun ja tehtävien jakamista. Tarkastelen tässä tutkimuksessa sitä, minkälaista palstaviljelyn hallinta Tampereella on, ja mitä yhteishallinnan piirteitä siinä on havaittavissa. Tarkastelen aineistostani muun muassa sitä, minkä tyyppisissä asioissa ja millä tavoin vallan, vastuun ja tehtävien jakamista tapahtuu.

Yhteishallinta on yleensä joustavampaa ja mukautuvampaa kuin perinteinen julkisen tahon yksin harjoittama hallinta. Siksi se soveltuu paremmin yhteismaiden, kuten metsien tai kalastusalueiden hallintaan, sillä yhteismaat ovat usein esimerkiksi ilmaston takia muuttuvia ja esimerkiksi käyttö- ja omistussuhteiltaan monimutkaisia. Palstaviljelyalueet voidaan nähdä yhteismaina, joten tarkastelen aineistostani myös palstaviljelyn hallintajärjestelmän joustavuutta, eli sen kykyä oppia ja mukautua uusiin tilanteisiin. Aineistona käytän hallintaan osallistuvien toimijoiden haastatteluita, jotka tein talvella 2013–2014.

Tutkimukseni etenee siten, että esittelen seuraavassa luvussa tarkemmin tutkimusasetelman ja -ongelman. Kolmannessa luvussa keskityn kansalaisjärjestöjen muuttuneeseen rooliin yhteiskunnassa, neljännessä siihen, mitä yhteishallinnalla tarkoitetaan ja viidennessä esittelen käyttämäni aineiston ja menetelmät. Kuudennessa luvussa analysoin sitä, minkälaista palstaviljelyn hallinta on Tampereella ja seitsemännessä luvussa hallintajärjestelmän kykyä oppia ja olla joustava. Kahdeksannessa luvussa teen päätelmiä analyysin pohjalta ja pohdin kehittämisehdotuksia palstaviljelyn hallintajärjestelmän toimintaan ja rakenteeseen.

2 Tutkimusasetelma

Monet kaupungit tarjoavat viljelypalstoja asukkailleen yhdeksi tai useammaksi vuodeksi kerrallaan. Usein kaupungit vuokraavat yksittäisistä viljelypalstoista koostuvat palstaviljelyalueet yhdistyksille, jotka vuokraavat viljelypalstoja eteenpäin asukkaille. Palstaviljelyalueet ovat kaikille avoimia alueita, joilla saa liikkua vapaasti palstoja lukuun ottamatta. (Kaupunkiviljely 2014.) Jokinen, Viljanen ja Willman (2011) tarkastelevat Pispalan palstaviljelyaluetta tiheänä paikkana artikkelissaan *Kaupunkiluonto käsin tehtynä. Pispalan ryytimaa ja tiheän paikan synty*. Heidän mukaansa palstaviljelyllä voi olla monenlaisia merkityksiä laajalle joukolle ihmisiä, ei vain viljelijöille. Lisäksi palstaviljelyalueet voivat toimia ekologisesti merkittävinä paikkoina, sillä niiden maaperä toimii siemenpankkina ja pitää yllä seudullista lajipoolia. Koska palstaviljelyä on tutkittu Suomessa vain vähän, aloitin tutkimuksen tekemisen haastatteleamalla Tampereen kaupungin viranhaltijoita, jotka ovat olleet tekemisissä palstaviljelyn kanssa. Vertailun vuoksi tein samanlaisen esihaastattelun myös Helsingissä yhdessä Tampereen yliopiston tutkijan, Ari Jokisen, kanssa. Tässä esitutkimusvaiheessa sain hyvän yleiskuvan siitä, miten palstaviljely Tampereella on järjestetty ja mitä toimijoita järjestämiseen mahdollisesti osallistuu.

2.1 Palstaviljely Tampereella

Tampereen kaupungin kiinteistötoimen (1996a) katsauksessa *Palstaviljelyä Tampereella vuodesta 1941* todetaan, että ensimmäinen maininta palstaviljelystä Tampereella löytyy vuodelta 1941, jolloin kaupungin kiinteistötoimi vuokrasi alueita asukkaille ”perunamaiksi”. Perunapulan vallitessa vuonna 1943 viljely oli niin suosittua, ettei palstoja edes riittänyt kaikille halukkaille, vaikka asukkaille palstoja vuokrattiin noin 62 hehtaaria, ja teollisuudelle, liikelaitoksille ja työläisryhmillekin yhteensä noin 48 hehtaaria. Nykyään palstaviljelyalueiden kokonaispinta-ala on noin 55 hehtaaria.

Esihaastatteluissa kävi ilmi, että Tampereen kaupungin kiinteistötoimi teki Tampereen-Teiskon 4H-yhdistyksen (jatkossa vain 4H-yhdistys) kanssa palstaviljelyalueita koskevan

vuokrasopimuksen vuonna 1996. Vuokrasopimuksessa todetaan, että 4H-yhdistyksellä on oikeus vuokrata palstoja eteenpäin asukkaiden viljeltäväksi ja periä näiltä vuosivuokraa palstan koon mukaan (Tampereen kaupunki, 1996b). Tarkoituksena oli, että 4H-yhdistys jatkaa kaupungin hoitamaa palstojen vuokrausta sillä erotuksella, että 4H-yhdistys lisää toimintaan neuvontaa ja muita palveluja (Tampereen-Teiskon 4H-yhdistys, 1996).

Vuonna 2000 Tampereen kaupunki päätti luopua vuokrasopimuksesta 4H-yhdistyksen kanssa, koska palstaviljely ei ollut kaupungin ydintoimintaan. Samoihin aikoihin 4H-yhdistys oli luopumassa kannattamattoman palstaviljelytoiminnan tuottamisesta. Kaupunki päätti siirtyä ostopalveluun, ja 4H-yhdistys ilmaisi halukkuutensa toimia palstaviljelyn palvelujen järjestäjänä. 4H-yhdistys valittiin hoitamaan tehtävää ja kaupunki ja yhdistys solmivat palvelusopimuksen vuonna 2000.

Palvelusopimuksen solmimisesta lähtien Tampereen kaupunki on maksanut 4H-yhdistykselle vuosittain siitä, että 4H-yhdistys huolehtii palstaviljelyn palvelujen järjestämisestä kaupungin osoittamilla ja omistamilla maa-alueilla. Kaupunki ja 4H-yhdistys tekevät palvelusopimuksen aina kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Sopimus voidaan uusia kesken sopimuskauden, jos esimerkiksi sopimukseen täytyy lisätä tai siitä täytyy poistaa palstaviljelyalueita. Palvelusopimuksessa on määriteltä ne tehtävät, jotka 4H-yhdistyksen tulee hoitaa palstaviljelyyn liittyen. Näitä tehtäviä ovat muun muassa viljelijöiden opastus ja neuvonta, palstaviljelyalueiden seuranta ja valvonta, sekä viljelijöiden laskuttaminen. (Esihaastattelu 1, kaksi Tampereen kaupungin viranhaltijaa, 2013.) Palstaviljelyn hallinnollisia tehtäviä hoitaa 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja, joka rekrytoi palstaneuvojan vuosittain viljelysesongin ajaksi. Palstaneuvoja työskentelee aina noin kolmen kuukauden ajan, jolloin hän hoitaa palstaviljelyn käytännön tehtäviä, kuten palstojen jakamisen ja viljelijöiden laskuttamisen.

Helsingissä sen sijaan kaikki palstaviljelyalueet on vuokrattu maanvuokrasopimuksin kaupunginosa- ja palstaviljelijäyhdistysten hoidettavaksi. Tilanne on päinvastainen kuin Tampereella, sillä Helsingissä yhdistykset maksavat kaupungille vuosivuokraa palstaviljelyalueista. Kaupungit eroavat toisistaan myös siinä, että Helsingissä maanvuokrasopimuksissa on määriteltä palstaviljelijöitä koskevat yleiset käyttö- ja hoito-ohjeet esimerkiksi rakentamiseen, jätehuoltoon ja vesihuoltoon liittyen palstaviljelyalueilla. Tampereella kaupunki ei ole palvelusopimuksessa määritellyt viljelijöitä koskevia sääntöjä, vaan 4H-yhdistys on päättänyt niistä itse. Helsingin kaupungin laatimissa ohjeissa annetaan

tarkat määritelmät esimerkiksi sille, mitä kasveja palstoilla saa viljellä, milloin viljely tulee aloittaa ja miten kompostoinnin kanssa tulee toimia. Maanvuokrasopimuksessa on myös määritelty ne tehtävät, jotka ovat kaupungin vastuulla. Näihin tehtäviin kuuluvat esimerkiksi mahdollisten kevyen liikenteen väylien, isompien puiden ja ojien hoitaminen. Sopimuksessa todetaan, että yhdistysten tulee valvoa käyttö- ja hoito-ohjeiden noudattamista ja antaa laiminlyönneistä viljelijöille kehotuksia puutteiden korjaamiseksi. Kehotusten jättäminen huomiotta voi johtaa siihen, että viljelijä menettää palstansa. Tampereen kaupungin ja 4H-yhdistyksen välinen sopimus sen sijaan keskittyy lähinnä siihen, mitä palstaviljelyn palveluiden järjestämistehtäviin kuuluu. (Esihaastattelu 2, kolme Helsingin kaupungin viranhaltijaa, 2013.)

2.2 Tutkimusongelma

Esihaastatteluiden perusteella 4H-yhdistyksellä on enemmän mahdollisuuksia päättää palstaviljelyyn liittyvistä asioista kuin vastaavilla palstaviljelyä hoitavilla yhdistyksillä Helsingissä. 4H-yhdistyksellä on laajemmat vaikutusmahdollisuudet erityisesti palstaviljelyn käytäntöjen järjestämiseen liittyen, eli paremmat mahdollisuudet vaikuttaa siihen, minkälaista palstaviljelyä Tampereella harjoitetaan ja miten. Tampereen palstaviljelyalueiden hallinta poikkeaa perinteisestä ylhäältä alaspäin tapahtuvasta byrokraattisesta hallinnosta (tarkemmin luvussa 3), sillä palstaviljelyalueiden hallintaan osallistuu eri tason toimijoita. Tarkastelen näiden toimijoiden muodostamaa hallintaverkostoa yhteishallinnan näkökulmasta. Artikkelissaan *Co-management: concepts and methodological implications* Carlsson ja Berkes (2005, 65–76) esittävät yhteishallinnan olevan jatkuva ongelmanratkaisuprosessi, johon sisältyy laajaa keskustelua, neuvottelua ja oppimista. Yhteishallintaverkosto muodostuu yksityisistä ja julkisista toimijoista, jotka tekevät yhteistyötä ja jakavat valtaa ja vastuuta jonkin yhteismaan hallintaan liittyen. Tampereen palstaviljelyalueet toimivat yhteismaana, jonka hallinnasta hallintaverkosto käy jatkuvaa keskustelua ja neuvottelua.

Yhteishallinta ei ole kiistatta jokaisessa tilanteessa paras mahdollinen ratkaisu yhteismaiden hallintaan, mutta sillä nähdään olevan monia hyviä puolia. Yhteishallintaverkoston toimijat erilaisista organisaatioista tuovat yhteistyöhön erilaista osaamista ja tietämystä, mikä

edesauttaa yhteishallintaverkostolle kuuluvien tehtävien jakamista. Yhteishallinnan myötä toimijoiden voi olla helpompi päästä käsiksi resursseihin, joihin heillä ei muuten olisi pääsyä. Resurssi voi olla esimerkiksi jokin teknologia, joka tavallisesti on vain yhden toimijan käytettävissä, mutta joka yhteishallinnan myötä on myös muiden toimijoiden saavutettavissa. Yhteishallinnalle on ominaista, että eri tason erityyppiset toimijat tekevät yhteistyötä verkostomaisesti, eivät hierarkkisesti ylhäältä alas -mallin mukaisesti. Tästä syystä esimerkiksi informaation kulku yhteishallintaverkostoissa saattaa olla nopeampaa ja tehokkaampaa, ja ongelmanratkaisutavat paikallisiin olosuhteisiin sopivampia kuin hierarkkisissa verkostoissa. Myös riskien jakautuminen useammalle toimijalle on yhteishallintaverkoston vahvuus. Riskit pienenevät, kun tehtävien hoitaminen ei ole vain yhden toimijan varassa. Näiden ominaisuuksien lisäksi yhteishallinta ja siihen sisältyvä jatkuva neuvottelu toimijoiden välillä mahdollistavat sen, että kiistoja yhteismaan käytöstä syntyy todennäköisesti vähemmän ja niitä on helpompi ratkaista. (Carlsson & Berkes 2005, 71–72.)

Kuten aiemmin totesin, Tampereen kaupunki on tehnyt palvelusopimuksen Tampereen-Teiskon 4H-yhdistyksen kanssa palstaviljelyn palveluiden hoitamisesta. Tässä tutkimuksessa tarkasteluni kohteena on palstaviljelyn ympärille muodostunut hallintaverkosto, jolla viittaan niihin toimijoihin, jotka osallistuvat palstaviljelyn hallintaan. Tutkimuskysymykseni kuuluu:

- Millä tavoin Tampereen palstaviljelyn hallintaverkosto toimii yhteishallinnan järjestelmänä?

Yhteishallinnalle ei ole olemassa mitään kaikkialla pätevää määritelmää, sillä jokainen yhteishallintajärjestelmä on ainutlaatuinen. Siksi ei voida listata piirteitä, jotka löytyisivät jokaisesta yhteishallintajärjestelmästä. Sen sijaan voidaan pohtia niitä piirteitä, jotka ovat yhteishallinnalle tyypillisiä. Näihin tyypillisiin piirteisiin kuuluvat muun muassa vastuun ja vallan jako, neuvottelemine ja oppiminen. Carlsson ja Berkes (2005, 65–74) toteavat, että yhteishallinnan tutkimuksen tulisi keskittyä siihen, mitä tehtäviä yhteishallintaan sisältyy, mikä toimija mitäkin tehtävää hoitaa ja millä tavalla. Tutkimuksen kohteena on pikemminkin siis yhteishallintaverkoston toiminta, ei vain sen rakenne. Yhteishallintaverkoston toimintaa voidaan tarkastella myös heterogeenisuuden, tiheyden ja keskittyneisyyden käsitteiden avulla (tarkemmin luvussa 4). Heterogeenisuudella viitataan toimijoiden moninaisuuteen, eli siihen, miten erilaisia toimijat ovat esimerkiksi resurssien, arvojen ja taustojen suhteen. Mitä

heterogeenisemmän joukon yhteishallinnan toimijat muodostavat, sitä toimivampi verkosto on yleensä kyseessä. Yhteishallintaverkoston toimivuudesta kertoo myös se, miten tiheästä verkostosta on kyse, eli miten paljon ja miten vahvoja yhteyksiä eri toimijoiden välillä on. Keskittyneisyydellä sen sijaan päästään kiinni siihen, missä määrin vuorovaikutus verkostossa on keskittynyt joihinkin tiettyihin toimijoihin. (Carlsson & Berkes 2005, 65–74.) Tarkastelen näitä yhteishallinnalle tyypillisiä piirteitä seuraavien lisäkysymysten avulla:

- Mitä toimintoja ja toimijoita palstaviljelyn hallintaan sisältyy?
- Minkälaisia ovat toimijoiden keskinäiset yhteydet?
- Minkälainen hallintaverkosto on sen keskittyneisyyden ja tiheyden näkökulmasta?
- Minkälaisia oppimista hallintaverkostossa ilmenee?
- Miten joustava hallintaverkosto on ja miten hyvin se pystyy sopeutumaan muuttuviin tilanteisiin?

Palstaviljelyn hallintaverkosto joutuu jatkuvasti mukautumaan uudenlaisiin tilanteisiin. Jokainen viljelykausi on erilainen esimerkiksi sen suhteen, miten sateinen tai kuiva kevät on. Tämä vaikuttaa pelkästään jo siihen, milloin palstat päästään muokkaamaan ja jakamaan viljelijöille. Myös kaavoitus vaikuttaa palstaviljelyn hallintaan, sillä useimpia palstaviljelyalueita ei ole merkitty kaavaan. Näin ollen hallintaverkosto saattaa menettää joitain palstaviljelyalueita esimerkiksi uusien asuntojen rakentamisen vuoksi. Palstaviljelyn suosio saattaa myös yhtäkkiä kasvaa tai laskea esimerkiksi muuttuvien trendien, kuten lähiruoan arvostuksen, vuoksi. Jotta hallintaverkosto kykenisi toimimaan jatkuvasti muuttuvissa olosuhteissa, on sen oltava joustava ja muuntautumiskykyinen (tarkemmin luvussa 4).

3 Kansalaisjärjestö toimijana

Palstaviljelyalueet ovat kaupungeissa olevia, kaikille avoimia viheralueita, eli osa kaupunkiluontoa siinä missä esimerkiksi puistotkin. Kaupunkien julkiset viheralueet ovat yleensä joko kaupunkien tai huoltoyhtiöiden hoidossa, eikä kaupunkilaisilla ole juuri mahdollisuuksia vaikuttaa niiden muotoutumiseen tai hallintaan. Palstaviljelyalueet ovat poikkeus, sillä ne tarjoavat kaupungin asukkaille mahdollisuuden vaikuttaa omaan asuinympäristönsä kaupunkiluontoon. Tässä luvussa tarkastelen, miten perinteisestä hallinnosta on päädytty tilanteeseen, jossa yhteismaan hallintaan voivat osallistua niin kaupunki, kansalaiset kuin erilaiset kansalaisjärjestötkin.

3.1 *Kansalaisyhteiskunta*

Kansalaisyhteiskunnan käsitteellä on pitkä historia. Antiikin Kreikassa ja Roomassa sillä tarkoitettiin valtiollista poliittista elämää sekä järjestäytynyttä ja moraalista yhteiskunnallista elämää. Sitä pidettiin mielivaltaan perustuvan barbarismin vastakohtana ja sivistyneen elämän mahdollistajana. (Konttinen 2013.) Kansalaisyhteiskunta nykymerkityksessään juontaa juurensa skottilaiseen valistukseen, erityisesti Adam Fergusonin kirjaan ”An Essay on the History of Civil Society” vuodelta 1767. Siinä hän puolustaa vallankumouksellisesti ihmisten oikeutta kokoontua vapaaehtoisin yhdistyksiin ja puolustaa näkemyksiään valtiota vastaan (Möttönen & Niemelä 2005, 13).

Konttisen (2013) mukaan Marx ja Hegel tarkoittivat kansalaisyhteiskunnan käsitteellä ihmisten vapaan toiminnan aluetta. Hegel sijoitti kansalaisyhteiskunnan perheen ja valtion välimaastoon. Hänen mukaan kansalaisyhteiskuntaa ei voi olla ilman valtionohjausta, sillä hän näki valtiosta erilliseen kansalaisyhteiskuntaan sisältyvän sisäistä ristiriitaisuutta ja potentiaalista tuhovoimaisuutta. Marx sen sijaan ajatteli valtion viime kädessä rakentuvan kansalaisyhteiskunnan varaan. Montesquieu, Rousseau ja Tocqueville kiinnittivät huomionsa yhdistysten tasapainottavaan rooliin yhteiskunnan valtarakenteissa. Tocquevillen mukaan juuri paikalliset yhdistykset kiinnittävät kansalaisia yhteiskuntaan ja ehkäisevät syrjäytymistä.

Kansalaisyhteiskunta-käsitteen nykykäyttö on saanut eniten vaikutteita Tocquevillen ajattelumallista. Konttisen (2013) mukaan käsitteellä viitataan yleisimmin kolmanteen elämänalueeseen valtion ja markkinoiden rinnalla. Useimmiten kansalaisyhteiskunnasta rajataan pois perhe ja muut intiimit suhteet, joita nimitetään toisinaan myös neljänneksi sektoriksi. Kansalaisyhteiskunnalla on perinteisesti tarkoitettu sellaista toimintaa, joka on valtiosta vapaata (non-governmental organisations, NGOs) (Möttönen & Niemelä 2005, 28). Kansalaisyhteiskunnan piirteenä nähdään myös se, että toimintaan osallistuvat ihmiset ohjaavat toimintaa itse ja ovat mukana vapaaehtoisesti. Toiminnalla ei yleensä pyritä tuottamaan voittoa. Kansalaisyhteiskunnan organisoitumia ovat muodolliset ja epämuodolliset yhdistykset ja yhteiskunnalliset liikkeet. Toisaalta kansalaisyhteiskuntaan voidaan laskea myös keskusteluyhteisöt ja sosiaaliset verkostot, jotka toimivat esimerkiksi internetissä. (Konttinen 2013.)

3.2 Kansalaisjärjestöt Suomessa: hallinnosta hallintaan

1800-luvun lopun Suomessa alkoi kulttuurinen, yhteiskunnallinen ja uskonnollinen murros. Erilaiset liikkeet, kuten herätysliike ja työväenliike olivat voimissaan ja saivat kansalaiset ajattelemaan ja toimimaan itsenäisesti, sekä liittoutumaan keskenään ja ajamaan asioita yhdessä. Järjestöt kiinnittivät huomiota sosiaalisiin epäkohtiin ja myös toimivat niiden ratkaisemiseksi. (Möttönen & Niemelä 2005, 14.)

Toisen maailmansodan jälkeen yhdistysten toiminta kukoisti (Harju 2013). Ammatillinen järjestötoiminta teki läpimurron, samoin monet sivistys- ja opintojärjestöt. Yhdistysten nousukausi jatkui 1950-luvun lopulle saakka, jolloin järjestötoiminta alkoi menettää arvostustaan ja valtiokeskeinen ajattelutapa saada enemmän kannatusta. Monet järjestöt pääsivät valtionavustusten piiriin ja niiden kansanliikkeenä alkaneesta toiminnasta tuli hierarkkisempaa ja suunnitelmallisempaa (Harju 2003, 160). 1990-luvulle tultaessa moni ajatteli järjestöjen toiminnan ja niiden palvelujen olevan vain julkisten palvelujen täydentäjiä. Möttösen ja Niemelän (2005, 17) mukaan ulkoisia asenteita huolestuttavampaa oli kuitenkin se, miten jotkin järjestöt itse ajattelivat samoin omasta roolistaan.

1990-luvulla kansalaisjärjestöjen asema alkoi kuitenkin muuttua. Laman kourissa alkoi pohdinta siitä, mitä kansalaisjärjestöt voisivat tehdä esimerkiksi sosiaalipalvelujen

tuottamisessa ja jopa työllisyyden ylläpitämisessä. Taloudellinen lama oli vienyt uskon hyvinvointivaltion rajattomaan kestävyYTEEN. (Möttönen & Niemelä 2005, 18.) Myös kunnissa kiinnostus järjestöjä kohtaan kasvoi ja monet kunnat alkoivat tehdä uudenlaista yhteistyötä järjestöjen kanssa. Näin kävi myös Tampereella, jossa kaupunki ja 4H-yhdistys solmivat vuokrasopimuksen palstaviljelyalueiden hoitamisesta. Möttönen ja Niemelä (2005, 21) toteavat, että kunnat näkivät järjestöt ulkopuolisina toimijoina ja osana markkinoita. Kyseessä oli uusi New Public Management -oppi eli uusi julkisjohtamisen oppi, jossa kuntalaisen ja kunnan suhde ymmärrettiin asiakassuhteeksi. Opin mukaan julkisen hallinnon kehittämisessä tuli soveltaa yrityselämän tapoja johtaa, organisoida ja toimia. Oletuksena opissa oli yksityisen sektorin parempi tehokkuus, sillä yksityisellä sektorilla esiintyy kilpailua. Johtopäätöksenä oli, että toiminnan siirtäminen kilpailun piiriin tekee siitä toimivampaa, tehokkaampaa ja halvempaa. (Möttönen & Niemelä 2005, 34.)

Viime vuosina verkostojen merkitys on korostunut kuntien johtamisessa ja kehittämisessä. Uudesta julkisjohtamisen opista on siirrytty uuteen hallintatapaan, jossa hierarkioita, markkinoita ja verkostoja käytetään samanaikaisesti hyödyksi johtamisessa (Möttönen & Niemelä 2005, 88). On ryhdytty puhumaan hallinnasta erotuksena perinteisestä hallintokäsitteestä. Hallinnan ominaisuuksina voidaan pitää kehittämiskeskeistä toimintatapaa, organisaatioiden ulkoisten suhteiden hoitoa, toimintojen koordinoitua, verkostoitumista, aloitteellisuutta, aktiivisuutta ja kumppanuutta (Anttiroiko, Haveri, Karhu, Ryyänen & Siitonen 2003, 141). Möttönen ja Niemelä (2005, 87) puhuvat siirtymästä palvelukunnasta verkostokuntaan.

Erikssonin (2009, 36) mukaan verkostomaisiksi kutsutaan suhteita, joilla ei ole yhtä hallitsevaa keskusta. Toisin kuin hierarkkisissa järjestelmissä, verkostoissa toimintaa ei organisoida määrittämällä etukäteen sääntöjä, vaan hallinta muotoutuu toiminnan edetessä. Verkostoajattelu suuntaa huomion suhteisiin ja prosesseihin, sekä vuorovaikutukseen ja kommunikaatioon. Keskeistä on, että verkostossa ei niinkään ole kyse yksittäisestä instituutiosta vaan moninaisesta toimijoiden joukosta. (Eriksson 2009, 36.) Verkostoja pitää yllä toimijoiden yhteinen intressi. Verkostosuhdetta kuvastaa vapaaehtoisuus, toimijoiden välinen keskinäinen riippuvuus, hyödyn tuottaminen verkostoon osallistujille, lojaliteetti ja solidaarisuus. Verkostoissa muodollinen asema ei automaattisesti anna määräysvaltaa, sillä ohjaus perustuu toimijoiden keskinäiseen luottamukseen. (Möttönen & Niemelä 2005, 87.)

Uudessa hallintatavassa kansalaisjärjestöjä ei enää nähdä NPM-opin mukaisesti vain osana palvelumarkkinoita, vaan keskeisinä toimijoina monikeskuksisessa verkostomaisessa hallintajärjestelmässä (Möttönen & Niemelä 2005, 101–102). Nykyään monet kansalaisjärjestöt tekevätkin verkostomaista yhteistyötä kuntien kanssa. Ne toimivat kuntien ja kansalaisten välimaastossa, ja niiden tehtävänä on edistää kansalaisten asioita ja nostaa näiden näkemyksiä esiin.

3.3 4H-yhdistys – kansalaisjärjestö palstaviljelyn järjestäjänä

4H-toiminta sai alkunsa Yhdysvalloissa 1900-luvun alussa. Sen tavoitteena oli tarjota nuorille keinoja selvitä vallitsevasta työttömyydestä ja pahoinvoinnista, jotka olivat johtaneet muuttoaaltoihin maaseudulta kaupunkeihin. Suomeen 4H-toiminta rantautui 1920-luvulla yksittäisten henkilöiden vierailtua Yhdysvalloissa ja todettua toiminnalla olevan kysyntää myös Suomessa. (Palosuo, Lindsberg & Happonen 1978, 24.) Toiminnan käynnistymisestä vastasi moni merkittävä järjestö, kuten Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Marttaliitto. Vuonna 1928 valtakunnalliseksi keskusliitoksi perustettiin Suomen Maatalouskerholiitto, jonka paikallisyhdistyksiä toimivat maatalouskerhoyhdistykset. Alkuaikojen maaseutupainotteisuudesta on siirrytty kaikkia nuoria koskevaan nuorisotyöhön, ja liiton nimi muutettiin vuonna 1968 kansainvälisen linjan mukaisesti 4H-liitoksi. Toiminta on ollut alusta asti uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumatonta, ja sillä on ollut laajojen kansalaispiirien tuki. (4H-järjestö 2013.)

Nykyään 4H-järjestö on Suomen suurin nuorisojärjestö, johon kuuluu lähes 70 000 jäsentä. Paikallisia 4H-yhdistyksiä on 250 kpl, ja ne järjestävät erilaisia kursseja, tapahtumia ja kilpailuja. Yhdistysten toimintaa tukee 14 4H-piiriä sekä 4H-säätiö, jonka tavoitteena on suomalaisen 4H-toiminnan tukeminen, kehittäminen ja edistäminen. Säätiö myöntää apurahoja esimerkiksi ansioituneille 4H-nuorille ja vapaaehtoisohjaajille. Järjestön neljä h-kirjainta viittaavat sanoihin head (harkinta), hands (harjaannus), heart (hyvyys) ja health (hyvinvointi). Harkinta kuvaa sitä, että ihmisen tulisi jatkuvasti kehittää ajattelukykyään ja pyrkiä kaikessa toiminnassaan rehellisyyteen. Harjaannus tarkoittaa käytännön- ja kädentaitoja, joihin liittyy esimerkiksi ahkeruus ja yritteliäisyys. Hyvyydellä viitataan luonnon ja toisen ihmisen kunnioittamiseen ja huolenpitoon. Tähän liittyvät myös yhteistyötaidot ja

hyvä käytös. Hyvinvoinnilla tarkoitetaan ihmisen henkistä ja fyysistä tasapainoa sekä riittävää aineellista hyvinvointia. Nämä 4H-toiminnan keskeiset arvot ohjaavat toimihenkilöiden ja vapaaehtoisten työtä. (4H-järjestö 2013.)

Möttönen ja Niemelä ovat teoksessaan *Kunta ja kolmas sektori* (2002, 67–78) listanneet joitain järjestötoiminnan keskeisimpiä tehtäviä, joihin lukeutuvat muun muassa identiteetin rakennusaineiden tarjoaminen, sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin lisääminen sekä välittämisen ja jakamisen kanavien tarjoaminen. Nämä seikat näkyvät vahvasti myös 4H-järjestön toimintaperiaatteissa. Edellisessä kappaleessa mainittujen arvojen lisäksi 4H-järjestön nuorisotyön pohjalla on kasvatuserittelu sekä ”Kolme askelta työelämään” ja ”Tekoja lähellä ja kaukana” -mallit. Kasvatuserittelu perustuu siihen, että 4H:lla on kasvatustehtävä lapsi- ja nuorisojärjestönä. Tavoitteena on lapsen ja nuoren kasvu aktiiviseksi, vastuulliseksi ja yritteliääksi. Tekoja lähellä ja kaukana -malli toimii pohjana järjestössä tehtävälle kansalaiskasvatukselle. Kansalaiskasvatuksessa työelämävalmiuksilla ja yrittäjyyskasvatuksella on keskeinen asema. Kolme askelta työelämään -toimintamalli pyrkii vähentämään nuorten syrjäytymistä. Näiden avulla tuetaan nuorten elämänhallintaan liittyvien taitojen kehittymistä ja sekä nuorten kasvua työelämään. (4H-järjestö 2013.)

Möttösen ja Niemelän (2002, 67–78) mukaan järjestötoiminnan keskeisiin tehtäviin kuuluu myös osallisuuden väylien luominen. Tampereen-Teiskon 4H-yhdistys mahdollistaa sen, että asukkaat pääsevät vaikuttamaan siihen, miltä heidän oma asuinympäristönsä luonto näyttää. 4H-yhdistyksen rooli on siis hyvin moninainen, ehkä jopa ristiriitainen, sillä se on sekä kansalaisten että kaupungin asialla. Sen tulisi samanaikaisesti ajaa kansalaisten (tässä viljelijöiden) etuja, ja järjestää palstaviljelyn palvelut kaupungin palvelusopimuksessa asettamien ehtojen mukaisesti. Miten 4H-yhdistys kykenee toimimaan näiden kahden tahon ristipaineissa? Palaan tähän tutkimuksen viimeisissä luvuissa.

4 Yhteishallinnan teoreettinen tausta

Tampereella kaupunki ja 4H-yhdistys tekevät verkostomaista yhteistyötä palstaviljelyn järjestämiseksi. Kaupunki, 4H-yhdistys, viljelijät ja muut palstaviljelyn hallintaan osallistuvat toimijat muodostavat yhteenliittymän, jota kutsun tässä työssä hallintaverkostoksi. Hallintaverkoston kohteena ovat palstaviljelyalueet, jotka voidaan nähdä urbaaneina yhteismaina.

4.1 *Uraanit yhteismaat*

Palstaviljelyalueissa on urbaanien yhteismaiden piirteitä (Colding, Barthel, Bendt, Snep, van der Knaap & Ernstson 2013, 1040). Uraanilla yhteismaalla (urban green common) viitataan sellaiseen alueeseen, jossa kansalaisten on mahdollista osallistua kaupunkiympäristön hoitamiseen ja muokkaamiseen (Colding et al. 2013, 1039–1042). Colding ja Barthel (2013, 159) määrittelevät urbaanin yhteismaan kaupungissa sijaitseväksi fyysiseksi vihreäksi tilaksi, jonka omistajuus ja hallintasuhteet voivat olla hyvin moninaisia. Yhteismaan hallintaan osallistuu joukko erilaisia toimijoita, kuten maa-alueen omistaja, yksityishenkilöitä, intressiryhmiä ja yhdistyksiä.

Uraaneja yhteismaita kuvataan usein kaikille avoimiksi julkisiksi tiloiksi, mikä antaa kuvan siitä, että kaikilla kansalaisilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet ja oikeudet alueeseen ja sen käyttöön liittyen. Tämä ei kuitenkaan usein pidä paikkaansa, sillä eri toimijoille kuuluu hyvin erilaisia oikeuksia muun muassa alueen hallintaan ja alueelle pääsyyn liittyen. Uraanit yhteismaat ovat kaikille avoimia vain niiltä osin, jotka ovat kaikille yhteisiä (esimerkiksi viljelypalstoilla polut ja jalkakäytävät). Myöskään yhteismailta saadut hyödykkeet (palstaviljelyalueilla sato) eivät ole kaikkien hyödynnettävissä. Eri toimijoilla on myös erilaiset oikeudet alueen hallintaan, sääntöihin ja toimintatapoihin liittyen. Kaikilla toimijoilla ei esimerkiksi ole yhtäläisiä oikeuksia päättää siitä, kuka palstan voi saada ja millä perusteilla. (Colding et al. 2013, 1041–1042.)

Urbaanien yhteismaiden ympärille kietoutuu usean erilaisen toimijan verkosto, jossa jokainen toimija käyttää aluetta erilaisin oikeuksin ja velvollisuuksin. Tätä erilaisten toimijoiden yhdessä toteuttamaa urbaanin yhteismaan hallintaa voidaan kutsua yhteishallinnaksi.

4.2 Yhteishallinnan monimuotoisuus

Yhteishallinnalla viitataan yleisimmin erilaisiin vallan- ja vastuunjakojärjestelyihin valtion ja yhteismaan käyttäjien välillä (Carlsson & Berkes 2005, 65–67). Käsitän vallan tässä työssä Foucaultin tavoin suhteellisenä. Foucaultin mukaan vallan positioita ei ole olemassa etukäteen, vaan valta muodostuu ihmisten välisissä suhteissa. Valta ei ole jotain mitä voi omistaa, vaan valta on jotain mitä voi harjoittaa. Valtaa on siis aina molemmilla valtasuhteen osapuolilla. Valtasuhde ei ole ikinä vakiintunut, vaan sitä uusinnetaan ja muokataan jatkuvasti. (Foucault 1991, 26–27.)

Yhteishallinnassa sen osapuolet käyvät jatkuvasti neuvottelua ja oppivat tekemällä. Kyseessä on usein pitkäkestoinen prosessi, jossa tulee usein vastaan yllätyksiä. Yllätysten takia yhteishallinnan on usein muututtava ja oltava joustava. (Borrini-Feyerabend, Farvar, Nguinguiri, & Ndangang 2000, 1–3.) Yhteishallinta voi johtaa kulujen pienenemiseen, yhteismaahan liittyvän tietämyksen jakamiseen ja oppimiseen kaikkien osapuolien välillä (Adger, Brown & Tompkins 2006, 3–4). Yhteishallinta voidaan nähdä vallan- ja vastuunjaon lisäksi instituutioiden rakentajana, sillä sen avulla voi muodostua esimerkiksi uusia vaikuttamiskanavia paikallisille toimijoille (Berkes 2007, 23).

Myös prosessinomaisuus kuvastaa yhteishallintaa. Yhteishallinta tulisi nähdä ennemminkin jatkuvana ja muuttavana prosessina kuin pysyvänä tilana. Tähän liittyy myös se, että vallanjako tulisi nähdä prosessin seurauksena, ei sen lähtöpisteenä. Yhteishallinnalle on ominaista myös erilaisista kokemuksista oppiminen, mikä voi johtaa ajan myötä parempaan ja erityisesti joustavampaan hallintatapaan. Yhteishallinnalle ei ole olemassa yhtä ainoaa määritelmää, sillä vallanjaon aste ja tapa vaihtelevat tapauskohtaisesti. (Armitage, Berkes & Doupleday 2007, 2–18.)

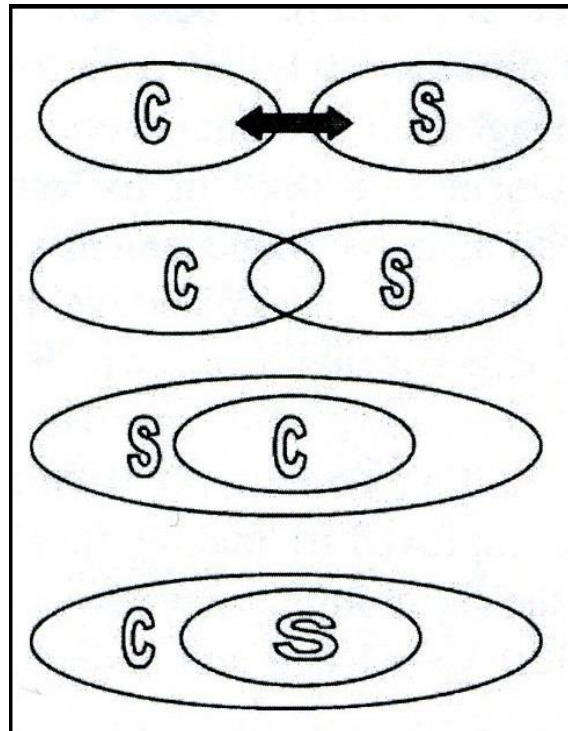
Carlsson ja Berkes (2005, 67) toteavat, että yhteishallinnan erilaiset määritelmät jättävät yleensä yhteishallinnan moniulotteisuuden huomiotta. He listaavat seitsemän moniulotteisuuden tasoa, joista kaksi ensimmäistä liittyy yhteishallintaan osallistuvien toimijoiden moninaisuuteen. Moninaisuudella he viittaavat siihen, ettei valtiota (tai kuntaa) tulisi nähdä vain yhtenä yhtenäisenä toimijana, vaan joukkona moninaisia toimijoita, joilla saattaa olla keskenään erilaiset oikeudet ja intressit yhteismaan hallintaan liittyen. Samoin yksityinen ja kolmas sektori sisältävät useita erilaisia toimijoita, joiden intressit vaihtelevat esimerkiksi erilaisten taustojen takia. Kolmas tekijä on yhteishallinnan prosessinomaisuus, joka tarkoittaa hallinnan tapojen jatkuvaa muotoutumista neuvottelun myötä.

Neljäs tekijä liittyy yhteishallintaan osallistuvien toimijoiden tapaan oikeuttaa oma paikkansa yhteishallinnassa esimerkiksi tuomalla yhteishallintaan jotain, mitä muilla toimijoilla ei ole tarjota. Tämä voi olla esimerkiksi jonkinlainen tietämys tai pääsy johonkin resurssiin. Viides ja kuudes ulottuvuus kuvaavat sitä, miten yhteishallinta on yleensä muodoltaan nimenomaan hallintaa (ks. luku 3), eikä ylhäältä alaspäin ohjautuvaa hallintoa. Hallinnalle on ominaista se, että toimijat oppivat virheistä ja muokkaavat toimintaansa jatkuvasti. Seitsemäs tekijä on yhteishallinnan kohteena olevan yhteismaan moninaisuus. Koska hallinnan kohteena on yleensä jokin ekosysteemi, sen toimintaa ei voida täysin ennustaa tai mallintaa. Ei voida esimerkiksi tietää, miten jotkin toimintatavat vaikuttavat yhteismaahan ja sen tarjoamiin resursseihin. (Carlsson & Berkes 2005, 67.)

Monimuotoista ja muuttuvaa yhteismaata on hankala hallita perinteisen ylhäältä alaspäin tapahtuvan hallinnon keinoin, sillä hallinto on usein kankeaa ja byrokraattista. Carlssonin ja Berkesin (2005, 67) mukaan yhteishallinta soveltuu huomattavasti paremmin moninaisten yhteismaiden hallintaan, sillä yhteishallinta on usein joustavaa ja sopeutuvaa eri osapuolten välisen jatkuvan neuvottelun myötä.

4.3 Yhteishallinta verkostohallintana

Jokaisen yhteishallintajärjestelmän rakenne on erilainen. Carlsson ja Berkes (2005, 68–70) esittelevät neljä pelkistettyä mallia mahdollisista yhteishallintajärjestelmistä (kuva 1).

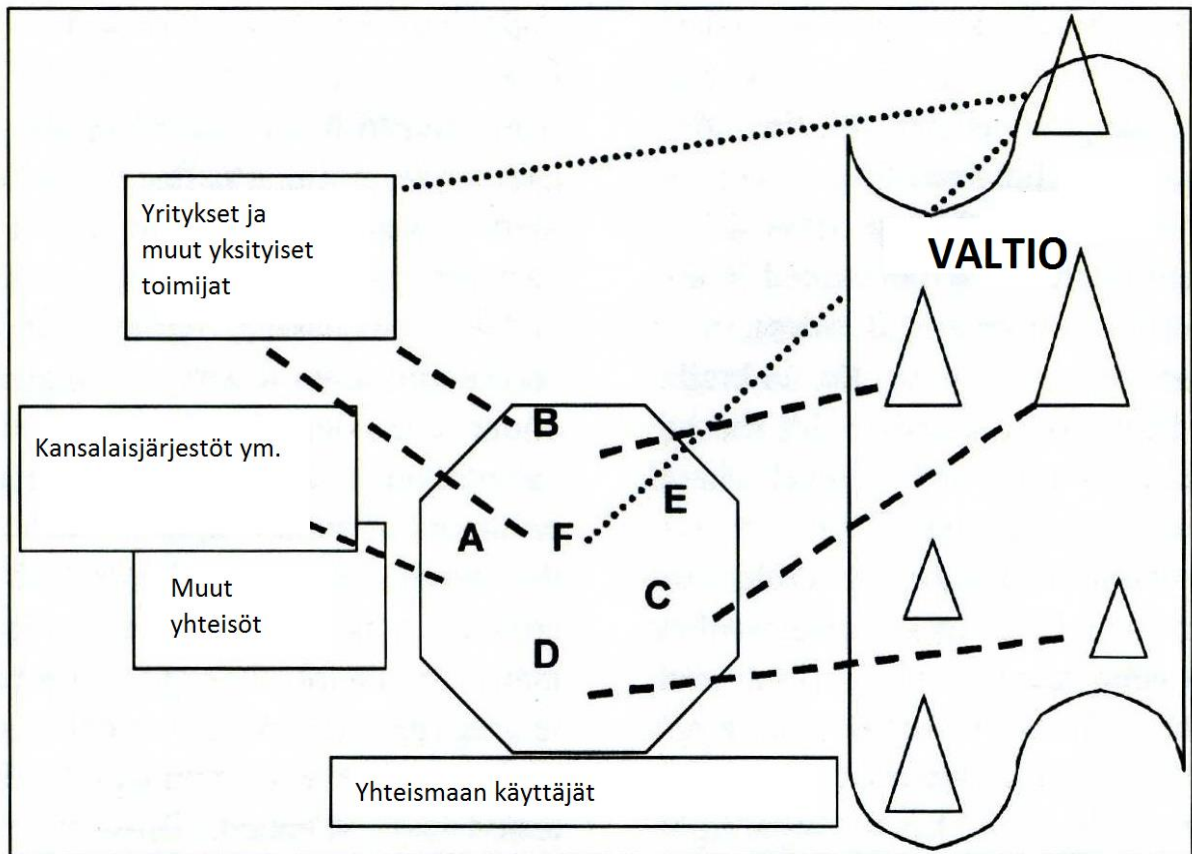
Kuva 1: Neljä yhteishallinnan mallia. Kirjain S (state) viittaa valtioon tai muuhun julkiseen tahoon. Kirjain C (community) viittaa yhteismaan käyttäjiin, kansalaisjärjestöihin, yrityksiin ja muihin toimijoihin. (Lähde: Carlsson & Berkes 2005, 68)

Kuvassa 1 S-kirjain (state) tarkoittaa valtiota tai muuta julkista tahoa. C-kirjain (community) sen sijaan edustaa yhteismaan käyttäjiä, kansalaisjärjestöjä, yrityksiä ja mahdollisia muita toimijoita. Ensimmäistä yhteishallinnan mallia (ylin kuvassa 1) Carlsson ja Berkes (2005, 68) kutsuvat vaihtojärjestelmäksi, sillä se sisältää kaksi erillistä toimijaa, joiden välillä käydään vaihtokauppaa tiedosta, hyödykkeistä ja palveluista. Toisessa mallissa toimijoiden väliset rajat ovat hämärtyneet. Esimerkiksi valtion jokin yksikkö ja jokin kansalaisjärjestö saattavat muodostaa yhteisön, jossa yhteismaahan liittyvistä asioista päätetään. Tässä mallissa toimijat säilyttävät kuitenkin itsenäisyytensä, toisin kuin kahdessa seuraavassa mallissa, joissa toinen toimijataho hallitsee toista. Kolmas malli voi kuvastaa esimerkiksi sellaista tilannetta, jossa valtiolla on kaikki lailliset oikeudet johonkin yhteismaahan, mutta yksityisillä toimijoilla on silti oikeus hyödyntää yhteismaan tarjoamia hyödykkeitä ja jopa hallita yhteismaata. Neljännessä mallissa tilanne on toisinpäin. Yhteismaa, esimerkiksi metsä, saattaa olla yksityisessä omistuksessa, mutta valtio saattaa silti asettaa monia erilaisia rajoitteita sen

hallinnalle ja käytölle. Usein yhteishallinta on jotain näiden mallien väliltä tai yhdistelmä niistä.

Kuvassa 2 on Carlssonin ja Berkesin (2005, 69) esittelemä viides malli, jossa yhteishallinta nähdään verkostohallintana. Tämä malli huomioi yhteishallintajärjestelmien toimijoiden moninaisuuden, eli sen, että valtio tai muu julkinen taho (tässä työssä kaupunki) ei ole vain yksi yhtenäinen toimija, vaan sen sisällä voi olla monta toisistaan erillistä toimijaa. Viides malli kuvastaa toimijoiden laajaa kirjoa. Kirjaimet A-F kuvaavat yhteishallinnalle kuuluvia tehtäviä ja kolmiot valtion toimijoita. Viivat kertovat siitä, mihin tehtäviin mikäkin toimija osallistuu. Pisteviivat ja katkoviivat kertovat siitä, että tehtävään osallistuminen toimijoiden kesken voi olla erilaista. Esimerkiksi tehtävää F hoitaa sekä julkisen että yksityisen tahon toimija. Viivojen erilaisuus viittaa siihen, että toimijat saattavat hoitaa tehtävää esimerkiksi eri tavoin tai erilaisella intensiteetillä.

Verkostoajattelu (kuva 2) nostaa esiin ajatuksen siitä, etteivät päätöksenteko ja ongelmanratkaisu ole samoja asioita. Päätöksenteossa toimijat tekevät valintoja erilaisten vaihtoehtojen joukosta, kun taas ongelmienratkaisu keskittyy näiden vaihtoehtojen kehittämiseen. Ongelmienratkaisussa opitaan virheistä, mikä tarkoittaa, että prosessi on oppiva ja jatkuvasti kehittyvä. Ongelmanratkaisu on keskeinen osa yhteishallintaa. (Carlsson & Berkes 2005, 68–70.)

Kuva 2: Esimerkki verkostomaisesta yhteishallinnasta. Kirjaimet A-F kuvaavat yhteishallinnalle kuuluvia tehtäviä ja kolmiot valtion toimijoita. Viivat kertovat siitä, mihin tehtäviin mikäkin toimija osallistuu. Pisteiviivat ja katkoviivat kertovat siitä, että tehtävään osallistuminen toimijoiden kesken voi olla erilaista. (Lähde: Carlsson & Berkes 2005, 69. Suomennos: tekijä)

4.4 Heterogeenisuus, tiheys ja yhteydet

Toimivalle yhteishallinnalle on tyypillistä, että sen toimijat muodostavat heterogeenisen, tiheän ja tiiviin verkoston. Heterogeenisuudella tarkoitetaan yhteishallintaverkoston toimijoiden moninaisuutta, eli sitä, miten erilaisia toimijat ovat esimerkiksi taustoiltaan ja resursseiltaan. Mitä heterogeenisempi yhteishallintaverkosto on kyseessä, sitä todennäköisemmin se voi kuroa umpeen verkostossa olevia aukkoja. (Carlsson & Sandström 2008, 41–47.) Verkostoon voi muodostua aukkoja, jos verkosto on joiltain osin keskittynyt vain joihinkin tiettyihin toimijoihin. Tämä tarkoittaa sitä, että joillain toimijoilla on erityisen paljon yhteyksiä keskenään, jolloin jotkin toiset toimijat ja näiden yhteishallintaan mukanaan tuomat resurssit saattavat jäädä hyödyntämättä.

Myös tiiviit yhteydet eri tasojen toimijoiden välillä (cross-scale linkages) voivat viitata toimivaan yhteishallintajärjestelmään. Näillä eri tasojen toimijoiden välisillä yhteyksillä tarkoitetaan esimerkiksi paikallisten asukkaiden ja maanomistajien välisiä suoria yhteyksiä toisiinsa. Yhteishallinta saattaa olla toimivampaa, jos esimerkiksi yhteismaan omistaja ja paikalliset asukkaat tai yhteismaan käyttäjät tekevät tiivistä yhteistyötä yhteismaan hallintaan liittyen. (Carlsson & Sandström 2008, 47.) Jos esimerkiksi paikalliset asukkaat saavat olla mukana yhteismaata koskevassa päätöksenteossa, on todennäköisempää, että he hyväksyvät yhteismaata koskevat päätökset.

Toimivassa yhteishallinnassa yhteismaan käyttäjien ja viranomaisten välillä on enemmän suoria yhteyksiä kuin perinteisessä ylhäältä alaspäin tapahtuvassa hallinnossa (Adger et al. 2006, 4). Adger, Brown ja Tompkins (2006, 5) puhuvat horisontaaleista ja vertikaaleista yhteyksistä toimijoiden välillä. Horisontaaleilla yhteyksillä he viittaavat saman tason toimijoiden välisiin yhteyksiin esimerkiksi yhteismaan eri käyttäjien välillä tai kaupungin eri toimijoiden välillä. Vertikaaleilla yhteyksillä he tarkoittavat eri tasojen toimijoiden välisiä yhteyksiä esimerkiksi yhteismaan käyttäjien ja maanomistajan välillä. Vallan jakautuminen yhteishallintajärjestelmässä vaikuttaa siihen, miten paljon ja minkälaisia horisontaaleja ja vertikaaleja yhteyksiä yhteishallinnassa esiintyy.

4.5 Joustava yhteishallinta

Perinteisen ylhäältä alaspäin tapahtuvan yhteismaiden hallinnon suurin ongelma on siinä, että sen toimintatavat ovat usein jäykkiä ja pysyviä. Tämä tarkoittaa sitä, että perinteisellä hallintotavalla on rajalliset mahdollisuudet sopeutua muuttuviin olosuhteisiin tai toimia silloin, kun jotain yllättävää tapahtuu. (Adger, Brown & Tompkins 2005, 2–3.) Sen sijaan toimiva yhteishallinta on joustavaa ja kykenee mukautumaan uusiin tilanteisiin (Carlsson & Berkes 2008, 46). Hallintaprosessia voidaan parantaa kasvattamalla sen joustavuutta ja sopeutuvuutta erilaisin keinoin, kuten hyödyntämällä eri toimijoiden erilaista tietämystä ja näkemystä. Joustavat hallintaverkostot kykenevät paremmin sopeutumaan muutoksiin ja selviytyvät todennäköisemmin kriiseistä ja epävarmuuksista. (Carlsson & Berkes 2008, 67–68.)

Lähteenmäki (2005, 23) toteaa Garvinin (1993, 80) määrittelevän oppivan organisaation sellaiseksi, ”jossa tietoa kyetään kyetään luomaan, hankkimaan ja siirtämään sekä toimintaa muuttamaan uuden tiedon ja ymmärryksen mukaisesti”. Myös verkosto voidaan nähdä oppijana. Verkoston oppimisen edellytyksenä on, että siinä tapahtuu toiminnan arviointia, kehittämistä ja toteuttamista. Verkoston yhteistoimintaprosessi (tässä tutkimuksessa verkoston harjoittama yhteishallinta) on toimivampaa, jos osapuolet kykenevät tunnistamaan toistensa erilaisuuden ja hyödyntämään tätä tietoa siten, että jokainen pyrkii kehittämään prosessia omalta osaltaan. Sen sijaan oppimista saattaa hidastaa esimerkiksi tehtävien epätarkka määrittely, osapuolien liian erilainen osaaminen tai informaation siirtymättömyys osapuolten välillä. Oppimisen tehokkuuden kannalta on olennaista, että oppimista tapahtuu verkoston jokaisella tasolla. Tällöin keskeistä on vuorovaikutuksessa tapahtuva toiminnan, arvioinnin ja kehittämisen syklittäinen vuorottelu. (Vesalainen & Strömmer 1999, 121–125.)

Armitage, Berkes ja Doupleday (2007) pohtivat yhteishallinnan ja adaptiivisen hallinnan käsitteitä ja niiden päällekkäisyyksiä teoksessa *Adaptive Co-Management: Collaboration, Learning, and Multi-Level Governance*. Adaptiivisella hallinnalla he viittaavat sellaiseen hallintaan, jossa tekemällä oppiminen ja kokeileminen ovat keskiössä. Yhteishallinnalla he tarkoittavat sen sijaan yksittäisten toimijoiden ja hallinnollisten tahojen välistä yhteistyötä, jossa valtaa ja vastuuta jaetaan. He ovat yhdistäneet nämä kaksi käsitettä adaptiiviseksi yhteishallinnaksi. Adaptiivista yhteishallintaa kuvastaa adaptiiviselle hallinnalle ominainen joustavuus ja jatkuva oppiminen, sekä yhteishallinnalle ominaiset eri tasojen väliset yhteydet. (Armitage et al. 2007, 4–5.) Siirtyminen yhteishallinnasta adaptiiviseen yhteishallintaan on mahdollista vain kommunikaation, näkemysten jakamisen, ongelmien ratkaisemisen, luottamuksen rakentamisen ja oppimisen kautta (Berkes, Armitage & Doupleday 2007, 308). Siirtyminen yhteishallinnasta adaptiiviseen yhteishallintaan tarkoittaa sitä, että hallintaan osallistuvat toimijat siirtyvät uudelle tasolle, jossa he ovat osa oppivaa ja uudistuvaa prosessia (Berkes, Armitage & Doupleday 2007, 320).

Virheistä oppiminen on yksi keskeinen osa adaptiivista yhteishallintaa. Nadasdy (2007, 210) esittää kysymyksen tekemällä oppimisen hyödyllisyydestä jatkuvasti muuttuvissa olosuhteissa. Jos hallintajärjestelmä ja hallinnan kohteena oleva yhteisö ovat jatkuvasti muutoksessa, mitä hyötyä on aiemmin opitusta, jos sitä ei voi hyödyntää enää uusissa,

muuttuneissa olosuhteissa? Nadasdyn (2007, 210) mukaan adaptiivisen yhteishallinnan kannattajat tarjoavat tähän ratkaisuksi Hollingin (1986, 296) kestävyiden (resilience) käsitettä. Nadasdyn (2007, 210) mukaan Holling (1986, 296) tarkoittaa kestävyydellä systeemin kykyä säilyttää sen rakenne ja toimintatavat silloinkin, kun systeemiä häiritään jollain tavalla. Palstaviljelyalueiden hallinnassa häiriönä voidaan pitää esimerkiksi aiemmin mainitsemiani muutoksia palstaviljelyalueissa, sääolosuhteissa tai palstaviljelyyn liittyvissä trendeissä. Tarkastelen aineistostani myös sitä, miten adaptiivinen eli joustava Tampereen palstaviljelyn ympärille muodostunut hallintaverkosto on, kun sen toimintaan tulee jokin häiriö. Tarkastelen siis sitä, miten hyvin hallintaverkosto kykenee sopeutumaan muuttuviin tilanteisiin, selviytymään kriisitilanteista ja oppimaan virheistä.

5 Aineisto ja menetelmät

Aineistoni koostuu sekä asiantuntijahaastatteluista että asiakirjoista, kuten palvelusopimuksesta. Tampereen kaupungin roolia palstaviljelyn hallinnassa koskevassa esihaastattelussa sain tiedon siitä, mitä toimijoita palstaviljelyn hallintaverkostoon voisi mahdollisesti osallistua. Haastateltavieni valinta eteni siten, että jokainen haastateltava antoi minulle uusia vinkkejä siitä, ketä minun kannattaisi vielä haastatella. Viimeisissä haastatteluissa nousi esiin enää sellaisia toimijoita, joita olin jo haastatellut, ja myös samat teemat alkoivat toistua. Päätin haastatteluiden tekemisen tähän, sillä koin saaneeni kattavan kuvan palstaviljelyn ympärille muodostuneesta hallintaverkostosta.

5.1 Aineiston keruu

Kuten aiemmin jo mainitsin, palstaviljelyä on Suomessa tutkittu vain vähän, joten aloitin tutkimuksen tekemisen esihaastatteluilla Tampereella ja Helsingissä. Tampereen haastattelussa oli yksi viranhaltijaa kiinteistötoimesta ja toinen kestävä yhdyskunta -yksiköstä. Haastattelussa keskityttiin palstaviljelyn nykytilaan ja siihen, millaiseksi toiminta voisi muotoutua tulevaisuudessa. Haastateltavien mukaan kestävä yhdyskunta -yksiköllä ei ole kaupunkiorganisaatiossa virallista asemaa palstaviljelyn hallinnassa. Sen sijaan sen toiminta vaikuttaa välillisesti palstaviljelyyn, sillä yksikön tehtäviin kuuluu myös kaupungin vehreydestä huolehtiminen. Haastateltavat eivät itse hoida palstaviljelyn hallinnollisia tehtäviä, joten haastattelussa käsiteltiin asioita melko yleisellä tasolla. Haastateltavat olivat kiinnostuneita palstaviljelyn palveluiden parantamisesta ja innostuneita toiminnan kehittamisestä.

Helsingissä haastatteluun osallistui kolme viranhaltijaa rakennusvirastosta. Haastattelussa pohdittiin lähinnä sitä, miten palstaviljely Helsingissä on toteutettu ja sitä, miten nykyiseen malliin on päädytty. Haastattelussa korostui palstaviljelyn hallinnolliset seikat, sillä Helsingissä rakennusvirasto tekee sopimukset yhdistysten kanssa vuokrattavista palstaviljelyalueista. Esihaastatteluissa sain hyvän yleiskuvan molempien kaupunkien

palstaviljelyjärjestelmistä, eli samalla myös siitä, millä eri tavoin yhteishallinta on mahdollista toteuttaa. Tämä helpotti tutkimuksen suunnittelua ja kirjallisuuteen perehtymistä.

Esihaastatteluiden jälkeen haastattelin Tampereen-Teiskon 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajaa, joka hoitaa 4H-yhdistyksessä palstaviljelyyn liittyvät hallinnolliset asiat, kuten palstaneuvojan rekrytoinnin ja sopimusten solmimisen kaupungin kanssa. Toiminnanjohtajan lisäksi Tampereen-Teiskon 4H-yhdistyksessä ei ole muita kokovuotisia työntekijöitä. Palstaneuvoja palkataan aina viljelykaudella noin kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan, jolloin hän on vastuussa palstaviljelyn käytännön asioista, kuten palstojen jakamisesta ja laskuttamisesta. Haastattelin myös kahta viimeisintä palstaneuvojana toiminutta henkilöä, joista toisella oli yhden, ja toisella viiden vuoden kokemus tehtävästä.

4H-yhdistyksen toiminnanjohtajan ja palstaneuvojien haastatteluista sain kattavan kuvan hallintaverkoston keskeisestä rakenteesta ja toiminnasta. Palstaneuvojat osasivat kertoa hyvin tarkkaan myös palstaviljelijöiden osuudesta hallintaan, joten päätin, etten haastattele palstaviljelijöitä erikseen. Olisi ollut myös vaikea valita, että ketä viljelijöistä olisin haastatellut, sillä heitä on Tampereella noin 600. Ongelmaksi olisi muodostunut myös se, että Tampereella on 13 erillistä palstaviljelyaluetta, joten periaatteessa minun olisi pitänyt haastatella jokaiselta alueelta vähintään yhtä viljelijää, jotta aineistosta olisi tullut kattava ja luotettava. Tämä ei kuitenkaan ollut ajallisten resurssien puitteissa mahdollista, ja toisaalta silloin aineistosta olisi saattanut tulla liian laaja pro gradu -työtä varten.

Kartoitettuani 4H-yhdistyksen ja viljelijöiden osuutta hallintaverkostossa siirryin kaupungin ja sen eri yksiköiden tarkasteluun. 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja kertoi hoitavansa palstaviljelyyn liittyviä asioita Tampereen kaupungin kiinteistötoimen sihteerin kanssa, joten päätin haastatella häntä. Kiinteistötoimen sihteerin hoitaa kaupungin osalta palstaviljelyyn liittyvät asiat, kuten sopimusten solmimisen ja tarkastamisen 4H-yhdistyksen kanssa.

4H-yhdistyksen toiminnanjohtajan ja kiinteistötoimen sihteerin haastatteluissa kävi ilmi, että myös kaupungin vihersuunnittelu ja kaavoitus ovat jonkin verran osallisina palstaviljelyn järjestämisessä. Tein molemmissa yksiköissä lyhyet haastattelut, joiden avulla sain tarkemman kuvan siitä, minkälainen toimijaverkosto palstaviljelyn ympärille on kietoutunut. Haastatteluissa selvisi, minkälaisissa tilanteissa yksiköihin on oltu yhteydessä palstaviljelyyn liittyen ja minkä tahon (4H-yhdistys, kaupungin eri yksiköt jne.) toimesta. Tämän lisäksi olin

kaavoitusyksikköön sähköpostiyhteydessä, sillä halusin esittää vielä joitain tarkentavia kysymyksiä.

Haastattelut olivat teemahaastatteluja, sillä keskustelu eteni kaikissa haastatteluissa samojen teemojen varassa (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47). Liitteessä 1 on kuvattu haastatteluissa käsitellyt teemat. Jokaisessa haastattelussa nousi esiin uusia asioita, joiden pohjalta muotoilin haastattelurunkoa seuraavia haastatteluja varten. Jokainen haastattelu lisäsi tietämystäni aiheesta, joten käytin ensimmäisissä haastatteluissa saamiani tietoja seuraavissa haastatteluissa apuna tehdessäni tarkentavia kysymyksiä. Toisaalta saatoin jättää joitain kysymyksiä pois viimeisimmistä haastatteluista, koska olin saanut niihin vastauksen jo edellisissä haastatteluissa.

Toteutin haastattelut vuodenvaihteen 2013–2014 molemmin puolin. Otin haastateltaviin yhteyttä joko puhelimitse tai sähköpostitse. Osa haastatteluista tehtiin Tampereen yliopistolla, osa Tampereen kaupungin tiloissa. Haastattelut kestivät puolesta tunnista kahteen tuntiin. Nauhoitin haastattelut ja litteroin ne sanatarkasti, jättäen kuitenkin pois joitain aineiston analyysin kannalta turhia asioita, kuten joidenkin yksittäisten sanojen toistoja.

Haastatteluiden lisäksi sain käyttööni Tampereen kaupungin ja 4H-yhdistyksen tekemiä sopimuksia palstaviljelyalueisiin liittyen. Sain käyttööni ensimmäisen vuokrasopimuksen vuodelta 1996 ja palvelusopimuksen, joka astui voimaan 2011. Hyödynsin palstaviljelyn tarkastelussa myös esihaastatteluja Tampereelta ja Helsingistä, 4H-yhdistyksen internet-sivuja ja palstaviljelyalueita koskevia sääntöjä.

5.2 Teorialähtöinen sisällönanalyysi

Tarkastelin aineistoani teorialähtöisen sisällönanalyysin avulla. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aineiston analyysin luokittelu perustuu johonkin aikaisempaan viitekehykseen, joka voi olla esimerkiksi teoria tai käsitejärjestelmä. Analyysia varten luodaan analyysirunko, johon poimitaan jotkin tietyt asiat aineistosta. (Sarajärvi & Tuomi 2003, 116.) Carlsson ja Berkes (2005, 73–74) listaavat kuusi askelta, joiden avulla

yhteishallintaa voidaan tutkimuksessa lähestyä. Käytän aineistoni analyysirunkona näitä kuutta askelta, jotka etenevät seuraavasti:

1. Kiinnostuksen kohteena olevan systeemin määrittely

Ensimmäinen askel yhteishallinnan tutkimisessa on kiinnostuksen kohteena olevan systeemin määrittely. Carlsson ja Berkes (2005, 73) tarkoittavat tällä tutkittavana olevan yksikön määrittelyä, eli sitä, mihin osaan yhteishallintaa tutkimus keskittyy. Tarkastelun kohteena voi olla koko yhteishallintajärjestelmä tai jokin osa siitä, esimerkiksi jokin toimijajoukko tai yhdistys. Pyrin tarkastelemaan koko hallintaverkoston, joka palstaviljelyn ympärille on Tampereella muotoutunut.

2. Verkostolle kuuluvien tehtävien ja ratkaistavien ongelmien määrittely

Toisessa vaiheessa huomio kiinnitetään yhteishallinnalle kuuluviin tehtäviin. Tarkastelu keskittyy siihen, minkälaisia lyhyen ja pitkän tähtäyksen päätöksiä yhteishallintajärjestelmän pitää tehdä, minkä tyyppisiä ongelmia pyritään ratkaisemaan ja miten tämä käytännössä tapahtuu.

3. Toimijaverkoston hahmottelu

Kolmannessa vaiheessa tehtävänä on selvittää, kuka minkäkin edellisessä vaiheessa hahmotetun tehtävän järjestämiseen ja ongelman ratkaisemiseen osallistuu. Tarkoituksena on hahmottaa yhteishallintaa toteuttavien toimijoiden verkostoa esimerkiksi sen suhteen, miten tiiviitä toimijoiden väliset suhteet ovat. Tavoitteena on myös selvittää sitä, miten oikeudet ja velvollisuudet on toimijoiden kesken jaettu.

4. Yhteyksien analysointi ja arviointi

Neljännessä vaiheessa aloitetaan edellisissä luvuissa hahmotetun yhteishallintaverkoston analysointi. Analyysi voi keskittyä esimerkiksi siihen, millä tavoin yhteishallinta voi mahdollistaa paikallisten asukkaiden osallistumisen yhteismaata koskevaan päätöksentekoon. Keskityn tässä kohtaan analyysiä siihen, miten vahva ja toisaalta joustava yhteishallintaverkosto on esimerkiksi resurssien käytön, palstaviljelyalueiden hallinnan ja viljelevien asukkaiden näkökulmasta.

5. Kapasiteetin rakentumisen arviointi

Viidennessä vaiheessa pyritään tunnistamaan niitä tekijöitä, jotka mahdollisesti edistävät yhteishallintajärjestelmän kapasiteetin rakentumista. Kapasiteetilla tarkoitetaan kaikkien yhteishallintaan kuuluvien toimijoiden tietoja ja taitoja yhteismaahan ja sen hallintaan liittyen. Kapasiteetin rakentuminen viittaa sellaisiin toimiin, joiden avulla näitä tietoja ja taitoja voidaan paremmin hyödyntää.

6. Kehitysehdotusten muotoilu

Kun yhteishallinnasta on tunnistettu sellaiset kohdat, jotka saattaisivat kasvattaa kapasiteetin rakentumista, voidaan tehdä kehitysehdotuksia. Kehitysehdotuksia voidaan tehdä sen suhteen, miten yhteishallinnan käytössä olevaa kapasiteettia voitaisiin lisätä tai tehokkaammin hyödyntää, ja näin tehdä yhteishallinnasta toimivampaa. Carlssonin ja Berkesin (2005, 74) mukaan tutkijan tulisi käydä keskustelua tutkimuksensa tuloksista yhteishallintaan osallistuvien toimijoiden kanssa, ja näin edistää yleistä tietämystä menettelytavoista ja ongelmanratkaisusta yhteishallintaverkostossa. Tavoitteenani ei siis ole yrittää ratkaista kaikkia palstaviljelyn hallintaverkoston toiminnan haasteita, vaan nostaa ongelmakohtia esiin ja pohtia ratkaisuehdotuksia niihin.

Jotta analyysini kuvaisi hallintaverkostoa myös muutostilanteessa, käytän Vuoreksen uuden palstaviljelyalueen käyttöönottoa analyysiani selkiyttävänä esimerkkitapauksena. Vuorekseen perustettiin uusi palstaviljelyalue vuoden 2012 asuntomessujen myötä, ja se otettiin viljelykäyttöön kesällä 2013. Käyttöönoton yhteydessä käytiin neuvotteluja eri toimijoiden välillä esimerkiksi työtehtäviin ja niistä maksettaviin korvauksiin liittyen. Uuden palstaviljelyalueen käyttöönoton tarkastelu voi avata uusia näkökulmia esimerkiksi hallintaverkoston joustavuuteen, sillä silloin on käytävä keskustelua uuden alueen hallintatavoista, tehtävä kompromisseja ja koitettava löytää kaikkia osapuolia tyydyttäviä ratkaisuja. Uuden alueen käyttöönotto voi kertoa paljon myös hallintaverkoston adaptiivisuudesta, eli sen kyvystä reflektoida omaa toimintaansa ja oppia tehdyistä virheistä.

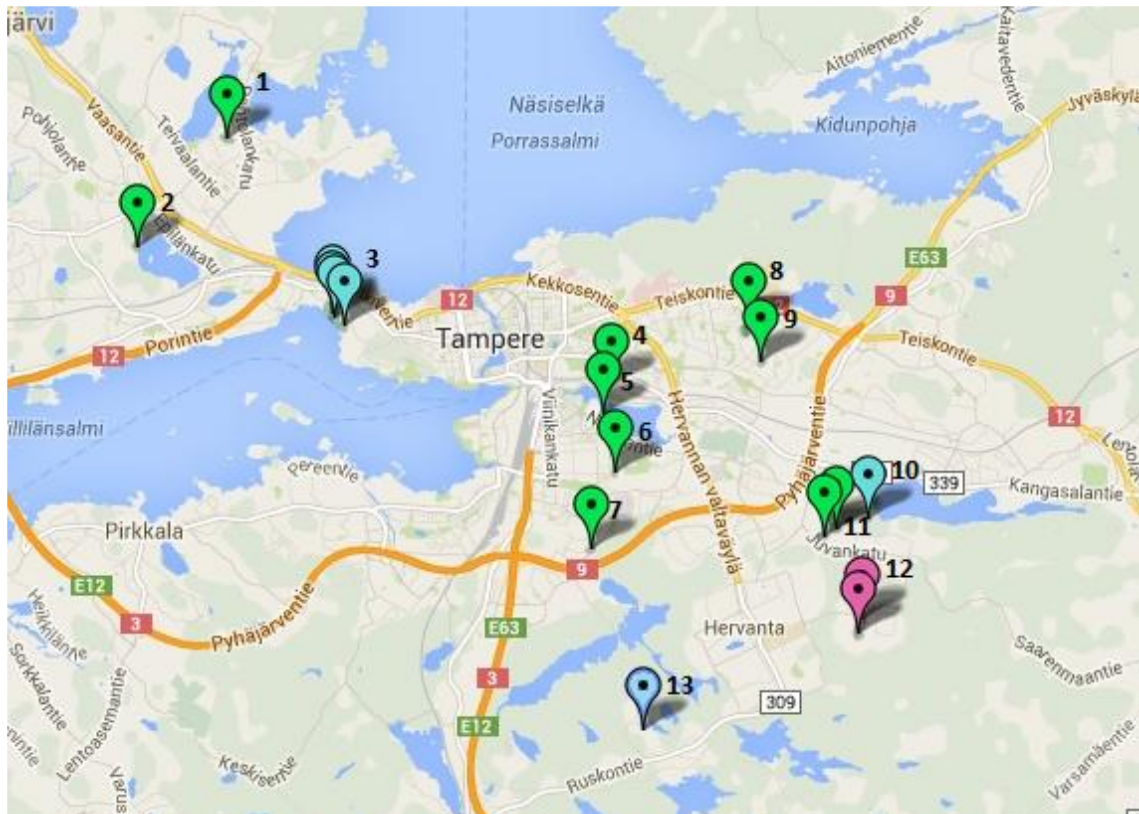
6 Selviytymistaistelua resurssipulassa

Yhteishallinta voidaan nähdä yhteistyöhön perustuvana ongelmanratkaisuna, jolloin sen tutkimuksen tulisi keskittyä siihen sisältyvään toimintaan, ei pelkästään sen rakenteeseen (Carlsson & Berkes 2005, 73). Tämä ajatus mielessäni lähdin tarkastelemaan aineistoani edellisessä luvussa esittelemäni analyysikehikon avulla.

6.1 Monimuotoinen yhteismaa hallinnan haasteena

Palstaviljelyn hallintaverkosto on muotoutunut tietynlaiseksi sen takia, että hallittava yhteismaa ja sitä käyttävät toimijat ovat tietynlaisia. Jotta hallintaverkostoa voidaan tarkastella, on ensin määriteltävä yhteishallinnan kohteena oleva yhteismaa. Tässä tutkimuksessa yhteismaan muodostavat Tampereen palstaviljelyalueet, joiden käyttöoikeuksista päättää Tampereen kaupungin kiinteistötoimi. Kiinteistötoimi tekee palvelusopimuksen Tampereen-Teiskon 4H-yhdistyksen kanssa aina kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Palvelusopimuksen mukaan 4H-yhdistyksen tehtäviin kuuluu palstaviljelyn palvelujen hoitaminen sopimuksessa määritellyillä palstaviljelyalueilla (kuva 1). Sopimus voidaan myös uusia tai sitä voidaan muuttaa kesken kauden, jos sen ehtoja pitää jostain syystä tarkistaa. Näin voi käydä, jos esimerkiksi jokin sopimuksessa nimetty palstaviljelyalue poistetaan käytöstä tai sopimukseen liitetään uusia alueita.

Palstaviljelyalueet sijaitsevat eri puolella Tamperetta. Monivuotisia palstaviljelyalueita on Haiharassa, Tahmelassa ja Vuoreksessa (kuvassa 1 sinisellä). Ruskossa on sekä moni- että yksivuotisia palstoja (kuvassa 1 punaisella). Muilla alueilla on vain yksivuotisia palstoja (kuvassa 1 vihreällä).

Kuva 3: Palstaviljelyalueet Tampereella. Vihreällä merkityt palstaviljelyalueet ovat yksivuotisia ja sinisellä merkityt monivuotisia. Punaisella merkityllä alueella on sekä yksi- että monivuotisia palstaviljelyalueita. (Kuva muokattu 4H-yhdistyksen internet-sivuilta.)

1. Pohtola	8. Takahuhti 1
2. Tohloppi	9. Takahuhti 2
3. Tahmela	10. Haihara
4. Järvensivu	11. Kaukajärvi
5. Nekala	12. Rusko
6. Muotiala	13. Vuores
7. Koivistonkylä	

Keväisin palstaviljelyalueilla järjestetään yksivuotisten palstojen jakotilaisuuksia, joihin uusien viljelijöiden on tultava paikan päälle ilmoittamaan yhteystietonsa. Aiempien vuosien viljelijät voivat sähköpostilla ilmoittaa halukkuutensa jatkaa viljelyä, jolloin he ovat automaattisesti etusijalla palstoja jaettaessa. Monivuotista palstaa voi tiedustella joko

soittamalla tai lähettämällä sähköpostia 4H-yhdistykselle. Monivuotista palstaa saa vuokrata niin kauan kuin haluaa, kunhan noudattaa palstaviljelyä koskevia sääntöjä (liite 2). 4H-yhdistys perii viljelijöiltä vuosivuokraa palstan koon ja sen mukaan, onko kyseessä yksi- vai monivuotinen palsta. Esimerkiksi yksi aari yksivuotiselta alueelta maksaa 30 euroa ja monivuotiselta alueelta 25 euroa vuodessa. Useimmat palstat ovat puolen tai yhden aarin kokoisia.

Palstaviljelyalueiden viljelyolosuhteet vaihtelevat esimerkiksi vedenottomahdollisuuksien ja maaperän suhteen. Melkein kaikki alueet sijaitsevat järven tai joen läheisyydessä, mutta joillain alueilla ei ole lainkaan vedenottomahdollisuutta. Vain Vuoreksessa on varsinainen vedenottopiste. Myös maaperän laatu vaihtelee alueittain:

Tahmela on semmosta suoperäistä, tosi turpeista maata. Et siellä se ongelma oli enemmänkin se, et se ei kuivunu kovin nopeesti keväisin jos oli paljon luntakin vielä. Ja siellä on niitä suonsilmäkkeitä. Sen uuden alueen rakentamisen myötä se nousi se pohjavesi ja meni paljon hyviä palstoja pilalle, kun kaupunki ei saanu niitä ojitettua kunnolla. Ja sinne tehtiin se yks tie sinne väliin ja sekin aiheutti sitä. Ruskossa on kans aika hyvät [palstat], toki savisemmat kuin tuolla Tahmelassa, mut siel oli hyviä palstoja kans. Sitte tossa Järvensivussa on kans hyvä maa. Nekala ja toi Pohtola, ne oli aika savisia. Et niissä oli sit se kuivuminen se ongelma. (Palstaneuvoja 1)

Viljelyn edellytyksissä on siis merkittäviä alueellisia eroja, mikä tekee yhteismaan hallinnasta haasteellista. Koska palstaviljelyalueet ovat keskenään erilaisia, tulisi niitä muokata ja niiden maata parantaa erilaisin menetelmin. Tällä hetkellä kaikkia alueita muokataan samalla tavalla, ja resurssipulan vuoksi maanparannustoimenpiteet ovat jääneet tekemättä tai ovat viljelijöiden omalla vastuulla. Hallinnan haasteeksi saattaa muodostua se, että eri alueiden viljelijät ovat eriarvoisessa asemassa. Tämä johtuu siitä, että kaikkien alueiden viljelijät maksavat yhtä suuren summan yhden aarin palstasta riippumatta siitä, minkälaisia palstan maaperä tai vedenottomahdollisuudet ovat. Eriarvoisuus voi johtaa viljelijöiden tyytymättömyyteen ja siihen, että viljelijät alkavat esittää vaatimuksia oman palstaviljelyalueensa kunnostamiseksi.

Palstaviljelyalueet on ensisijaisesti tarkoitettu Tampereen kaupungin asukkaille, mutta jos alueilla on tilaa, myös ulkopaikkakuntalaiset voivat vuokrata palstoja. Palstaviljelyalueilla

viljelee pääasiassa ihmisiä, jotka asuvat lähellä palstaviljelyaluetta. Keskustan läheisyydessä sijaitseville suosituimmille alueille, kuten Tahmelaan ja Nekalaan (kuva 3), viljelijöitä tulee kauempaakin. Viljelijät (noin 600 kpl) muodostavat heterogeenisen joukon eri-ikäisiä ja -taustaisia ihmisiä. Palstoja vuokraavat pääasiassa yksityishenkilöt, mutta myös jotkin yhdistykset, kuten Dodo ry ja Martat, ovat vuokranneet palstoja omaan käyttöönsä.

Tampereen palstaviljelyalueet muodostavat hyvin monimuotoisen kokonaisuuden, sillä sekä palstaviljelyalueet että niiden käyttäjät ovat keskenään hyvin erilaisia. Miten tämän kaltaista moninaista yhteismaata tulisi hallita? Carlsson ja Berkes (2005, 67) toteavat, että perinteinen ylhäältä alaspäin tapahtuva hallinto ei sovellu moninaisten yhteismaiden hallintaan niin hyvin kuin eri tasojen toimijoiden yhdessä harjoittama yhteishallinta. Minkälaista palstaviljelyalueiden hallintaa Tampereella harjoitetaan ja kenen toimesta? Tapahtuuko hallinnassa tehtävien ja vallan jakoa, vai onko valta ja tehtävät keskittyneet vain jollekin toimijalle? Pohdin näitä kysymyksiä seuraavissa alaluvuissa.

6.2 Hallintaan osallistuvat toimijat

Carlssonin ja Berkesin (2005, 73–74) mukaan yhteishallintaa analysoitaessa tulisi ensin keskittyä yhteishallinnalle kuuluviin tehtäviin, päätöksiin ja tyypillisiin ongelmiin. Vasta tämän jälkeen tulisi tarkastella hallintaan osallistuvia toimijoita ja sitä, mitä tehtävää mikäkin toimija hoitaa. Mielestäni on kuitenkin hankala tarkastella hallintaan liittyviä tehtäviä irrallaan niiden hoitamiseen liittyvistä toimijoista. Siksi käsittelen ensin lyhyesti hallintaan osallistuvia toimijoita, ja siirryn sen jälkeen tarkastelemaan palstaviljelyn hallintaan liittyviä tehtäviä ja ongelmia.

Palstaviljelyn hallintaan Tampereella osallistuu seuraavat toimijat:

4H-yhdistys	Tampereen kaupunki	Viljelijät	Muut toimijat
Toiminnanjohtaja Palstaneuvoja	Kiinteistötoimi Vihersuunnittelu Kaavoitus Rakennusvalvonta Kestävä yhdyskunta - yksikkö	noin 600 kaupungin asukasta (osa ulkopaikkakuntalaisia)	Kurpitsaliike Martat Dodo ry. Maanmuokkaaja

Kuva 4: Palstaviljelyn hallintaan osallistuvat toimijat.

Keskeisimmät palstaviljelyalueiden hallintaan osallistuvat toimijat ovat 4H-yhdistys ja Tampereen kaupunki. Niiden sisällä on useita erillisiä toimijoita, joilla on erilaisia vastuualueita ja tehtäviä palstaviljelyn hallintaan liittyen. Tämän kaltainen toimijoiden moninaisuus on yhteishallinnalle tyypillistä (Carlsson & Berkes 2005, 67). 4H-yhdistyksen sisältä voidaan erottaa toiminnanjohtaja ja palstaneuvoja, joille kuuluu keskenään erilaiset vastuualueet palstaviljelyn hallinnassa. Tampereen kaupungin sisältä hallintaan osallistuvat kiinteistötoimi, vihersuunnittelu ja kaavoitus.

Et hän [kiinteistösihteeri] on ollut sillai, et mä oon hänen kanssa ollu yhteyksissä jos on ollu noihin palsta-asioihin liittyvää. Ja jos sinne [kaupungille] on joku palsta-asioissa soittanu, niin hän [kiinteistösihteeri] on ollut sit muhun yhteydessä. Hänen kanssaan ollaan myös niistä sopimusasioista puhuttu. (4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja)

Palstaviljelijät osallistuvat hallintaan esimerkiksi muokkaamalla hallinnan kohteena olevia palstaviljelyalueita ja tekemällä kehittämis ehdotuksia palstaviljelyn käytäntöihin. Nämä kehittämis ehdotukset vaikuttavat, tai ainakin niiden tulisi vaikuttaa siihen, minkälaiseksi palstaviljely ja sen käytännöt muotoutuvat. Hallintaan osallistuu myös Tahmelan palstaviljelyalueella toimiva Kurpitsaliike, sekä maanmuokkauksen hoitava yritys.

6.3 Tehtävät

Monimuotoisen yhteismaan hallinta pitää sisällään useita erilaisia tehtäviä, jotka on jaettu yllä mainittujen toimijoiden kesken. Jaottelin palstaviljelyn tehtävät aineiston perusteella seitsemän päätehtävän alle, jotka ovat:

- Päätöksentekotehtävä
- Suunnittelutehtävä
- Hallinnointitehtävä
- Neuvontatehtävä
- Valvontatehtävä
- Käytännölliset tehtävät
- Kiistatilanteiden ratkaisemiseen liittyvät tehtävät

Päätöksentekotehtävällä viitataan siihen, että hallintaverkoston tulee tehdä jatkuvasti erilaisia lyhyen ja pitkän tähtäyksen päätöksiä yhteismaahan ja sen hallintaan liittyen. Lyhyen tähtäyksen päätökset liittyvät usein palstaviljelyn käytäntöihin, kuten palstaviljelyalueiden sääntöihin tai viljelijöiden neuvomiseen. Päätöksiä, joilla on pidempiaikainen vaikutus, täytyy tehdä muun muassa sen suhteen, kuka palstaviljelyn palvelut järjestää, mitä palveluihin kuuluu ja miten toiminta rahoitetaan. Päätöksentekoon osallistuu eri toimijoita sen mukaan, minkä tyyppisestä asiasta päätetään. Osa päätöksistä on sellaisia, että päätöksentekoon tarvitaan useamman osapuolen osallistuminen. Sen sijaan osa päätöksistä on sellaisia, että jokin toimija voi tehdä niitä itsenäisesti. Tampereen kaupungilla on esimerkiksi oikeus päättää itsenäisesti siitä, poistetaanko palvelusopimuksesta joitain palstaviljelyalueita. 4H-yhdistys sen sijaan voi tehdä itsenäisesti päätöksiä esimerkiksi viljelijöitä koskeviin sääntöihin liittyen:

Ne [palstaviljelyalueiden säännöt] on sit taas yhdistyksen ja viljelijöiden välinen asia. Et siinä toisaalta kaupunki on ihan turha välikäsi. - - Me saadaan antaa se ohjeistus niille viljelijöille. Toki pyritään noudattamaan hyvää käytäntöä ja kyllähän kaupungilla nyt suurin piirtein on tiedossa ne säännöt, et kyllähän ne nyt aika hyvin, ainakin jotkut ihmiset siellä tietää et miten tää toimii. (4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja)

Suunnittelutehtävää hoitavat monet eri kaupungin yksiköt yhdessä 4H-yhdistyksen kanssa. Kaavoitus osallistuu palstaviljelyalueiden hallintaan pääasiallisesti silloin, kun se kaavoittaa uusia tai vanhoja alueita. Kaavoitus vaikuttaa palstaviljelyyn ottamalla kaavaan merkitsemättömät palstaviljelyalueet huomioon vanhoja alueita kaavoitettaessa, tai merkitsemällä kaavaan uusia palstaviljelyalueita uusia alueita kaavoitettaessa. Muuten kaavoitukselle tulee melko vähän tehtäviä palstaviljelyyn liittyen. Palstaviljely nousee esiin pääasiassa vain asukastilaisuuksissa yksittäisten asukkaiden tai asukasyhdistysten tarpeista. Kaavoitukseen tulee harvoin suoria yhteydenottoja palstaviljelyyn liittyvissä asioissa. Myös vihersuunnittelu on ollut mukana uusia palstaviljelyalueita suunniteltaessa:

Sitten olin mukana myöskin asuntomessuilla [Vuoreksessa], koska siihen tuli nyt nimenomaan ihan tietoisesti suunniteltu monivuotinen alue, ja koko se peltoalue mikä kiertää siellä asuntomessuja, niin sen suunnittelin tilallisesti, ne käytävät ja lohkot. - - Määriteltiin palstojen monivuotisten kasvien korkeudet ja tyypit. Että käytetään sitte näitä nykyaikaisia pylväsmäisiä omenapuita tai matalia kääpiöomenapuita. Ja kuinka kaukana naapuripalstasta se saisi olla, jotta ei tulis varjostamista siihen naapuripalstalle. (Tampereen kaupungin vihersuunnittelun edustaja)

Vihersuunnitteluun tulee jonkin verran suoria yhteydenottoja asukkailta, sillä vihersuunnittelun ajatellaan vastaavan Tampereen palstaviljelystä. Kun palstaviljely uudella alueella alkaa, ei sen jälkeen kaavoitukselle ja vihersuunnittelulle juuri tule tehtäviä palstaviljelyyn liittyen. Heidän osuutensa palstaviljelyn hallinnassa on merkittävämpi alueita suunniteltaessa.

Hallinnollisiin tehtäviin sen sijaan kuuluvat muun muassa viljelijöiden laskutus ja viljelijärekisterin ylläpito. Nämä tehtävät ovat palstaneuvojan vastuulla. 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja ja Tampereen kaupungin kiinteistötoimen sihteeri ovat vastuussa monista muista hallinnollisista tehtävistä, kuten sopimusten solmimisesta ja uusimisesta. Toisin kuin perinteisessä hallinnossa, jossa hallinnolliset tehtävät ovat yleensä keskittyneet vain yhdelle toimijalle (Anttiroiko et al. 2003, 141), tässä tapauksessa hallinnolliset tehtävät ovat jakautuneet eri toimijoiden kesken.

Yksi palstaviljelyn hallinnan osa on neuvontatehtävät, joihin kuuluu muun muassa viljelijöiden neuvonta paikan päällä ja puhelimitse, sekä erilaiset tiedottamiseen liittyvät tehtävät. Palstaneuvoja hoitaa näitä tehtäviä. Molempien palstaneuvojien mielestä olisi ollut hyvä, jos heillä olisi ollut enemmän aikaa käytettävissä viljelijöiden neuvontaan:

Et pääsääntöisesti ne on ihan hyviä palstoja, mut tietenkin palstaneuvojan homma on enemmänkin sellanen palstahoitelijan homma. Et siihen puoleen olis pitäny olla enemmän resursseja, et olis voinu neuvoa viljelijöitä enemmän. Et jos sä joudut tommoselle oikeen kuivalle alueelle viljelemään, niin mitäs sitte? Jotain yleisiä neuvoja siinä ehti vaan antaa. Mulla oli sekin työlistalla, et olis tehny sellasia seikkaperäisempiä neuvoja sinne nettisivuille. (Palstaneuvoja 1)

Palstaviljelijöitä koskevat tietyt säännöt, joiden noudattamisen valvomiseen valvontatehtävät liittyvät. Palstaneuvoja on pääasiallisessa vastuussa myös tästä tehtävästä. Haastatteluista kävi kuitenkin ilmi, ettei palstaneuvojalla ole aina aikaa huolehtia valvontatehtävästä niin hyvin kuin ehkä olisi tarvetta. Joillain alueilla roskaaminen ja erilaiset rakennelmat ovat niin iso ongelma, ettei palstaneuvoja ehdi muilta töiltä puuttua niihin. Toisen palstaneuvojan mukaan olisi myös tehokkaampaa, jos esimerkiksi rakennusvalvonta hoitaisi siisteyteen liittyvän valvonnan, sillä palstaneuvojalla ei ehkä ole osaamista ja keinoja puuttua ongelmiin. Toisin sanoen palstaneuvoja on vastuussa tehtävästä, jonka hoitamiseen hänellä ei ole riittäviä tiedollisia tai ajallisia resursseja. Mikään toimija ei ehdi hoitaa valvontatehtävää kunnolla, mutta ongelma on tunnistettu ja sitä pyritään ratkaisemaan erilaisin keinoin:

Rusko on varmaan se kaikista pahin. Siellä on oikeesti kohta rivitalon takapihaa suurin piirtein. Ja siel on ihan, kaavassa sanotaan et sinne ei saa rakentaa. Et siihen ei pitäis kellään olla mitään sanottavaa. - - Että se on nyt tarkoitus ottaa käsittelyyn tässä keväällä taikka kesällä. Sinne toimitetaan lava, ja viljelijöillä on vastuullaan, että he hoitavat ne rakennelmat ja kaikki rakennelmat ja muut. Rakennusvalvonnasta tuli kehotus myös. Koska näille alueille ei saa rakentaa. (Tampereen kaupungin kiinteistösihteeri)

Käytännöllisiin tehtäviin kuuluvat muun muassa viljely, kastelu ja rikkaruohojen poisto. Nämä tehtävät ovat viljelijöiden omalla vastuulla, samoin kuin maan muokkaus monivuotisilla alueilla. Sen sijaan yksivuotisilla alueilla maan muokkaamisen hoitaa 4H-

yhdistyksen palkkaama yritys. Monia muita käytännöllisiä tehtäviä hoitaa palstaneuvoja. Hänen hoidettavakseen kuuluu muun muassa yksivuotisten palstojen jako, mittaaminen ja merkitä. Palvelusopimuksessa määritellään, että 4H-yhdistyksen tehtäviin kuuluvat myös palstaviljelyalueiden seuranta ja viljelykelpoisuudesta huolehtiminen, jotka ovat nekin palstaneuvojan vastuulla.

Lisäksi palstaneuvoja toimii usein myös erotuomarina hoitaessaan kiistatilanteiden ratkaisemiseen liittyviä tehtäviä. Kiistatilanteita syntyy esimerkiksi silloin, kun palsta on viljelijän mielestä mitattu väärin, tai toinen viljelijä on levittäytynyt toisen viljelijän palstalle. Palstaneuvoja ratkoo usein näitä rajakiistoiksi nimettyjä riitoja, ja toimii eri osapuolten välissä sovittelijana. Palstaneuvojan resurssit eivät riitä kaikkiin tehtäviin, joita hänen tulisi hoitaa. Toinen palstaneuvojista kuvailikin työtään seuraavasti:

*Sillon ruuhka-aikaan se on liian iso rasti yhdelle ihmiselle. Et ei siinä ehdi kehittää kyllä mitään. Se menee semmoseksi selviytymistaisteluksi.
(Palstaneuvoja 1)*

Palstaviljelyn hallintaverkosto on ainakin tehtävien osalta keskittynyt vain muutamille toimijalle, erityisesti palstaneuvojalle. Tämä voi vaikuttaa siihen, miten toimivaa hallinta on ja miten joustava verkosto on silloin, kun jotakin yllättävää tapahtuu. Tehtävien keskittyminen voi tarkoittaa sitä, että vain yhdellä toimijalla on tietämystä jonkin asian hoitamisesta. Jos tämä toimija ei yhtäkkiä olekaan käytettävissä, verkosto ei ehkä kykene hoitamaan kaikkia sille kuuluvia tehtäviä. Palstaneuvojan vastuulla on sellaisia tehtäviä, joiden hoitaminen ei onnistu muilta verkoston toimijoilta, sillä vain hänellä on puutarha-alan koulutus. Hän on siis ainoa nimetty ammattilainen, joka osaa esimerkiksi neuvoa viljelijöitä viljelyyn liittyvissä asioissa. Palstaneuvojan ollessa usein kiireinen, saattaa parhaat neuvot saada viereisen palstan viljelijältä tai kokonaan palstaviljelyn ulkopuoliselta henkilöltä:

*Minä aina sanoin kaikille, et en minä tiedä minkälaisia ne [palstat] on, kysy naapurilta. - - Onneks monilla noilla yksivuotisilla alueilla, kuten esimerkiksi Järvensivussa, siellä asu yks mies ihan naapuritalossa, se näki omasta ikkunasta sen palstaviljelyalueen. Niin se mies tuli aina neuvomaan et miten.
(Palstaneuvoja 1)*

Kuten edellisestä sitaatista käy ilmi, jotkin palstaviljelyn hallinnan tehtävistä ovat siirtyneet resurssipulan vuoksi toimijalta toiselle. Koska palstaneuvojalla on niin paljon työtehtäviä ja niin vähän työaikaa, ovat esimerkiksi neuvonta- ja valvontatehtävät siirtyneet ainakin osittain viljelijöiden vastuulle. Vastuun jakautuminen useammalle toimijalle voi lisätä verkoston joustavuutta, sillä silloin toiminnan jatkuminen ei ole vain yhden toimijan varassa (Carlsson & Berkes 2005, 71–72).

6.4 Ongelmat

Tehtävien keskittyminen muutamalle toimijalle on johtanut siihen, ettei joillain hallintaverkoston toimijoilla ole riittävästi resursseja heille kuuluvien tehtävien hoitamiseen. Tyypillisin palstaviljelyn hallinnassa esiintyvä ongelma liittyy juuri näiden rajallisten resurssien alaisuudessa työskentelemiseen:

No mielikuva työstä oli kyl vähän erilainen kun mitä se sitten oli. Tai siis sanotaan niin, että se työ vois olla ihan hirvittävän mukavaa jos olis enemmän aikaa. Mut siinä oli se ongelma, et siinä oli oikeesti aivan liian kiire koko ajan. Ja sitten se, että ne kaikki työt ajoittui tavallaan pariin viikkoon. Et sinä aikana olis periaatteessa pitäny saada kaikki hoidettua. - - Mä tulin oikeesti pari kertaa suunnilleen itkien kotiin, että se oli henkisesti tosi raskasta kun kaikki huutaa sulle puhelimessa et te ette hoida näitä asioita, ja ite oot just tehnyt 12 tuntia töitä. (Palstaneuvoja 2)

Jokainen haastateltava korosti sitä, että hallintaa harjoitetaan aivan liian pienillä rahallisilla, ajallisilla ja henkilöstöllisillä resursseilla, mikä on lähes kaikkien muiden hallintaan liittyvien ongelmien taustalla. Suurin osa hallinnassa esiintyvistä ongelmista liittyy joko viljelyn edellytyksiin, sääntöjen noudattamatta jättämiseen tai kysynnän jatkuvaan kasvuun.

Viljelyn edellytykset ovat monella palstaviljelyalueella melko heikot, sillä maaperän laatu saattaa olla huono eikä varsinaisia vesipisteitä ole Vuoresta lukuun ottamatta. Tämä aiheuttaa tyytymättömyyttä viljelijöiden keskuudessa, ja he valittavat palstaneuvojalle asiasta. 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja ja palstaneuvoja ovat pyrkineet ratkaisemaan ongelmaa viemällä kaupungille tiedon siitä, että palstaviljelyalueiden maaperää tulisi parantaa ja vesipisteitä rakentaa, jotta viljelijöillä olisi paremmat edellytykset viljellä.

Toiminnanjohtajan mukaan tämä on ollut yksi kiistanaihe kaupungin ja 4H-yhdistyksen välillä:

Et ainut on tietenkin, et meillä yhdistyksellä ei oo hirveesti aina varaa pistää siihen maanparannukseen, mikä on kuitenkin selkeä viesti viljelijöiltä. Et se on se ehkä se klikkikohta [yhdistyksen ja kaupungin välillä], mikä on tullu siinä käytännössä esiin. Et kun meillä ei itellä, et me ei sitä pystytä sillai ite tekee. Et ne on kyllä kaupungilla tietoisia siitä asiasta, et ne tarvis sitä parannusta ne jotkut alueet, mut hirveesti ei oo viel edenny se asia kuitenkaan. Et kyllä me aina toivetta sinne esitetään melkeenpä vuosittain, et sais edes jonkinlaista parannusta sinne joillekin alueille. Et jos vaikka jonkinlaista hiekkaa ja multaa tois, niin sitä sais sit oikeesti vähän parempaan suuntaan. Et se on ehkä se isoin. (4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja)

Toinen keskeinen palstaviljelyn hallinnan ongelma liittyy palstaviljelyalueiden siisteyteen. Resurssipulan vuoksi mikään hallintaverkoston toimija ei ehdi kunnolla hoitaa valvontatehtävää, joten joillain alueilla siivottomuudesta on tullut ongelma. Säännöissä todetaan, että viljelijöiden tulee huolehtia palstaviljelyalueiden yleisestä siisteydestä ja yksivuotisilla alueilla kasvukauden loputtua kerättävä kaikki tavaransa pois palstoilta (liite 2). Tästä huolimatta esimerkiksi Ruskossa viljelijät ovat jättäneet muoviva, tynnyreitä ja muita roskia sekä yleisille alueille että omille palstoilleen:

Ruskossa, siinähan oli semmoselle kääntöpaikalle kasattu ihan siis roskaa tosi tosi paljon. Ja ne vietiin sit pois, kun me tilattiin sinne semmonen roskalava ja heitettiin ne roskat ite siis sinne lavalle. Mut joo Ruskossa on selkeesti sellasta siisteysongelmaa, et siellä on niitä edellisvuotisia harsoja jätetty lojumaan ja jotakin muoveja ja semmosia. Nekala on kans toinen, mis oli ainakin vähän sitä ongelmaa et sinne on jätetty sitä muoviva, muovihan se on yleensä se ongelma. Niin kun rikkinäisiä ämpäreitä ja semmosia. Mut mun mielestä muut alueet on suht siistejä. Ja just Tahmelakin on siisteytynyt viime vuosien aikana paljon. Niin ei muilla alueilla oo mun mielestä sitä ongelmaa, et sieltä on kyl roskat hoidettu pois. Et noi muutama alue on semmonen, mihin se on keskittynyt et jätetään sitä tavaraa lojumaan. (Palstaneuvoja 2)

Toinen siisteyteen liittyvä ongelma on erityisesti monivuotisten palstojen hoitamattomuus. Säännöissä todetaan, että palstojen tulee olla hoidettuina, eikä rikkaruohoja saa päästää leviämään viereisille palstoille. Esimerkiksi Tahmelassa on kuitenkin jonkin verran

hoitamattomia palstoja, joiden viljelijöihin palstaneuvoja on ottanut yhteyttä ja yrittänyt selvittää, että aikooko viljelijä vielä viljellä palstaansa. Palstaneuvojalla on kuitenkin niin paljon erilaisia tehtäviä, ettei hän aina ehdi ratkaista kaikkia hoitamattomiin palstoihin liittyviä ongelmia.

Kolmas ongelma liittyy kysynnän jatkuvaan kasvuun. Palstaviljelystä ja kaupunkiviljelystä ylipäättään on tullut koko ajan suositumpaa, ja yhä useampi kaupungin asukas haluaisi oman viljelypalstan.

Kyllä nyt ainakin huomas, ja se on ollu tossa jo useamman vuoden, et tuntuu et koko ajan vaan kasvaa ja kasvaa se kysyntä. Et kun on tätä lähiruokateemaa niin paljon esillä. Ja muutenkin ihmiset on valveutuneempia, ne haluaa tietää mistä se ruoka siihen pöytään tulee. Niin kyllä sen on meilläkin huomannu, et tämmönen puoli on noususuuntainen. Et kyllä se sit meillekin heijastuu. Ja yllättävän hyvin on ollut lehtijuttuja tähän [palstaviljelyyn] liittyen keväisin jossain, joskus on ollu Tamperelaisessa. (4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja)

Kysynnän kasvu on johtanut siihen, että halukkaita viljelijöitä on paljon enemmän kuin vapaana olevia palstoja. Palstaviljelyyn osoitettu maa-alue on rajallinen ja tällä hetkellä lähes kokonaan käytössä, joten palstaviljelyalueita ei voida juuri enää laajentaa. Yksivuotisilla palstaviljelyalueilla 4H-yhdistys on pyrkinyt ratkaisemaan ongelmaa sillä, että ensimmäistä kertaa viljelemään tulevat asukkaat saavat vain puolen aarin kokoisen palstan. Näin pyritään takaamaan, että kaikki halukkaat pääsevät viljelemään. Tämä on ollut toimiva ratkaisu, sillä esimerkiksi vuonna 2013 yksivuotisia palstoja riitti palstaneuvojen mukaan kaikille halukkaille viljelijöille. Sen sijaan monivuotisille palstaviljelyalueille on usean vuoden jonot. 4H-yhdistys on pyrkinyt selvittämään hoitamattomien palstojen tilannetta ja antamaan niitä mahdollisuuksien mukaan seuraaville jonossa oleville. Näin jonoja on saatu ainakin jonkin verran purettua.

Ja just Tahmelassa monia ärsyttää se, että siellä on viljelemättömiä palstoja. Mut se, et joo niitä saatiin kyllä viime kesänä jaettua ja raivattua niitä uusia alueita. Mutta se, että sitä on noilla resursseilla ihan mahdoton valvoa, et kuka oikeesti viljelee ja kuka ei. - - Mut toki siellä jäi vielä aika paljon sellasia selvittämättömiä, et ei vaan ollu aikaa. Et en mä oikeestaan ehtiny kun sen yhden, niin sanotun kolmosalueen, mistä mä ehdin piirtää kokonaan uuden kartan. Ja sillai et se tuli täysin selvitettyä. Mut saatiin raivattua muutamia

uusia palstoja, tai aika montakin varmaan, jotain parikymmentä uutta ja sit tietysti jaettua niitä eteenpäin, mistä oli luovuttu. (Palstaneuvoja 2)

Tässä luvussa on jo noussut esiin seuraavat mielenkiintoiset seikat:

- Neuvontatehtävää hoitavat myös muut toimijat kuin palstaneuvoja
- Kaupunkilaisten lisäksi myös Martat ja Dodo ry viljelevät
- Toiminta ei ole vain viljelyä vaan myös esimerkiksi erilaisia talkoita
- Viljelijät ovat itse vastuussa jopa viljelytoiminnan perusjärjestelyistä (esim. vesi)

Palstaviljelijöiden kokemuksia Tahmelan palstaviljelyalueesta käsitelleessä Pro gradu -tutkimuksessaan Willman (2013, 52) toteaa viljelijöiden kokevan palstojen hallinnan epämääräiseksi ja tehottomaksi. Viljelijät ovat sitä mieltä, että 4H-yhdistys kyllä jakaa palstat järjestelmällisesti, mutta siitä huolimatta alueella on paljon viljelemättömiä ja hoitamattomia palstoja. Palstojen hoitamattomuus koettiin harmilliseksi ainakin kahdesta syystä. Ensiksi, palstoja jonottamassa on erittäin paljon innokkaita ihmisiä, ja moni haastateltavista oli itse joutunut jonottamaan palstaansa vuosia. Viljelijät arvelivat, että osasyynä palstan hoitamatta jättämiseen on palstojen halpa hinta. Monivuotinen yhden aarin palsta maksaa 25 euroa vuodessa, joten menetys ei ole kovin suuri, jos palsta ei jaksa tai haluakaan viljellä mutta ei myöskään halua kokonaan luopua siitä. Toiseksi, palstojen hoitamattomuus aiheuttaa sen, että rikkakasvien siemenet leviävät myös muille palstoille. Joidenkin viljelijöiden palstoille oli myös tehty ilkivaltaa tai heidän satoaan oli varastettu. (Willman 2013, 52.)

Käytännössä palstaviljelyn hallinnan ongelmat ja niiden seuraukset näkyvät eniten viljelijöiden arjessa muun muassa yllämainittujen rikkakasvien leviämisen tai palstojen jonottamisen muodossa. Viljelijöiden tulee saada kasvit kasvamaan heikkolaatuisessa maaperässä sekä keksiä ratkaisuihin, miten kasteluveden saa tuotua palstaviljelyalueelle. He joutuvat toisinaan turvautumaan toisten viljelijöiden apuun, sillä palstaneuvojalla ei ole riittävästi aikaa neuvoa kaikissa viljelyyn liittyvissä asioissa. Palstaviljelyn hallinnan ongelmat

näkyvät viljelijöiden jokapäiväisissä viljelytoiminnassa, joten heidän on jatkuvasti koitettava keksiä ratkaisuja näihin hallintaverkostossa ilmeneviin käytäntöihin liittyviin ongelmiin.

Palstaviljelyalueiden hallinta on jatkuvaa ongelmanratkaisua ja tasapainoilua erilaisten vaatimusten ja resurssipulan kanssa. Erityisesti 4H-yhdistys on kuitenkin pyrkinyt löytämään ongelmiin ratkaisuja, ja käynyt keskustelua ongelmista muiden toimijoiden kanssa. Palstaviljelyn hallinnassa tapahtuva jatkuva neuvottelu ja keskustelu ovat tyypillisiä yhteishallinnalle (Carlsson & Berkes 2005, 67). Hallinta ei kuitenkaan välttämättä ole toimivaa, jos vain yksi toimija (4H-yhdistys) pyrkii ratkaisemaan ongelmia ja käymään niistä keskustelua. Ongelmien ratkaisemista voi hankaloittaa keskusteluyhteyden puuttuminen tai sen heikko laatu (tarkemmin luvussa 7.1). Keskustelua monista ratkaistavana olevista ongelmista on siis käyty, mutta se ei ole välttämättä johtanut toimintaan. Tähän voi vaikuttaa resurssipulan lisäksi ainakin se, miten tiiviitä toimijoiden väliset yhteydet ovat ja minkälainen toimijaverkosto ylipäänsä on kyseessä. Tarkastelen näitä ominaisuuksia seuraavassa alaluvussa.

6.5 Valtaa, oikeuksia ja velvollisuuksia

Kun yhteishallinnalle kuuluvat tehtävät ja niitä hoitavat toimijat on selvitetty, voidaan alkaa tarkastella näiden toimijoiden muodostamaa hallintaverkostoa ja sen erilaisia ominaisuuksia. Jokaisessa yhteishallintajärjestelmässä oikeudet ja velvollisuudet ovat jakautuneet eri tavoin (Carlsson & Berkes 2005, 67). Palstaviljelyn yhteishallinnassa Tampereella oikeuksista ja velvollisuuksista on sovittu molempia osapuolia sitovassa palvelusopimuksessa. Sopimuksen mukaan Tampereen kaupungilla on oikeus poistaa ja lisätä hoidettavia alueita sopimukseen. Käytännössä tämä tapahtuu kuitenkin siten, että uusien alueiden käyttöönotosta käydään neuvotteluja 4H-yhdistyksen kanssa, jonka ei ole pakko suostua ottamaan uutta aluetta hoidettavakseen. 4H-yhdistys voi myös asettaa ehtoja uuden alueen käyttöönottoon liittyen, koska kaupungilla ei ole tiedossa muita mahdollisia tahoja, jotka voisivat ottaa palstaviljelyalueet hoitaakseen. Tarkastelen tämänkaltaista tilannetta tarkemmin alaluvussa 7.1 Vuoreksen uuden palstaviljelyalueen käyttöönottoon liittyen.

Palvelusopimuksen mukaan 4H-yhdistyksellä on velvollisuus huolehtia palstaviljelyn palvelujen hoitamisesta Tampereen kaupungin alueella. Sopimuksessa määritellään

tarkemmin palveluihin kuuluvat tehtävät, joista suurimman osan mainitsin jo aiemmin tässä luvussa. 4H-yhdistyksen oikeuksia sen sijaan ei ole määritelty sopimuksessa. Haastatteluissa kävi ilmi, että 4H-yhdistyksen oikeuksiin kuuluvat muun muassa viljelijöitä koskevista säännöistä ja useimmista viljelyn käytäntöihin liittyvistä asioista päättäminen. 4H-yhdistyksellä on siis mahdollisuus vaikuttaa siihen, minkälaiseksi palstaviljely Tampereella muotoutuu. On kuitenkin eri asia, käyttääkö 4H-yhdistys tätä käytäntöihin liittyvää päätösvaltaa ja jos käyttää, niin minkälaisissa asioissa. 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja kertoi, että jotain asioita on aina tehty samalla tavalla, jolloin vakiintuneita tapoja on hyvin vaikea lähteä muuttamaan. Vaikka toiminnanjohtajan tiedossa on ongelmia, jotka 4H-yhdistys voisi itse ratkaista, niitä ei välttämättä ole juuri tästä syystä muutettu. Toiminnanjohtajan mukaan olisi esimerkiksi helpompaa, jos useampi palstaviljelyalueista olisi monivuotisia, sillä se helpottaisi ja vähentäisi erityisesti palstaneuvojan työtä. 4H-yhdistys saa itse päättää alueiden yksi- ja monivuotisuudesta, mutta muutokset ovat tähän asti jääneet suunnittelun asteelle:

Sillon jo kun mä oon tullu ne on ollu yksi- ja monivuotisia, et sitä mä en tiedä miten siihen on päädytty. Mutta toki sitä on kyllä siis, musta tänäkin keväänä kun oli toi palstatyöntekijä [palstaneuvoja], niin keskusteltiin että ihan hyvin vois joitain alueita ehkä miettiä tulevaisuudessa et ne olis monivuotisia. - - Et mä luulen et se olis meille helpompi, koska se helpottais meidän työtä ihan suunnattomasti siellä toimistolla kun olis näitä monivuotisia alueita enemmän. Et kun ne voitais vaan laskuttaa, eikä niitä tarvis jakaa jakotilaisuuksissa. Sen sais jouhevammin toimii sen käytännöntyön ihan sillä, et niitä olis enemmän niitä monivuotisia. Mehän ollaan saatu ite päättää siis, et ei kaupunki siihen oo puuttunu, et mitkä on yksi- ja mitkä monivuotisia. - - En nyt uskalla vielä ens vuodesta sanoa, mut voi olla et jossain kohtaa tehdään niitä ratkaisuja et osa olis monivuotisia. (4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja)

Myös palstaviljelijöillä on paljon erilaisia oikeuksia ja velvollisuuksia, joista osa on määritelty myös viljelyalueita koskevissa säännöissä. Viljelijöiden tulee muun muassa huolehtia palstaviljelyalueiden siisteydestä ja pitää oma palstansa hoidettuna:

Et nytkin tuli kesällä yhteydenottoja viereisiltä palstoilta, et siel ei oo hirveesti tehty yhtään mitään. Et sellaisissa tilanteissa on katottu, et ihminen ei voi jatkaa. Koska kaikki saa kyllä ne säännöt. Et se lähtee aina laskun yhteydessä kaikille viljelijöille, ne palstaviljelyalueen säännöt. Niin siinä kyllä

sanotaan se, et pitää huolehtia omalta osalta se [palsta] ja merkata kunnolla myös. (4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja)

Toisaalta viljelijöillä on myös oikeuksia omiin palstoihinsa liittyen. He saavat esimerkiksi päättää siitä, kuka heidän palstallaan saa vierailla ja mitä he palstoillaan viljelevät. Viljelijät ovat myös ainoita toimijoita, joilla on oikeus palstoilta saatuun satoon. Sen sijaan heillä ei juuri ole mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, minkälaisia palstaviljelyn käytännöt ovat tai miten alueita hallitaan.

Yksi keskeinen yhteishallinnan periaate on vallan jakautuminen eri toimijoille (Armitage et al. 2007, 3). Tehtävien, oikeuksien ja velvollisuuksien jakautumisen perusteella näyttää siltä, että palstaviljelyn ympärille muodostuneessa hallintaverkostossa tapahtuu ainakin jonkin verran vallan jakautumista. Kyseessä ei ainakaan ole täysin perinteinen ylhäältä alaspäin tapahtuva hallinto, sillä silloin valta olisi keskittyneempää yhdelle toimijalle, tässä tapauksessa Tampereen kaupungille. Sen sijaan 4H-yhdistys ja Tampereen kaupunki sopivat monista asioista yhdessä palvelusopimuksella, ja joistain asioista 4H-yhdistys voi päättää itsenäisesti.

Hallinnassa tapahtuu jonkin verran vallan jakamista, mutta kaupungin ja 4H-yhdistyksen käytettävissä oleva valta ei ole keskenään samanlaista tai saman tasoista. Kuten hallintaan kuuluvien tehtävienkin kohdalla, Tampereen kaupungilla oleva valta koskee suurelta osin hallinnollisia seikkoja, kun taas 4H-yhdistyksellä oleva valta koskee pääosin palstaviljelyn käytäntöihin liittyviä asioita. Viljelijöillä sen sijaan on valtaa päättää vain heidän omaa palstaansa koskevista asioista. Toisin sanoen eri tason toimijat käyttävät myös valtaa eri tasoilla.

6.6 Heterogeeninen, keskittynyt ja tiivis hallintaverkosto

Hallintaverkostoa voidaan tarkastella myös siitä näkökulmasta, miten keskittynyt ja tiheä verkosto on erilaisilta ominaisuuksiltaan (Carlsson & Sandström 2008, 46). Palstaviljelyyn liittyvät tehtävät ovat keskittyneet melko suurelta osin 4H-yhdistykselle ja erityisesti palstaneuvojalle. Kaupungin kiinteistötoimen sihteerin mukaan asian kuuluu olla niin:

Tää ei kauheesti työllistä, koska meillä 4H hoitaa. Ja siihen pyrittiinkin aikoinaan, et meillä ei enää resurssit riittäny siihen, et täältä henkilökunta lähtee pellolle seisomaan ja jakamaan palstoja, ihan suoraan sanottuna. Ja se on oma juttunsa kokonaisuutena, et se vaatii sitä aikaa. Et oikeestaan se meidän kaupungin osuus on se, et me valvotaan et 4H toimii sopimusten mukaisesti ja sit sopimusten uusimiset ja tarkistamiset. (Tampereen kaupungin kiinteistösihteeri)

Verkoston toimijoiden välillä on havaittavissa sekä tiiviitä että löyhiä vertikaaleja ja horisontaaleja yhteyksiä. Vertikaaleja, eli eri tasojen toimijoiden välisiä yhteyksiä, on verkostossa jonkin verran. Tämä on yksi yhteishallinnalle tyypillinen ominaisuus (Adger, et al. 2006, 5). Vertikaaleja yhteyksiä ovat ainakin yhteys 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajan ja Tampereen kaupungin kiinteistösihteerin välillä, sekä yhteys palstaneuvojan ja kiinteistösihteerin välillä. Kumpikaan näistä yhteyksistä ei ole erityisen tiivis, sillä nämä toimijat tapaavat vain muutaman kerran vuodessa ja ovat muulla tavoin yhteyksissä vain tarpeen vaatiessa. Nämä yhteydet perustuvat palvelusopimukseen, eivätkä ne siis ole erityisen spontaaneja:

Et kyllä me 4H:n toiminnanjohtajan kanssa kaks kertaa vuodessa tavataan ja niillä väleillä soitellaan sitte jos tarve vaatii. Jos tulee jotain kysymyksiä. (Tampereen kaupungin kiinteistösihteeri)

Palstaneuvojalla on melko tiivis yhteys viljelijöihin ja 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajaan. Nämä yhteydet voidaan määritellä horisontaaleiksi, eli saman tason toimijoiden välisiksi yhteyksiksi, sillä nämä toimijat ovat kaikki osa kansalaisyhteiskuntaa (Adger et al. 2006, 5). Erityisesti palstaneuvojat ajattelivat olevansa viljelijöiden asialla, ja siksi ristiriitaisessa asemassa eri toimijoiden välissä:

Minä olin aina viljelijöiden puolella. - - Minähän olin 4H:n edustaja. Eli kun olin siellä niin jouduin aika paljon luovimaan siinä et mitä kellekin kertoo. Mutta joo, kyllä minä aina vein viestin perille [viljelijöiltä kaupungille]. Ja aina sanoin viljelijöille et minäpä kerron kaupungille. Se oli todella paha välikäsi, koska ihmiset ajatteli et 4H on yhtä kuin kaupunki, vaikka 4H hoitaa vaan sitä vuokrauspuolta. Et ne on kaupungin alueita ja kaikki ne jutut piti vaan sanoa et mä vien ne kaupungille. (Palstaneuvoja 1)

Lähes kaikilla toimijoilla on myös ulkoisia yhteyksiä, jotka jollain tavalla liittyvät palstaviljelyyn. Esimerkiksi kiinteistösihteeri on ainakin löyhästi yhteyksissä kaupungin vihersuunnitteluun ja kaavoitukseen. Etukäteen oletin, että Tampereen-Teiskon 4H-yhdistys tekee yhteistyötä muiden kaupunkien 4H-yhdistysten kanssa, sillä ainakin myös Turussa 4H-yhdistys hoitaa palstaviljelyn palvelujen järjestämisen. Yhteistyötä ei kuitenkaan juuri tehdä, koska siihen ei ole riittävästi aikaa. Tampereen-Teiskon 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja kertoi joskus olevansa yhteyksissä Pirkkalan 4H-yhdistykseen, jolloin hän toisinaan käy keskustelua myös palstaviljelyyn liittyvistä asioista. Palstaneuvoja ei ehdi olla yhteyksissä muiden kaupunkien 4H-yhdistyksiin, mutta hän on sen sijaan ollut yhteyksissä muihin Tampereella palstaviljelytoiminnassa mukana oleviin yhdistyksiin, kuten Tahmelan alueella toimivaan Kurpitsaliikkeeseen. Kurpitsaliikkeen tavoitteena on pitää yllä ja kehittää palstaviljelyharrastusta Tampereella, ja viljelijät voivat esimerkiksi lainata työkaluja ja kysyä neuvoa Kurpitsaliikkeeltä (Kurpitsaliike 2014). Tahmelan palstaviljelyalueella Kurpitsaliike voi olla viljelijöille merkittävämpi yhdistys kuin 4H-yhdistys, jonka edustaja käy alueella vain silloin tällöin. Palstaneuvojan löyhät yhteydet näihin muihin yhdistyksiin saattavat olla siis hyvinkin merkittäviä, sillä näillä yhdistyksillä on todennäköisesti paljon viljelyä ja viljelijöitä koskevaa tietoa, jota 4H-yhdistys voi hyödyntää omassa toiminnassaan ja sen kehittämisessä:

Kurpitsaliikkeen kanssa olin tekemisissä, ja heidän kanssaan järjestettiin vieraslajitalkootkin. Ja muutenkin olin aika paljon tekemisissä, koska heillä on paljon tietoa just siitä Tahmelan alueesta. (Palstaneuvoja 2)

Kuvan 3 taulukossa on kuvattu aineiston perusteella keskeisimmät palstaviljelyn hallintaan osallistuvat toimijat Tampereella. Yksi rasti kuvaa löyhää ja kaksi rastia tiiviimpää suhdetta toimijoiden välillä. Taulukosta nähdään, että verkosto on yhteyksiltään keskittynyt sekä palstaneuvojaan että kiinteistösihteeriin. Palstaneuvojan yhteydet muihin toimijoihin ovat kuitenkin tiiviimpiä kuin kiinteistösihteerin yhteydet. Toisaalta taulukko pelkistää hallintaverkostoa, sillä esimerkiksi palstaneuvoja vaihtuu lähes vuosittain, joten jokainen palstaneuvoja muodostaa uudenlaiset yhteydet muihin hallintaverkoston toimijoihin. Haastattelin kahta peräkkäisinä vuosina työskennellyttä palstaneuvojaa, ja heidänkin

yhteyksissään esimerkiksi kiinteistösihteeriin oli huomattavia eroja. Taulukko ei kerro yhteyksien laadusta, eli siitä, onko kyseessä spontaani tai sopimukseen perustuva yhteys, tai onko yhteys säännöllinen vai epäsäännöllinen. Taulukosta ei myöskään selviä se, onko yhteys kaksisuuntainen vai ei, tai se, onko se luonteeltaan horisontaalinen vai vertikaalinen.

	4H:n toimin- nanjohtaja	Palsta-neuvoja	Kiinteistö- sihteeri	Viher- suunnittelu	Kaavoitus	Viljelijät	Muut yhdistykset
4H:n toimin- nanjohtaja		x x	x				
Palstaneuvoja	x x		x			x x	x
Kiinteistö- sihteeri	x	x		x	x		
Viher- suunnittelu			x				
Kaavoitus			x				
Viljelijät		x x					x
Muut yhdistykset		x				x	

Kuva 5: Palstaviljelyn hallintaan osallistuvat toimijat. Yksi rasti kuvaa löyhää ja kaksi rastia tiiviimpää suhdetta toimijoiden välillä.

Taulukosta voi sen sijaan tarkastella esimerkiksi sitä, onko hallintaverkostossa havaittavissa rakenteellisia aukkoja. Näillä aukkoilla tarkoitetaan jonkin yhteyden puuttumista tai heikomman yhteyden olemassa oloa verkostossa (Carlsson & Sandström 2008, 41–45). Aukkoja on havaittavissa jonkin verran, sillä esimerkiksi kaavoitus ja viher-suunnittelu eivät ole juuri lainkaan yhteyksissä muihin toimijoihin. Nämä toimijat ovat sidoksissa yhteishallintaan vain kiinteistösihteerin välityksellä. Kiinteistösihteeri voi hyötyä tästä asetelmasta, sillä periaatteessa vain hänellä on pääsy viher-suunnittelun ja kaavoituksen hallussa olevaan tieto- ja taitokapasiteettiin. Kiinteistösihteeri voi siis kuroa umpeen ainakin nämä verkostossa esiintyvät aukot ja toisaalta tuoda verkostoon sellaista tietämystä ja kokemusta, mitä muilla toimijoilla ei ole, esimerkiksi alueiden kaavoitukseen liittyen:

Että nyt kun alueita kehitetään kaavallisesti, niin tarkoitus on ottaa ne [palstaviljelyalueet] aina jos vaan mahdollista sinne kaavaan mukaan ja osoittaa ne tietyt paikat kuten nyt. Et niitähän ei vielä paljon ole, niitä palstaviljelyalueita jotka on kaavassa oikeen, et nyt uutena tää Vuores. Ja sitten ehkä tulee toi lidesranta.. (Tampereen kaupungin kiinteistösihteeri)

Samoin palstaneuvoja voi tuoda verkostoon hyvin paljon viljelijöitä koskevaa tietämystä, sillä hän on ainoa toimija, joka on yhteydessä viljelijöihin ja muihin yhdistyksiin, jotka ovat viljelijöiden kanssa tekemisissä. Sekä palstaneuvojalla että kiinteistösihteerillä voidaan siis sanoa olevan melko paljon sosiaalista pääomaa (Carlsson & Sandström 2008, 41). Colemanin (1990, 304) mukaan sosiaalista pääomaa syntyy, kun ihmisten väliset suhteet muuttuvat siten, että syntyy toimintaa. Vaikka verkostossa näyttäisi taulukon perusteella olevan aukkoja, jotkin toimijat saavat niitä kurottua umpeen. Nämä toimijat tekevät verkostosta samalla tiiviimmän ja lisäävät verkoston sosiaalista pääomaa.

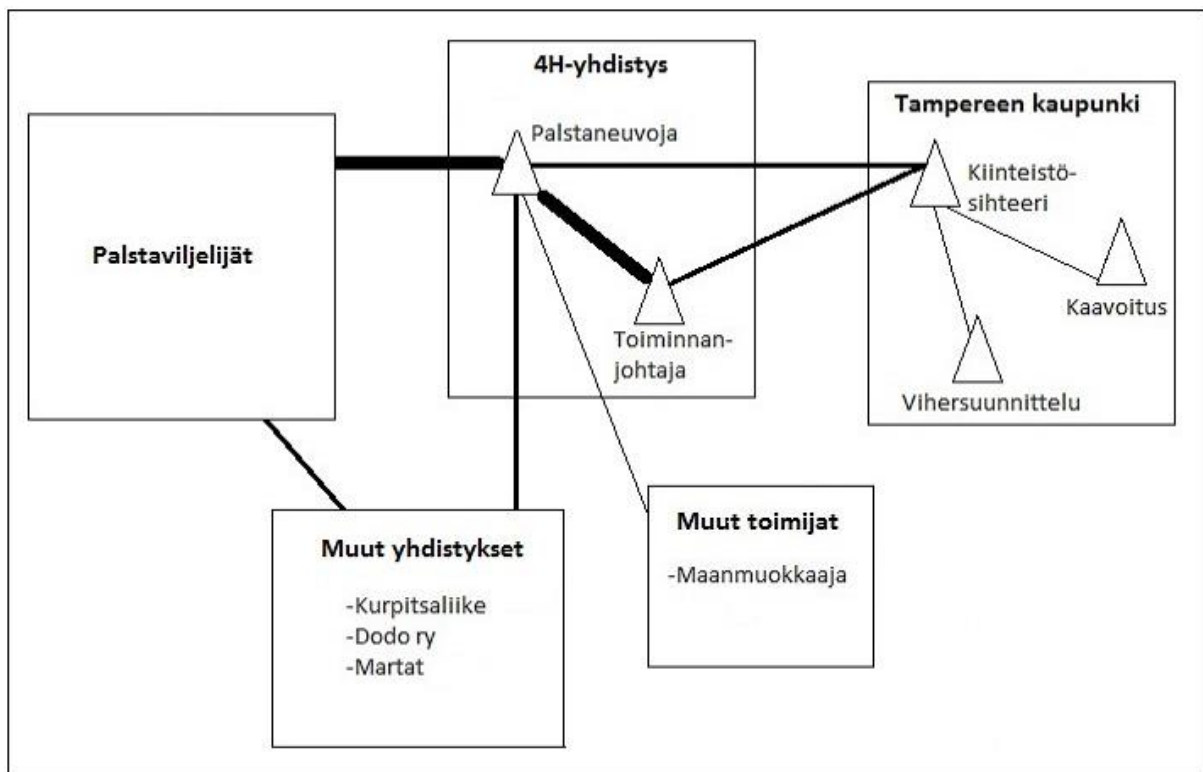
Hallintaverkostosta voidaan myös tarkastella sen heterogeenisuutta, eli sitä, miten moninaisia verkoston toimijat ovat esimerkiksi tietämykseltään, arvoiltaan ja taustoiltaan. Vaikka palstaviljelyn hallintaverkoston toimijoita on melko vähän, heidän lähtökohtansa ovat melko erilaiset. Toimijat ovat taustoiltaan erilaisia, ja he ovat eri tavoin kouluttautuneita. Tämän lisäksi heidän toimintaansa määrittävät eri tahot, sillä esimerkiksi palstaneuvoja luovii 4H-yhdistyksen, kaupungin ja viljelijöiden välimaastossa. Sen sijaan kiinteistösihteerin toimintaa määrittää Tampereen kaupunki ja 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajan toimintaa 4H-yhdistys:

Ja palstaneuvoja on sitte se, jonka mä rekrytoin. Meidän yhdistyksessä on hallitus, joka on mun lähin esimieheni, niin heidän kanssa aina katotaan ne ihmiset, jotka on tarjolla [palstaneuvojan paikkaan]. (4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja)

Myös toimijoiden hallintaan tuomat voimavarat ovat keskenään hyvin erilaiset, sillä esimerkiksi palstaneuvojalla on tietämystä viljelyn käytännön seikoista, kun taas kiinteistösihteerin tietämys on hallinnolliselta puolelta. Verkosto vaikuttaisi siis olevan melko heterogeeninen, mikä on yksi toimivan yhteishallinnan ominaisuuksista. Mitä heterogeenisempi verkosto on kyseessä, sitä paremmin se pystyy kuromaan umpeen

verkostossa olevia rakenteellisia aukkoja ja vaihtamaan tietämystä ja kokemuksia toimijoiden kesken (Carlsson & Sandström 2008, 41–45).

Kuten luvussa 4 totesin, Carlsson ja Berkes (2005, 69) ovat hahmotelleet mallin yhteishallintaverkostosta ja siinä mahdollisesti esiintyvistä yhteyksistä ja näiden yhteyksien tiiviyydestä. Käytin tätä mallia esimerkkinä, ja hahmottelin kuvion palstaviljelyn hallinnasta Tampereella (kuva 4).

Kuva 6: Palstaviljelyn hallintaverkosto Tampereella. Mitä paksumpi viiva, sitä tiiviimpi on toimijoiden välinen yhteys.

Kuvassa on keskeisimmät palstaviljelyn hallintaan osallistuvat toimijat. Mitä paksumpi viiva, sitä tiiviimpi on toimijoiden välinen yhteys. Kuvasta on havaittavissa, että sekä palstaneuvojalla että Tampereen kaupungin kiinteistösihteerillä on paljon yhteyksiä muihin toimijoihin. Kuten aiemmin totesin, kiinteistösihteeri yhdistää hallintaverkoston muihin kaupungin toimijoihin, kuten vihersuunnitteluun ja kaavoitukseen. Kuvasta on nähtävissä myös 4H-yhdistyksen rooli eri toimijoiden välissä. Esimerkiksi palstaviljelijöillä ei ole suoraa yhteyttä kaupunkiin, vaan yhteys kulkee 4H-yhdistyksen kautta.

*Et 4H on nyt vähän semmonen, vähän huonossa ja hyvässä semmonen välikäsi.
(Palstaneuvoja 1)*

Kuvan tapa esittää yhteishallinta ei ole ongelmaton, sillä se yksinkertaistaa verkostoa monella tapaa. Esimerkiksi palstaviljelijät on kuvattu yhtenä toimijana, vaikka todellisuudessa viljelijät muodostavat heterogeenisen joukon yksittäisiä toimijoita, joiden keskuudessa voi olla erittäin monipuolista tiedonsiirtoa ja kokemustenvaihtoa. Kuvassa ei voida esittää jokaisen toimijan suhdetta jokaiseen toimijaan, koska silloin kuvasta tulisi liian sekava. Kuvan 6 ideana onkin, että siitä on nopealla silmäyksellä nähtävissä hallintaan osallistuvat toimijat ja näiden väliset suhteet.

Palstaviljelyn hallintaverkosto on tehtävien ja yhteyksien osalta keskittynyttä ja toimijoiltaan heterogeenista. Verkostossa on aukkoja, mutta keskeiset toimijat saavat ne kurottua melko hyvin umpeen ja tekevät samalla verkostosta tiiviimmän. Nämä tekijät ja vallan jakaminen verkostossa ovat merkkejä siitä, että kyseessä saattaisi olla toimiva yhteishallintajärjestelmä. Nämä tekijät eivät kuitenkaan vielä tarkoita sitä, että hallinnassa tapahtuisi oppimista, tai että kyseessä olisi joustava yhteishallintajärjestelmä. Tarkastelen näitä seikkoja seuraavassa luvussa.

7 Palstaviljelyn hallinnan kankeus

Tässä luvussa tarkastelen sitä, miten oppivaksi ja joustavaksi palstaviljelyn hallintaverkosto on sen olemassaolon aikana muotoutunut. Tarkastelussa keskityn siihen, miten joustava palstaviljelyn hallintaverkosto on silloin, kun jotain yllättävää tapahtuu tai hallintaverkoston toimintaa häiritään jollain tavalla. Vuoreksen uuden palstaviljelyalueen käyttöönotto voidaan nähdä häiriönä palstaviljelyn hallintaverkoston normaalissa toiminnassa, joten käytän Vuoreksen tapausta esimerkkinä siitä, millä tavoin oppiminen ja joustavuus ilmenevät hallintaverkostossa.

7.1 Tiedonkulku ja kommunikaatio – esimerkkitapaus Vuores

Vuoreksessa järjestettiin asuntomessut kesällä 2012. Alueelle suunniteltiin useampi palstaviljelyalue, joista yksi toteutettiin näytemaatyyppisesti jo asuntomessuille. Vuoreksen aluetta suunniteltaessa myös 4H-yhdistys otettiin mukaan keskusteluun. Haastateltavien mukaan osapuolet tapasivat ja neuvottelivat Vuoreksen alueen hoitamisesta:

No, siel oli siis messuihmisiä, kiinteistöpuolen henkilö ja sit oli suunnittelija kaupungin puolelta. - - Mut me käytiin tasan yks keskustelu siellä paikan päällä ja me ei silloin vielä lupauduttu. Annettiin ne ehdot ja sitte kaupunki hyväksy ne. (Palstaneuvoja 1)

Kaupunki teki 4H-yhdistykselle ehdotuksen summasta, jonka se olisi valmis korvaamaan 4H-yhdistykselle Vuoreksen alueen hoitamisesta. 4H-yhdistys ei kuitenkaan suostunut tähän ehdotukseen, joten kaupunki päätti tutkia, olisiko jokin muu toimija kiinnostunut palstaviljelyn palvelujen järjestämisestä Vuoreksessa. Mikään muu toimija ei kuitenkaan osoittanut kiinnostusta alueen hoitamista kohtaan, joten kaupunki hyväksyi 4H-yhdistyksen tekemän tarjouksen. Jatkuva neuvottelu ja keskustelu eri osapuolten välillä ovat yhteishallinnassa keskeisiä (Carlsson & Berkes 2005, 65–76). Kuten Vuoreksen palstaviljelyn palvelujen hoitamisesta käyty keskustelu osoittaa, palstaviljelyn hallinnassa käydään kyllä

neuvotteluja, mutta ei ehkä riittävästi. Toinen palstaneuvoja ei esimerkiksi ole erityisen tyytyväinen messuilla esiteltyyn näytemaahan:

Se oli rakennettu sillai ihan miten sattuu. Mä en ymmärrä miten pystytään nollasta rakentamaan huonosti, et sinne tuodaan jotain someroa, joka on niin järkyttävän huonoa hoitaa. Et sellasia peukalonpään kokoisia kiviä ne polut. Mä ajattelin et voi ei, mä nään tän kahden vuoden päästä kun täältä puskee nämä kaikki rikkaruohot. Et miks tätä ei voida tehdä kunnolla. (Palstaneuvoja 1)

4H-yhdistystä ja sen näkemyksiä viljelyalueen sisältöön liittyen ei joko kuultu tai 4H-yhdistys ei tuonut näkemyksiään riittävästi esille. Toisin sanoen vuoropuhelua uutta aluetta suunniteltaessa ei ehkä käyty tarpeeksi. Messujen jälkeen Vuoreksen palstaviljelyalue siirtyi 4H-yhdistyksen hoidettavaksi, ja ensimmäisen kerran siellä viljeltiin kesällä 2013. Uuden palstaviljelyalueen käyttöönotto ei kuitenkaan sujunut aivan ongelmitta:

Se [Vuoreksen palstaviljelyalue] oli siis ihan messujen jäljiltä. Ja se prosessi [alueen otto viljelykäyttöön] ei menny kauheen hyvin. Me saatiin vaan tieto siitä, et nyt palstat voi jakaa. Ja meillä oli lista niistä ihmisistä jotka oli kyselly niitä. No sitte meillä oli se jakotilaisuus, missä me jaettiin ne palstat. Sen jälkeen rupes tulee yhteydenottoja, et ei tää palstojen jako voi mennä tällä tavalla. Siis sellasilta ihmisiltä jotka ei ollu ollu siellä jakotilaisuudessa. Ja siinä vaiheessa selvis, että osa niistä asukkaista oli ilmeisesti ollu yhdessä niiden alueen suunnittelijoiden kanssa päättämässä, että et mitä näihin viljelylohkoihin laitetaan. Ja sitte ilmeisesti näille asukkaille oli luvattu, että ne saa sitte messujen jälkeen jatkaa viljelyä. Mut jostain syystä tää tieto ei ollu ikinä tullu meille asti. Ja sit se aiheutti vähän semmosta niiden asukkaiden kesken, todella pahoja kiistoja. Ja mekin oltiin sitte muutaman kerran niitä selvittämässä siellä. (Palstaneuvoja 2)

Vaikka keskustelua toimijoiden välillä käydään jonkin verran, keskustelun osapuolet saattavat puhua eri asioista, tai heillä ei ehkä ole samanlaista näkemystä siitä. Näin ollen heidän on paljon vaikeampi päästä yksimielisyyteen ja tehdä molempia osapuolia tyydyttäviä päätöksiä. Haastatteluissa kävi esimerkiksi ilmi, että eri toimijat näkivät uuden palstaviljelyalueen käyttöönoton ongelmien johtuvan eri asioista. Kuten yllä olevasta sitaatista käy ilmi, toisen palstaneuvojan mukaan ongelmat johtuivat siitä, että kaupungin Vuores -projektiryhmä oli jo luvannut joillekin messualueen asukkaille palstoja ilmoittamatta

tästä 4H-yhdistykselle. Kiinteistösihteerin mukaan ongelmat johtuivat ennen kaikkea maaperän ominaisuuksista:

Ja nyt sitten kun messut oli, niin täähän oli tosi hienossa kunnossa, et oli kivetystä ja muuta. Et nyt sitten viime keväänä, kesänä, sitte kun sinne mentiin, niin tuli sen palstajaon kanssa vähän ongelmaa. Mut se johtu kaikki siitä maastosta, et siellä oli sitä koristekivetystä, et sitä vaan ja nurmikkoa, et se oli hienon näkönen. Et purettiin pois et saatiin oikeesti se alue sillai kun se oikeesti on. (Tampereen kaupungin kiinteistösihteeri)

Ongelmien ratkaisua hankaloittaa huomattavasti se, että toimijoiden käsitykset ongelmasta ja sen syistä eroavat toisistaan. Näkemykset saattaisivat olla yhteneväisempiä, jos toimijat tapaisivat useammin ja samalla parantaisivat keskusteluyhteyttään. Tällä hetkellä 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja ja Tampereen kaupungin kiinteistösihteeri tapaavat kerran tai kaksi vuodessa ja asioivat muuten puhelimitse tai sähköpostitse tarpeen tullen. Toimijoiden väliltä puuttuu siis tiivis keskusteluyhteys, joka on olennainen osa toimivaa ja joustavaa yhteishallintaa.

Eri toimijoiden tietämyksen ja näkemysten hyödyntäminen on keskeistä hallintaverkoston toimivuuden kannalta (Carlsson & Berkes 2008, 67–68). Tätä kapasiteettia voidaan hyödyntää vain, jos tieto kulkee verkoston toimijoiden välillä. 4H-yhdistyksen ja Tampereen kaupungin välillä tiedonkulku ei aina ole ollut kovin toimivaa, mikä johtuu ainakin osittain tiiviin keskusteluyhteyden puutteesta. Vaikka Vuoreksen tapauksessa 4H-yhdistys otettiin mukaan keskusteluun jo melko varhaisessa vaiheessa, tilanne ei aina ole ollut yhtä hyvä. Tieto ei välttämättä ole kulkenut suoraan kaupungilta 4H-yhdistykselle tai päinvastoin, joten joissain asioissa toimijat ovat joutuneet turvautumaan esimerkiksi paikallisen lehden tarjoamiin tietoihin:

Kyllähän ne [kaupunki] päättää niistä alueista nimenomaan sillai kaavoituksen suhteen. Et niille me ei sit voida mitään. Et jos tulee jollekin palsta-alueelle, niin kun nyt kävi just siellä Takahuhdissa sillai, et vähän jäi yhdestä alueesta pois, kun siihen tuli joku asunto-osakeyhtiö. - - Et kyl me ollaan niitä yritetty kattookin et kun niitä tulee niitä kaavoituksista tietoja, et mihin paikkoihin tulee. Kun Aamulehdessä niistä tiedotetaan kuitenkin aika hyvin. Me joskus toivottiin et meillekin tulis tieto, mut siitä ei ihan hirveen hyvin oo tullu tietoa kuitenkaan kaupungilta. Se ei välttämättä oo tietenkään kiinteistötoimi vaan se

on joku muu yksikkö. - - Mut sitte just tälläsissä jos tulee, kun noikin on pitkään ollu kaupungilla noi alueet, niin sitte jos joku taho päättääkin et nyt sinne tulee jotain asutusta, niin sit me ei välttämättä saada kauheen aikasin sitä tietoa. (Tampereen 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja)

Tieto ei aina kulje myöskään kaupungin eri yksiköiden välillä, joten kiinteistösihteerillä ei välttämättä ole tietoa esimerkiksi kaikista kaavoitukseen liittyvistä asioista. Toisen palstaneuvojan mukaan keskusteluyhteys 4H-yhdistyksen sisälläkään ei aina ole ollut erityisen toimiva:

Semmonen mulle jäi niin kun päällimmäisenä, semmonen harmitus siitä, et tuntui niin nihkeeltä se homman edistäminen. - - Kun esimerkiksi Takahuhdissa aina ne kolme [yksivuotista] sarkaa oli samoilla ihmisillä, ja he olis halunneet ite kääntää sen. Jotain sellasta ajateltiin [4H-yhdistyksen toiminnanjohtajan kanssa], et ne vois ite ajaa sen, ja ne halus jotain monivuotisia pensaita ja kaikkee. Siitä oli puhetta, mutta niin kun monesti, niin se jäi puheen tasolle. Se oli lähinnä semmosta raportointia. Ja kyllä mulla ideoita oli paljon, mutta ei niitä oikeen. (Palstaneuvoja 1)

Jos tieto ei kulje organisaatioiden sisällä toimijalta toiselle, se ei todennäköisesti kulje verkostossakaan toimijalta toiselle. Hallintaverkosto ei voi olla erityisen joustava, jos siinä ei käydä jatkuvaa keskustelua eikä siinä tapahdu riittävää tiedonsiirtoa. Häiriön aiheuttamia ongelmia on paljon vaikeampi lähteä ratkaisemaan, jos ensin pitää luoda väylät keskustelua ja tiedonsiirtoa varten. Tämä vie turhaan niitä voimavaroja, jotka voitaisiin hyödyntää ongelman ratkaisemiseen.

Vaikka Vuoreksen uuden palstaviljelyalueen käyttöönotto ei sujunut ongelmitta, ongelmia lähdettiin heti selvittämään ja etsimään kaikkia osapuolia tyydyttävää ratkaisua:

Mutta sekin meni sitten, että näistä me jouduttiin, että sieltä soitteli 4H:n toiminnanjohtaja ja sitte soitti tää varsinainen työntekijä, tää palstajakaja. Mutta et toiminnanjohtaja meni sen sit selvittää. Et se on heidän [4H-yhdistyksen] tehtävä selvittää siellä. Et niistä niin kun keskusteltiin ja sinne tuotettiin kaupungin toimesta lisää multaa että oli sen verran painunu ja ehkä alun perinkin vähän. Sieltä [viljelijöiltä] tuli suoraan sähköpostia ja soittoa mullekin. Mutta et ne selvitettiin toiminnanjohtajan kanssa, se on heidän asia hoitaa se kuntoon. (Tampereen kaupungin kiinteistösihteerä)

No sit ne oli ne kaikki ihmiset siellä samaan aikaan paikalla ja vähän aikaa kaikki huus toisilleen ja sitten päästiin yhteisymmärrykseen. (Pastaneuvoja 2)

Alun ongelmien jälkeen viljelytoiminta Vuoreksessa on saatu käyntiin, ja tällä hetkellä alueella on meneillään toinen viljelykausi. Vuoreksen esimerkki osoittaa, että palstaviljelyn hallintaverkosto kykenee toimimaan myös silloin, kun sitä häiritään. Uuden palstaviljelyalueen käyttöönotto aiheutti häiriön, jonka takia hallintaverkoston oli hetkellisesti muutettava toimintatapojaan. Hallintaverkosto kykeni kuitenkin ratkaisemaan häiriön aiheuttamat ongelmat ja palaamaan takaisin normaaleihin toimintatapoihinsa. Ongelmien ja erimielisyyksien syntyminen olisi ehkä kuitenkin voitu estää, jos keskustelua toimijoiden välillä olisi käyty enemmän, ja jos paremman keskusteluyhteyden myötä tieto verkostossa olisi kulkenut paremmin toimijalta toiselle.

7.2 Kehittämisideoista käytäntöön?

Kuten luvussa 4 totesin, verkosto voi olla oppiva, jos siinä tapahtuu oman toiminnan arviointia, kehittämistä ja kehittämisideoiden toteuttamista (Vesalainen & Strömmer 1999, 121). Jokainen haastateltava arvioi palstaviljelyn hallintaverkoston toimintaa joko omalta tai muiden toimijoiden osalta. Kysyin Tampereen kaupungin kiinteistösihteeriltä, miten yhteistyö 4H-yhdistyksen kanssa on sujunut. Kiinteistösihteeri totesi:

Joo ihan ookoo. Ja mun aikana en ole yhtäkään valitusta saanu, asiakkaalta palautetta siitä ettei he [4H-yhdistys] olis toimineet oikein. Että ainakaan minulle asti ei oo tullu semmosta. Et ihan hyvin se on toiminu kaiken kaikkiaan, et ei oo ollu mitään niin kun, et ois tarvinnu puuttua et tehkäpäs tämä paremmin. (Tampereen kaupungin kiinteistösihteeri)

Myös muut toimijat arvioivat hallintaverkoston toimintaa, useimmiten oman toimintansa osalta:

Ja on saattanu meilläkin tulla virhe, et kun ollaan laitettu tietoihin et se palsta on ton ihmisen, niin ne onkin saattanu mennä päittäin, vaihtua vaan siellä meidän kartoissa siis. (Tampereen 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja)

Toimintaa arvioidessaan toimijat ovat pohtineet, miten palstaviljelyä voitaisiin kehittää paremmaksi. Toimijoilla on selvästi halua kehittää toimintaa ja paljon ideoita, miten kehittämisehdotukset voitaisiin toteuttaa. 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja kertoi, että he ovat muun muassa harkinneet jonkinlaisen hankerahoituksen hakemista, jotta he saisivat palstaviljelyn palveluita kehitettyä. Hänen mukaansa kaupungin maksama korvaus palstaviljelyn palvelujen hoitamisesta ei riitä palstojen parantamiseen, eikä kaupunki ole toteuttanut 4H-yhdistyksen tekemiä parannusehdotuksia, joten heidän on ollut tarpeen miettiä ulkopuolisen rahoituksen hakemista. Lisäksi usein vaihtuva palstaneuvoja on tuonut uusia ideoita 4H-yhdistyksen toimintatapoihin:

Pitkäänhän mekin ollaan tehty joitain tiettyjä juttuja samalla kaavalla. Ja sitte se että sais ehkä vähän niitä [palstoja] kehitetty. Nyt oli ihan piristävää kun oli kuitenkin ihan uus ihminen [palstaneuvojana], niin mekin saatiin semmosta uutta näkökulmaa et mitä vois ajatella. Ja nytkin kun hän teki laskutusta, niin sit anto siihen niitä parannusehdotuksia ja miten sitä vois oikeesti vielä helpottaa. Se on kuitenkin aika iso työ palstaneuvojalle mitä siihen työhön kuuluu, et sillai ihan. Sitä on aina niin sokea sille omalle, et ei ehkä osaa niin ajatellakaan sit niitä kaikkia juttuja. (Tampereen 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja)

Palstaviljelyn hallintaverkostossa tapahtuu ainakin jonkin verran oppimista, sillä toiminnan arvioinnin lisäksi toimijoilla on paljon kehitysehdotuksia. Erityisesti 4H-yhdistyksellä on useita käytännön kokemuksiin perustuvia kehittämisehdotuksia:

Kyllähän joka alueella tulis selkeesti olla oma näytemaa. Sellanen palsta-alueen henkilöiden yhteinen, joka olis ikään kuin tämän palsta-alueen esittely. Et nyt kun on ollu aika paljon kaikkia kaupunkikierroksia ja tämmösiä, niin ne vois kiertää just sen kohdan. Ja siin ois mielellään pieni kasvihuonekin. Ja tottakai siellä ois hienot fasiliteetit, siel ois ainakin wc-tilat ja ja sitte jotku vesipisteet. Mikä ei oo itseasias edes paljon vaadittu. Palsta-alueet vois olla hienosti aidattuja. Niin, ne olis sellasia ihan yleisiä, että sais käydä ihmiset virkistäytymässä. Koulut vois käydä siellä, vois oikeesti mennä kattoo kaikkea viljelyyn ja kasvatukseen liittyviä asioita. (Palstaneuvoja 1)

Palstaneuvojat näkivät palstaviljelyssä paljon hyödyntämätöntä potentiaalia. Toinen palstaneuvojista pohti esimerkiksi sellaista mahdollisuutta, että jokaisella Tampereen

koululla olisi oma viljelypalsta, jossa oppilaat pääsisivät tutustumaan viljelyyn ja kokeilemaan sitä itse. Palstaneuvojat ehdottivat, että palstaviljelyalueilla voisi myös olla esimerkiksi viljelijöiden pitämiä kahviloita tai sadon myyntiä. Palstaviljelyssä nähtiin myös mahdollisuuksia maahanmuuttajien kotouttamiseen. Viljelypalstoilla on jo nyt jonkin verran maahanmuuttajia, jotka kokoontuvat palstoille ja viljelevät yhdessä. Samalla he tutustuvat myös muihin viljelijöihin ja jakavat näiden kanssa kokemuksia. Tämä saattaa helpottaa heidän kotoutumisprosessiaan.

Viljelypalstojen koko potentiaalia ei hyödynnetä, ja vain harvat kehittämis ehdotukset toteutetaan käytännössä. Haastateltavien mukaan syy ideoiden toteuttamatta jättämiseen on useimmiten liian pienissä henkilöstöllisissä, ajallisissa ja rahallisissa resursseissa:

No siis, näillä resursseilla ei. Et se vaatis enemmän työaika. Ja se vaatis melkeen et siin ois yks ihminen yhden vuoden, hoitais. Koska sithän se ois helppo, koska tavallaan ne roikkuneet asiat ois saatu hoidettua, niin sen jälkeen se vuosittainen työ ois huomattavasti helpompaa, kun ei tarvis hoitaa niitä semmosia rokkuvia asioita. Et toki joka vuos tulee varmasti jotain yllätyksiä, mut se et niitä ei oo jonossa kahtakymmentä. Et ensinnäkin just ne monivuotisten alueiden karttojen päivitykset ois semmonen ihan ehdoton mikä pitäis saada tehtyä. Ja et ylipäättään tiedettäis et kuka viljelee ja missä. Kun ne on niin ei-ajantasalla. Ja sitä ei vaan oo, ei vaan ollu viime vuonnakaan aikaa tehdä sitä. No sen yhden alueen mä ehdin selvittää. Mut en sen enempää. (Palstaneuvoja 2)

Et kyllä me niin kun tiedetään ne ongelmakohdat aika hyvin niillä alueilla, mut et sit meilläkin on niin pienet resurssit. Ja kun ei ihmiset ymmärrä sitä, et kun mekin tehdään tosi pienellä henkilöstömäärällä tätä hommaa. Siihen nähden että mitä se ehkä sitte vaatis oikeesti. (Tampereen 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja)

Oman toiminnan arviointi ja kehittämisideoiden pohtiminen viittaavat siihen, että hallintaverkostossa tapahtuu oppimista. Kyseessä ei välttämättä kuitenkaan ole joustava yhteishallinta, sillä kehittämisideoista ei päästä toteuttamisen tasolle.

Vesalan ja Strömmerin (1999, 127) mukaan oppimisen keskiössä on yksilö, ja oppiminen tehokkainta silloin, kun se tapahtuu ihmisen oman kokemuksen ja kokeilemisen seurauksena, eli toisin sanoen tekemällä oppien. Ryhmien tasolla oppimisen keskiössä ovat

yhdessä suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi. Ryhmä voi toimia sekä oppijana että oppimisfoorumina (Vesalainen & Strömmer 1999, 127). Sekä 4H-yhdistys että Tampereen kaupunki voidaan nähdä ryhminä. Haastatteluiden perusteella vaikuttaisi siltä, että palstaviljelyn hallintaverkostossa tapahtuu ainakin jonkin verran oppimista sekä yksilöiden että ryhmien tasolla. Erityisesti 4H-yhdistys vaikuttaa oppivalta ryhmältä:

Kyllä me niitä [viljelijöiltä tulevia kehittämis ehdotuksia] viedään joo, viedään kyllä eteenpäin. Et tostakin niin kun just niistä vesipisteistäkin on puhuttu pitkään. Niin ei ihan hirveesti oo tapahtunu mitään. Et sitte niin kun sen takia puhuin ihan tässä alkupuolella siitä, että ajatuksena siitä hankerahastosta, et sit tommosella pystytään. Et jos kaupunki ei niin kun tuu siinä sillai vastaan, niin pystyis sen [hankerahaston] avulla saamaan. Et se ois kuitenkin huomattava parannus joillekin alueille. Niin kun auttais ihan suunnattomasti niitä ihmisiä. (Tampereen 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja)

Oppiminen ei kuitenkaan siirry yksilöiden ja ryhmien tasolta koko palstaviljelyn hallintaverkoston tasolle. Ongelmana saattaa olla se, että verkostossa osapuolten osaaminen on liian erilaista, sekä se, ettei informaation kulku ole aina erityisen tehokasta. Nämä molemmat tekijät saattavat hidastaa tai jopa estää verkoston oppimista (Vesalainen & Strömmer 1999, 127).

Toimijoilla on tiedossa, että jotkin muutokset voisivat tehdä heidän omasta toiminnastaan helpompaa, vähentää heidän työmääräänsä ja samalla parantaa viljelijöiden tilannetta. Tällainen muutos olisi esimerkiksi yksivuotisten palstojen muuttaminen monivuotisiksi. Toimijat eivät kuitenkaan ole tehneet tämänkaltaisia suurempia muutoksia toiminnassaan, joten toiminta ei ole kehittynyt esimerkiksi kasvavan kysynnän mukana, vaan pysynyt samankaltaisena vuodesta toiseen. Verkoston toimijat perustelevat vanhoissa toimintatavoissaan pysymistä usein sillä, että aina ennenkin on tehty samalla tavalla. Toiminnan kykenemättömyys mukautua muuttuviin olosuhteisiin viittaa toiminnan kankeuteen – ei sen joustavuuteen.

8 Johtopäätökset

Esitin tutkimuksen alussa kysymyksen siitä, millä tavoin Tampereen palstaviljelyn hallintaverkosto toimii yhteishallinnan järjestelmänä. Tiivistän tässä luvussa vastauksen tähän kysymykseen ja sitä tarkentaviin lisäkysymyksiin. Vastausten perusteella arvioin palstaviljelyn hallintaverkostoa ja teen kehitysehdotuksia siihen.

8.1 Hallintaverkoston arviointi

Palstaviljely Tampereella on yhteishallintaa, jonka vahvuuksia ovat sen heterogeenisuus ja toimijat, jotka kykenevät kuromaan umpeen hallintaverkostossa ilmeneviä rakenteellisia aukkoja. Toimivalle yhteishallinnalle tyypillisesti palstaviljelyn hallintaverkoston toimijoilla on jonkin verran sekä horisontaaleja että vertikaaleja yhteyksiä. Hallintaverkoston vahvuuksiin kuuluu sen kyky jakaa tehtäviä, valtaa ja vastuuta toimijoiden kesken. Esimerkiksi neuvonta- ja valvontatehtäviä hoitavat palstaneuvojan lisäksi myös viljelijät. Hallintaverkoston joustavuutta lisää se, että tehtäviä pystyy hoitamaan useampi kuin vain yksi toimija.

Verkoston toimijat arvioivat useimmiten vain omaa toimintaansa, jolloin arviointiprosessi jää yksilötasolle, eikä siirry koskemaan koko verkostoa. Oppimista tapahtuu jonkin verran yksilö- ja ryhmätasolla, mutta ei juurikaan koko verkoston tasolla. Toimijat pohtivat kehittämisehdotuksia, mutta usein tämä tapahtuu silloin, kun muuta vaihtoehtoa ei enää ole. Esimerkiksi 4H-yhdistys on pohtinut jonkinlaisen hankerahoituksen hakemista, sillä yhdistyksen omat resurssit eivät yksinkertaisesti enää riitä palstaviljelyn palvelujen järjestämiseen. Toimijoilla ei usein kuitenkaan ole tarpeeksi voimavaroja kehittämisideoiden toteuttamiseen, joten monet ideat jäävät suunnitteluasteelle.

Tampereen hallintaverkostolla on yhteishallinnan rakenne ja toiminta, mutta siinä on useita heikkouksia eikä se ole erityisen joustava. Heikkoudet liittyvät pääosin toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen ja resurssien hyödyntämiseen. Vaikka hallintaverkostossa käydään keskusteluja ja neuvotteluja, keskusteluyhteys eri tason toimijoiden kesken ei aina ole

erityisen toimivaa, tai keskustelua ei käydä riittävästi. Tämä on johtanut siihen, ettei tieto aina kulje verkostossa toimijalta toiselle.

Yhteishallinnan haasteeksi voi muodostua se, että sen täytyy olla samaan aikaan sekä 1) joustava ja muuttuviin tilanteisiin sopeutuva että 2) pysyvä. Hallintaverkoston toimintatapojen tulee olla ainakin jonkin verran vakiintuneita, jotta verkosto pysyy kasassa ja pystyy toimimaan. 4H-yhdistys ja Tampereen kaupunki ovat sitoutuneita hallintaan palvelusopimuksen välityksellä. Palvelusopimuksessa määritellään ne rajat, joiden puitteissa 4H-yhdistys saa toimia palstaviljelyn palveluiden järjestämisessä. Tämä tekee palstaviljelyn hallintaverkoston yhdestä osasta ja sen toimintatavoista melko vakiintuneen ja pysyvän. Myös viljelijöitä koskevat säännöt ovat pitkään olleet samat ja sitä kautta vakiinnuttaneet viljelijöiden toimintatapoja.

Toisaalta palstaviljelyn hallintaverkoston on oltava myös joustava ja muutoksiin sopeutuva. Hallintaverkosto muuttuu aina silloin, kun palstaneuvoja vaihtuu. Jokainen palstaneuvoja tuo hallintaan jotain uutta, kuten kehittämisehdotuksia tai uusia näkökulmia, jotka voivat tehdä hallintaverkostosta oppivamman ja joustavamman. Jokainen palstaneuvoja on yhteyksissä eri toimijoihin kuin edellinen palstaneuvoja, ja luo näihin erilaiset suhteet. Toisaalta palstaneuvojan jatkuva vaihtuminen aiheuttaa sen, että 4H-yhdistyksen toiminnasta puuttuu jatkuvuus. Aina kun uusi palstaneuvoja aloittaa työt, hänellä menee paljon aikaa asioiden opetteluun, eikä hänellä ole tietämystä aiempien vuosien tapahtumista. Jos palstaneuvoja tekisi työtä useamman vuoden kerrallaan, hän voisi hyödyntää tehokkaammin sen vähän ajan, mitä hänellä on käytettävissään.

Palstaviljelijät ovat jääneet tässä tutkimuksessa taka-alalle. Taka-alalle he jäävät myös palstaviljelyn hallintaverkostossa, vaikka heidän tulisi olla sen keskiössä. Yhteishallinnan tulisi mahdollistaa kansalaisten laajempi osallistuminen yhteismaata koskevaan päätöksentekoon. Tampereen palstaviljelijöillä ei kuitenkaan ole juuri mahdollisuuksia vaikuttaa palstaviljelyn hallintaan eikä sitä koskevaan päätöksentekoon. Tampereen palstaviljelyn hallintaverkosto on silti osallistavampi vaihtoehto kuin puhdas ylhäältä alaspäin tapahtuva hallinto, sillä kansalaisjärjestön osallistuminen hallintaan voi edesauttaa kansalaisten osallistumista, tai ainakin he voivat saada äänensä paremmin kuuluviin kansalaisjärjestön välityksellä.

Mutta minkälainen kansalaisten äänen välittäjä 4H-yhdistys oikein on? 4H-yhdistys on siinä mielessä mielenkiintoinen toimija, että se on sekä näennäisesti että viljelijöiden mielestä osa virallista hallintoa, kun taas omasta mielestään se on viljelijöiden asialla ja näin ollen osa kansalaisyhteiskuntaa. 4H-yhdistys on siis jännitteisellä tavalla sekä horisontaali että vertikaali toimija. Palstaneuvojalla saattaa olla samaan aikaan tiivis yhteys viljelijöihin, kiinteistösihteeriin ja erilaisiin yhdistyksiin, joten se voi välittää tietämystä ja kokemuksia toimijalta toiselle.

Haastatteluissa 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja totesi, ettei palstaviljely ole 4H-yhdistyksen eikä sen kattojärjestön keskeistä toiminta-aluetta. 4H-järjestön toiminta on yleensä suunnattu lapsille ja nuorille, käsittäen muun muassa erilaiset teemakerhot, kuten kokkikerhon ja luontokerhon (4H-järjestö 2013). 4H-yhdistys ei siis välttämättä ole paras mahdollinen toimija palstaviljelyn palveluiden järjestämiseen. Itseasiassa Tampereen kaupunki luopui aikoinaan palvelun järjestämisestä itse, koska palstaviljely ei ollut kaupungin omaa ydintoimintaa. Miten 4H-yhdistys oikeuttaa asemansa palstaviljelyn palvelujen järjestäjänä, jos palstaviljely ei ole senkään keskeistä toimintaa? Kuten aiemmin jo mainitsin, yhteishallintaan osallistuvat toimijat oikeuttavat toimintaansa tuomalla yhteishallintaan jotain, mitä muilla toimijoilla ei ole tarjota, kuten tietämystä tai pääsyn johonkin resurssiin (Carlssonin ja Berkesin 2005, 67). 4H-yhdistys tuo palstaviljelyn hallintaverkostoon palstaneuvojan, jolla on sellaista viljelyyn liittyvää tietämystä, jota muilla toimijoilla ei ole. Toisin sanoen 4H-yhdistyksen toimintaan tuoma lisä on pääasiassa 4H-yhdistyksen ulkopuolista. 4H-yhdistys olisi siis periaatteessa korvattavissa, ja palvelun järjestäjänä voisi toimia jokin muukin taho.

Toisaalta 4H-yhdistyksen ei tarvitse oikeuttaa omaa asemaansa, sillä tällä hetkellä Tampereen kaupungilla ei ole tiedossa muita hoitajia palstaviljelyn palveluille. 4H-yhdistys on siis parempi ratkaisu kuin palstaviljelyalueista luopuminen. Koska 4H-yhdistyksen asema palstaviljelyn järjestäjänä on näin vakaa, se voisi periaatteessa vaatia kaupungilta enemmän ja jopa painostaa kaupunkia tekemään muutoksia palstaviljelyalueilla. Koska 4H-yhdistys on, tai ainakin sen tulisi olla, viljelijöiden asialla, se voisi painostaa kaupunkia toteuttamaan viljelijöiltä tulevia kehittämisehdotuksia. 4H-yhdistys on esittänyt kaupungille näitä kehittämisideoita, mutta tyytynyt kaupungin vastaukseen varojen vähyydestä. Koska 4H-yhdistys on kuitenkin kansalaisjärjestö, se voisi ajaa viljelijöiden asiaa tehokkaammin

asettamalla kaupungille kovempia vaatimuksia. Palstaviljelyn hallintaverkostosta tulisi toimivampi, jos viljelijöiltä lähtöisin olevat kehittämis ehdotukset otettaisiin paremmin huomioon ja niitä lähdet täisiin myös aktiivisesti toteuttamaan.

8.2 Kehittä mis e hdotukset

Palstaviljelyn hallintaverkosto on tällä hetkellä melko vakaa ja sen toimintatavat vakiintuneita. Tilanne on kuitenkin monella tapaa ke stämätön. Kysynnän jatkuvasti kasvaessa toimijoiden voimavarat eivät enää riitä palstaviljelyn tehtävien hoitamiseen, sillä ajalliset ja taloudelliset resurssit ovat nyt jo vähissä. Toisaalta kaupungin alueita kaavoitetaan koko ajan, jolloin osa palstaviljelyalueista saattaa jäädä asutuksen alle. Nämä ja monet muut tässä työssä esiin nostamani haasteet asettavat kyseenalaiseksi nykyisen tavan järjestää palstaviljelyn palvelut Tampereella. Palstaviljelyn hallintaverkoston ulkopuolisena toimijana on helppo osoittaa kohtia, joissa hallinnassa esiintyy ongelmia. Sen sijaan on paljon vaikeampi pohtia, miten näitä ongelmia voitaisiin ratkaista. Hahmottelen seuraavaksi muutamia kehittä mis e hdotuksia hallintaverkoston rakenteeseen ja sen toimintatapoihin.

1. Keskusteluyhteyden parantaminen

Useat palstaviljelyn hallinnan ongelmista johtuvat toimijoiden välisen vuorovaikutuksen heikosta laadusta tai vähäisestä määrästä. Esimerkiksi 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja ja Tampereen kaupungin kiinteistösihteeri tapaavat vain muutaman kerran vuodessa, jolloin heidän välilleen ei ehdi muodostua kunnollista keskusteluyhteyttä. Jos palstaviljelyn hallintaan osallistuvat toimijat tapaisivat useammin ja kävisivät avoimempaa keskustelua, toimijoiden olisi helpompi arvioida hallintaverkoston toimintaa, antaa palautetta toisilleen ja oppia toisiltaan. Tämä tekisi hallinnasta joustavampaa ja muuttuviin tilanteisiin sopeutuvampaa. Ongelmatilanteessa resursseja ei tarvitsisi käyttää keskusteluyhteyden luomiseen, jos toimijoiden välinen keskusteluyhteys olisi olemassa jo valmiina. Tällöin kaikki resurssit voitaisiin hyödyntää ongelmatilanteen ratkaisemiseen.

2. Voimavarojen tehokkaampi jakaminen

Palstaviljelyn hallintaverkoston toimijoiden mukaan kehittämisideoita ei voida toteuttaa, sillä verkostossa vallitsee resurssipula. Tarkasteltuani tehtävien ja osaamisen jakautumista verkostossa näkisin, että verkostossa on melko vähän ajallisia, rahallisia ja henkilöstöllisiä voimavaroja, mutta niiden hyödyntämisessä ja kohdentamisessa olisi mahdollisuuksia kehittämiseen. Mielestäni toimijoiden verkostoon tuomaa kapasiteettia voitaisiin jakaa tehokkaammin, ja toimintatavoissa tehdä sellaisia uudistuksia, jotka vähentäisivät joidenkin toimijoiden työmäärää. Tällä hetkellä esimerkiksi palstaneuvoja on niin ylitöydytetty, ettei hän kykene hoitamaan kaikkia hänelle kuuluvia tehtäviä.

Palstaneuvojen mukaan olisi tarpeellista, että kesäisin palstaneuvojan apuna olisi toinen työntekijä. He ehdottivat myös, että palstaneuvojan työ jatkuisi pidemmälle syksyyn, jotta hän ehtisi tehdä toimistotyöt jo silloin ja valmistautua tulevaan vuoteen kunnolla. Näin tehtäviä ei olisi niin paljon odottamassa keväällä, kun palstaneuvojan työt taas alkavat. Yksi vaihtoehto olisi, että palstaneuvojan työ jatkuisi ympäri vuoden, jolloin hän ehtisi myös talviaikaan vastaamaan viljelijöiden kyselyihin ja esimerkiksi päivittämään viljelijärekisteriä, palstakarttoja ja palstaviljelyalueiden sääntöjä. Palstaneuvojan työsopimus voitaisiin myös tehdä pidemmäksi aikaa kuin vuodeksi kerrallaan, mikä toisi jatkuvuutta toimintaan.

4H-yhdistyksen toiminnanjohtajalle ja erityisesti palstaneuvojalle kasaantuvaa työmäärää voitaisiin vähentää myös sillä, että vastuuta siirrettäisiin enemmän viljelijöille. Alueiden sääntöjä voitaisiin tiukentaa ja selkiyttää siten, että viljelijöillä olisi suurempi vastuu omien palstojen ja koko palstaviljelyalueiden hoitamisesta. Esimerkiksi Helsingissä kaupunki on määritellyt kaikkia palstaviljelijöitä koskevat palstojen hoito-ohjeet (liite 3), joissa on tarkkaan määritelty esimerkiksi kompostointiin ja rakennelmiin liittyvät seikat. Tiukempien ja selkeämpien sääntöjen myötä viljelijät saattaisivat alkaa huolehtia palstaviljelyalueiden siisteydestä paremmin. Tällä hetkellä osalle viljelijöistä saattaa olla epäselvää, miten joidenkin asioiden, kuten kompostoinnin, suhteen tulee toimia, sillä siitä ei ole mainintaa alueen säännöissä. Jos viljelijät huolehtisivat paremmin alueiden siisteydestä, vähenisi palstaneuvojan työmäärä huomattavasti, sillä useat hänen työtehtävistään liittyvät palstaviljelyalueiden siivottomuuteen tai hoitamattomuuteen.

3. Alueiden muuttaminen monivuotisiksi ja palstakarttojen päivittäminen

Aineistosta kävi ilmi, että jotkin yksivuotiset palstaviljelyalueet ovat vajaakäytöllä. Joitain näistä palstaviljelyalueista voitaisiin joko pienentää tai poistaa kokonaan käytöstä. Myös palstaneuvojat olivat sitä mieltä, että alueita on liikaa. Yksi mahdollisuus olisi, että joko osa tai jopa kaikki yksivuotisista palstaviljelyalueista muutettaisiin monivuotisiksi palstaviljelyalueiksi. Tämä lyhentäisi monivuotisten palstojen jonoja. Lisäksi monivuotisten palstojen lisääminen vähentäisi palstaneuvojan työmäärää, sillä yksivuotisten palstojen jakaminen vie huomattavan paljon aikaa. Monivuotisissa palstoissa riittäisi niiden laskuttaminen, sillä viljelijät hoitavat maanmuokkauksen monivuotisilla alueilla itse.

Monivuotiset palstat olisivat myös viljelijöiden kannalta miellyttävämpi vaihtoehto, sillä niille he voisivat istuttaa myös monivuotisia kasveja. Tällä hetkellä vajaakäytöllä olevilla yksivuotisilla palstaviljelyalueilla tilanne on melkein sama kuin monivuotisilla palstaviljelyalueilla, sillä useimmat palstaviljelijät viljelevät aina samassa kohdassa vuodesta toiseen. Erona on vain se, että maanmuokkaaja kääntää maan aina keväisin, joten viljelijät eivät voi istuttaa monivuotisia kasveja, ja heidän pitää aina uudelleen ilmoittaa halukkuutensa viljelyn jatkamisesta. Monivuotisten alueiden lisäämisen puolesta puhuu myös se, että Helsingissä melkein kaikki palstaviljelyalueet ovat monivuotisia (esihaastattelu 2, kolme Helsingin kaupungin viranhaltijaa, 2013). Tämä olisi myös reilumpaa kaikkia halukkaita viljelijöitä kohtaan, sillä tällä hetkellä yksivuotisilla palstaviljelyalueilla edellisenä vuotena viljelleet viljelijät ovat etusijalla palstoja jaettaessa. Tämä asettaa uudet viljelijät epätasa-arvoiseen asemaan aiempina vuotena viljelleihin nähden. Monivuotisille palstaviljelyalueille sen sijaan kaikki saavat palstan jonotusjärjestyksessä, eikä aiempina vuosina viljelleillä ole etuoikeuksia.

Helsingistä voitaisiin ottaa mallia myös muissa asioissa, kuten kunnollisten palstakarttojen luomisessa, sillä tähän asti palstaneuvojilla ei ole ollut tarkkaa kuvaa siitä, kuka milläkin monivuotisella palstalla viljelee, tai mitkä kaikki palstat ovat ylipäättään viljeltyinä. Toinen haastattelemistani palstaneuvojista oli jo aloittanut karttojen laatimisen Tahmelassa, mutta kaikista alueista tulisi tehdä kunnolliset palstakartat, joissa palstat olisivat numeroitu ja numeron perässä lukisi palstaa viljelevän yhteystiedot. Näin olisi helpompi saada selville, kenelle mikäkin palsta kuuluu ja olla esimerkiksi hoitamattomien palstojen viljelijöihin tarvittaessa yhteydessä.

4. Asukasyhdistykset hoitamaan palstaviljelyn palveluita

Kuten aiemmin mainitsin, palstaviljely ei ole 4H-yhdistyksen keskeistä toiminta-aluetta. Tästä syystä jokin muu toimija voisi olla parempi palstaviljelyn palveluiden järjestämiseen. Helsingissä jokaisesta palstaviljelyalueesta vastaa jokin yhdistys, joka on vuokrannut alueen maanvuokrasopimuksella Helsingin kaupungilta (esihaastattelu 2, kolme Helsingin kaupungin viranhaltijaa, 2013). Tämänkaltaisen järjestely voisi toimia myös Tampereella. Haastateltavien mukaan esimerkiksi Tahmelassa Kurpitsaliike olisi halukas hoitamaan Tahmelan palstaviljelyalueita. Joillain alueilla paikalliset asukasyhdistykset voisivat olla kiinnostuneita palstaviljelyn palvelujen hoitamisesta. Muita mahdollisia yhdistyksiä olisivat ainakin Martat ja Dodo ry. Jokaisella yhdistyksellä voisi olla huolehdittavanaan yksi tai useampi palstaviljelyalue.

Tällä hetkellä Tampereen kaupunki maksaa 4H-yhdistykselle siitä, että se hoitaa palstaviljelyn palvelut. Helsingissä sen sijaan palstaviljelystä vastaavat yhdistykset maksavat Helsingin kaupungille vuokraa palstaviljelyalueista (esihaastattelu 2, kolme Helsingin kaupungin viranhaltijaa, 2013). Jos Tampereen kaupunkikin siirtyisi Helsingin malliin, kaupunki saisi palstoista tuottoa, eivätkä palstat olisi vain menoerä. Vuokratuotoilla kaupunki voisi kehittää palstaviljelyalueita paremmiksi ja toimivammiksi. Se voisi panostaa esimerkiksi maaperän ja ojituksen parantamiseen, sekä vesipisteiden ja saniteettitilojen rakentamiseen.

Tällä hetkellä vain yksi toimija (palstaneuvoja) kiertää kaikilla 13 palstaviljelyalueella, joten hänellä ei ole kovin paljon aikaa käytettävissä aluetta kohden. Jos jokaista aluetta hoitaisi eri yhdistys, sillä olisi enemmän aikaa neuvoa viljelyyn liittyvissä asioissa ja ratkaista erilaisia palstaviljelyalueilla ilmeneviä ongelmia, kuten tässäkin työssä esille nousseita rajakiistoja. Alueesta vastaava yhdistys ehtisi tavata viljelijöitä enemmän ja kuulla näiden kehittämis ehdotuksia alueista. Näin ollen myös viljelijöiden ääni pääsisi paremmin kuuluviin.

Erilaisten yhdistysten myötä palstaviljelytoiminta voisi kehittyä monella tapaa. Uudet toimijat toisivat hallintaan ja viljelyyn uusia näkökulmia ja ideoita. Yhdistykset ehtisivät myös valvoa paremmin sääntöjen noudattamista ja tehdä yhteistyötä toisten yhdistysten kanssa. Tämä voisi tehdä toiminnasta oppivampaa ja joustavampaa, koska yhdistykset kuulisivat

toisiltaan ideoita ja vinkkejä palstaviljelyn palveluiden järjestämiseksi. Yhdistysten välille voisi syntyä jopa myönteistä kilpailua, jonka myötä toiminta voisi kehittyä.

5. Viljelijöiden osallistaminen

Yksi ongelma palstaviljelyn hallinnassa Tampereella on se, etteivät viljelijät pääse vaikuttamaan heitä koskevaan päätöksentekoon. Tästä syystä pitäisi kehittää väyliä, joiden avulla myös viljelijöiden ääni saataisiin kuuluviin. Palautetta tulisi voida antaa esimerkiksi sähköisellä lomakkeella 4H-yhdistykselle, ja jollain toimijalla tulisi olla aikaa käsitellä nämä palautteet. Tässäkin monen yhdistyksen malli voisi olla toimiva ratkaisu. Jos viljelijät pääsisivät osallistumaan palstoja koskevaan päätöksentekoon, he todennäköisemmin oikeuttaisivat tehdyt päätökset. Tämä vähentäisi viljelijöiltä tulevien kriittisten palautteiden määrää.

Viljelijöillä on kaikkein eniten tietämystä siitä, minkälaisia palstat ovat ja miten niitä voitaisiin kehittää. Tämä kapasiteetti kannattaisi ottaa tehokkaammin käyttöön. Palstaviljelyn kaikille toimijoille (mukaan lukien viljelijät) voitaisiin järjestää tilaisuuksia, joissa toimijat voisivat esittää kehittämis ehdotuksia ja keskustella palstaviljelyn tilasta Tampereella. Tilaisuus voitaisiin järjestää työpajatyypiksi, ja siellä voitaisiin hyödyntää erilaisia luovuustekniikoita, kuten aivorihtä tai kuuden ajatteluhatun ideaa (De Bono, 1985). Kuten aiemmin tässä luvussa totesin, nykyinen tilanne on kestävä, joten tarvitaan luovia ratkaisuja ja uusia ideoita, jotta palstaviljelytoiminta voi jatkua ja kehittyä edelleen.

9 Lopuksi

Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut sitä, millä tavoin Tampereen palstaviljelyn hallintaverkosto toimii yhteishallinnan järjestelmänä. Ensin keskityin siihen, minkälaisen yhteismaan hallinnasta on kyse, minkälaisia toimijoita hallintaan osallistuu ja minkälaisia tehtäviä eri toimijoille kuuluu. Sen jälkeen tarkastelin vallan ja vastuun jakautumista hallintaverkostossa, sekä sitä, minkälaisia ongelmia hallinnassa esiintyy. Pohdin myös verkoston erilaisia ominaisuuksia, kuten heterogeenisyyttä ja tiheyttä. Tämän jälkeen siirryin tarkastelemaan hallintaverkoston oppimista ja joustavuutta.

Käytin yhteishallintaa käsitteellisenä apuvälineenä palstaviljelyn hallinnan tarkastelussa. Tämä tuntui toimivalta ratkaisulta, sillä yhteishallinnan käsitteistön avulla pääsin kiinni hallinnan eri puoliin ja kykenin tarkastelemaan sitä monesta eri näkökulmasta. Toisaalta yhteishallinnan käsitteen käyttö oli melko haastavaa, koska käsite on niin moniselitteinen ja epäselvä. Aluksi tuntui hankalalta pohtia esimerkiksi sitä, mitkä kaikki toimijat kuuluu huomioida palstaviljelyn hallintaverkostoa tarkasteltaessa. Työn edetessä ymmärsin kuitenkin, että yhteishallinta tulisi nähdä ennemminkin teoreettisena linssinä, jonka avulla palstaviljelyn hallintajärjestelmän toimivuutta tarkastelen.

Aineiston analyysiin käytin teorialähtöistä sisällönanalyysia. Analyysikehikkona käytin Carlssonin ja Berkesin (2005, 73–74) muotoilemia analyysin askelia yhteishallinnan tutkimista varten. Yhteishallinnan teoriaan pohjautuva analyysikehikko soveltui melko hyvin hallintaverkoston heikkouksien ja vahvuuksien tunnistamiseen, sillä kehikon avulla aineisto tuli käytyä järjestelmällisesti yhteishallinnan kannalta keskeisten seikkojen osalta läpi. Keräämässäni aineistossa haastateltavien puhe tuntui rönsyilevän moneen eri suuntaan, mutta analyysikehikon avulla sain aineistoani sopivasti rajattua ja poimittua siitä yhteishallinnan kannalta olennaisia seikkoja.

Kuten jo edellisessä luvussa totesin, viljelijät jäivät tässä tutkimuksessa taka-alalle. Olisi mielenkiintoista ja tärkeää tarkastella palstaviljelyn hallintaa myös heidän näkökulmastaan: Mitä viljelijät ajattelevat hallinnan toimivuudesta? Minkälaisia kokemuksia heillä on

palstaviljelyn hallintaan liittyen? Minkälaisia kehittämis ehdotuksia heillä on? Pääsev ätkö viljelijät omasta mielestään vaikuttamaan palstaviljelyn käytäntöjen muotoutumiseen? Minkälaisia vaikuttamisen väyliä he toivoisivat kehitettävän?

Olen tässä tutkimuksessa tarkastellut Tampereen palstaviljelyn ympärille muodostunutta hallintaverkostoa, joka on ainutlaatuinen tilaan, paikkaan ja aikaan sidottu kokonaisuus (ks. Massey 2008). Tästä syystä tämän tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää koskemaan kaikkien muiden yhteismaiden hallintaa. Tämä tutkimus tuo kuitenkin yhteishallinnasta käytävään keskusteluun kaupungin ja kansalaisjärjestön välisen yhteistyön näkökulman. Tutkimuksessani pohdin mallin toimivuutta ja tein kehittämis ehdotuksia siihen.

Verkostomainen yhteistyö kaupunkien ja kansalaisjärjestöjen välillä lisääntyy koko ajan, joten olisi tärkeää tarkastella kriittisesti sitä, mihin tämänkaltaisen yhteistyö soveltuu. Huomiota tulisi kiinnittää myös kansalaisjärjestöjen laatuun, sillä kansalaisjärjestöjen kirjo on laaja. Kuten tästä tutkimuksesta käy ilmi, kaikki kansalaisjärjestöt eivät välttämättä sovellu kaikkien palvelujen järjestämiseen. Ei pidä olettaa, että kansalaisjärjestön ja kaupungin yhdessä harjoittama hallinta tekisi siitä automaattisesti toimivampaa tai osallistavampaa. Yhteishallinta voidaan kuitenkin rakentaa monin eri tavoin. Jos Tampereen palstaviljely olisi jollain toisella tavalla järjestetty siten, että vuorovaikutus, tiedonkulku ja resurssien hallinta toimisivat, ehkä 4H-yhdistys voisi olla hyvinkin toimiva ratkaisu palvelujen hoitamiseen. Jos kansalaisjärjestö on tehtävään soveltuva ja sillä on paljon tietämystä järjestettävästä palvelusta, voi yhteistyössä harjoitettu hallinta olla erittäin onnistunutta ja kansalaisia osallistavaa.

Lähteet

- Adger, W. N., Brown, K. & Tompkins, E. L. 2005. The political economy of cross-scale networks in resource co-management. *Ecology and Society* 10:2.
- Armitage, D., Berkes, F. & Doupleday, N. 2007. Introduction: Moving beyond Co-Management. Armitage, D., Berkes, F. & Doupleday, N. (toim.) *Adaptive Co-Management: Collaboration, Learning, and Multilevel Governance*. Vancouver: UBC Press.
- Anttiroiko, A-V., Haveri, A., Karhu, V., Ryyänen, A. & Siitonen, P. (toim.) 2003. Kuntien toiminta, johtaminen ja hallintasuhteet. *Kunnallistutkimuksia*. Tampere: Tampereen yliopisto. Kunnallistieteen laitos.
- Berkes, F. 2007. Adaptive Co-Management and Complexity. Teoksessa: Armitage, D., Berkes, F. & Doupleday, N. (toim.) *Adaptive Co-Management: Collaboration, Learning, and Multilevel Governance*. Vancouver: UBC Press.
- Berkes, F. 2002. Cross-Scale Institutional Linkages: Perspectives from the Bottom up. Teoksessa Dietz, T., Dolšak, N., Ostrom, E. & Stren, P. C. (toim.) *The Drama of the Commons*. Washington: National Academy Press.
- Berkes, F., Armitage, D. & Doupleday, N. 2007. Synthesis: Adapting, Innovating, Evolving. Teoksessa: Armitage, D., Berkes, F. & Doupleday, N. (toim.) *Adaptive Co-Management: Collaboration, Learning, and Multilevel Governance*. Vancouver: UBC Press.
- Berkes, F., Colding, J. & Folke, C. 2002. *Navigating Social-Ecological Systems: Building Resilience for Complexity and Change*. West Nyack: Cambridge University Press.
- Borrini-Feyerabend, G. Farvar, M.T., Nguingui, J.C. & Ndangang, V., 2000. Co-management of Natural Resources: Organizing Negotiation and Learning by Doing. Heidelberg: Kasperek Verlag. [Viitattu 24.6.2014] Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: <https://portals.iucn.org/library/efiles/edocs/2000-082.pdf> >.
- Carlsson, L. & Berkes, F. 2005. Co-management: concepts and methodological implications. *Journal of Environmental Management*. 75, 65–76.
- Coleman, J.S. 1990. *Foundations of Social Theory*. Cambridge: Harvard University Press.

- Colding, J. & Barthel, S. 2013. The potential of 'Urban Green Commons' in the resilience building of cities. *Ecological Economics*. 86, 156–166.
- Colding, J., Barthel, S., Bendt, P., Snep, R., van der Knaap, W. & Ernstson, H. 2013. Urban green commons: Insights on urban common property systems. *Global Environmental Change*. 23:5, 1039–1051.
- De Bono, E. 1985. *Six Thinking Hats: An Essential Approach to Business Management from the Creator of Lateral Thinking*. Little, Brown, & Company.
- Eriksson, K. 2009. *Maailma ilman ulkopuolta. Verkostot yhteiskunnallisessa ajattelussa*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Foucault, M. 1991. *Discipline and Punish. The Birth of the Prison*. London: Penguin Books.
- Garvin, D. A. 1993. Building a Learning Organisation. *Harvard Business Review*, 71:4, 78–91 .
- Gieryn, T. F., 1983. Boundary-Work and the Demarcation of Science from Non-Science: Strains and Interests in Professional Ideologies of Scientists. *American Sociological Review*. 48:6, 781–795.
- Harju, A. 2013. Kansalaisyhteiskunta. [Viitattu 13.11.2013] Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/>](http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/).
- Harju, A. 2003. *Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet*. Vantaa: Kansanvalistusseura.
- Haveri, A. & Pehk, T. 2008. *Verkostokunta johtamisen ja demokratian haasteena. Kunnallistutkimuksia*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Helander, V. 2004. Paikallisyhdistykset kunta-areenalla. *KuntaSuomi 2004 -tutkimuksia nro 164*. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Helander, V. 1998. *Kolmas sektori*. Saarijärvi: Gummerus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Holling, C.S. 1986. The Resilience of Terrestrial Ecosystems: Local Surprise and Global Change. Teoksessa: W.C. Clark & R.E. Munn (toim.) *Sustainable Development of the Biosphere*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Jokinen, A., Viljanen, V. & Willman, K. 2011. Kaupunkiluonto käsin tehtynä. Pispalan ryytimaa ja tiheän paikan synty. *Alue ja ympäristö*. 40:2, 35–48.
- Kaupunkiviljely 2014. Viljelypalstat ja siirtolapuutarhat – kaupunkiviljelyn luksusta. 2011. [Viitattu 13.3.2014] Saatavilla *www-muodossa*: <URL: <http://kaupunkiviljely.fi/missa/palstalla-tai-siirtolapuutarhassa/>>.
- Konttinen, E. Kansalaisyhteiskunta. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 21.11.2013] Saatavilla *www-muodossa*: <URL: <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kansalaisyhteiskunta>>.
- Kurpitsaliike 2014. Pispalan Tahmelan ryytimaiden puolesta. Pispalan kirjastotalon tietotupa. [Viitattu 2.5.2014] Saatavilla *www-muodossa*: <URL: <http://www.pispala.fi/kurpitsa/kurpitsaliike.php>>.
- Linnamaa, R. 2004. Verkostojen toimivuus ja alueen kilpailukyky. Tampereen yliopisto. Taloudellis-hallinnollinen tiedekunta. Väitöskirja.
- Linnamaa, R. & Sotarauta, M. 2000. Verkostojen utopia ja arki. Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö. Sente-julkaisuja 7/2000. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Lähteenmäki, S. 2005. Organisaation oppimiskyvyn mittaaminen yksilöllisten asenteiden kautta – Mittarin validointi. Teoksessa: Kirjavainen, P., Lähteenmäki, S., Salmela, H. & Saru, S. (toim.) *Monta tietä oppivaan organisaatioon. Keskeuteluja ja raportteja* 9:2005. Turku: Turun kauppakorkeakoulu.
- Massey, D. 2008. Samanaikainen tila. Lehtonen, M., Rantanen, P. & Valkonen, J. (toim.). Tampere: Vastapaino.
- Möttönen, S. & Niemelä, J. 2005. Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. Keuruu: PS-kustannus.
- Nadasdy, P. 2007. Adaptive Co-Management and Gospel of Resilience. Teoksessa: Armitage, D., Berkes, F. & Doupleday, N. (toim.) *Adaptive Co-Management: Collaboration, Learning, and Multilevel Governance*. Vancouver: UBC Press.
- Ostrom, E. 1990. *Governing the Commons. The Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Palosuo, V. J., Lindsberg, P. & Happonen, L. (toim.) 1978. *Työn ja taidon tiellä. 50 vuotta 4H-toimintaa*. Helsinki: Kunnallispaino.

- Perhetalo Heideken 2013. [Viitattu 13.11.2013] Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.perhetaloheideken.fi/>>.
- Sandström, A. & Carlsson, L. 2008. Network governance of the commons. *International Journal of the Commons*. 2:1, 33–54.
- Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Sotarauta, M. 1996. Kohti epäselvyyden hallintaa. Pehmeä strategia 2000-luvun alun suunnittelun lähtökohtana. *Acta Futura Fennica* nro 6. Tampere: Finnpublishers.
- Vesalainen, J. & Strömmer, R. 1999. Yksilön oppimisesta verkoston oppimiseen – Verkostot oppijoina ja oppimisfoorumeina. Teoksessa: Alasoini, T. & Halme, P. (toim.) *Oppivat organisaatiot, oppiva yhteiskunta*. Kansallinen työelämän kehittämisohjelma. Raportteja 7. Helsinki: Työministeriö.
- Willman, K. 2013. Tiheää paikkaa puolustamassa. Pispalan ryytimaan käyttäjien paikkakokemus ja asemakaavan uudistaminen. Tampereen yliopisto. Johtamiskorkeakoulu. Pro gradu-työ.
- 4H-järjestö 2013. [Viitattu 13.11.2013] Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.4h.fi/>>.

Sopimukset ja tiedotteet:

Palvelusopimus 2011. Sopijapuolet Tampereen Teiskon 4H -yhdistys ry ja Tampereen kaupungin kiinteistötoimi.

Tampereen kaupungin kiinteistötoimi 1996a. Palstaviljelyä Tampereella vuodesta 1941. Tampereen kaupungin arkisto.

Tampereen kaupungin kiinteistötoimi 1996b. Vuokrasopimus. Tampereen kaupungin arkisto.

Teiskon-Tampereen 4H-yhdistys 1996. Tiedote Tampereen kaupungin yhteispalstaviljelijöille. 4H-neuvoja Tuulikki Pitkänen.

Esihaastattelut

Esihaastattelu 1: Tampereen kaupunki 8.10.2013, kaksi Tampereen kaupungin viranhaltijaa

Esihaastattelu 2: Helsingin kaupunki 11.10.2013, kolme Helsingin kaupungin viranhaltijaa

Liitteet

Liite 1. Haastatteluiden teemat

1. Työtehtävät

- Mitä työtehtäviä, kenen kanssa, missä..

2. Historia

- Miten palstaviljely Tampereella sai alkunsa?
- Minkälaista palstaviljely oli silloin? Miten se oli järjestetty?
- Miten päädyttiin 4H-yhdistykseen? Oliko muita vaihtoehtoja?

2. Viljelypalstat

- Minkälaisia palstaviljelyalueet ovat, viljelyn edellytykset, yksi- ja monivuotiset palstat
- Säännöt, kuka valvoo, kuka laatii
- Suositut alueet

3. Viljelijät

- Keitä viljelijät ovat (ikä, sukupuoli, mistä tulee...)
- Millä perusteilla palstat jaetaan halukkaille?
- Jonot, kysynnän kehittyminen, vaihtuvuus
- Minkälaisia kehittämisideoita viljelijöiltä tulee? Miten niiden kanssa on toimittu?
- Minkälaisia kiistoja on noussut esiin? Miten on pyritty ratkaisemaan?

4. Yhteistyö kaupungin ja 4H-yhdistyksen välillä

- Minkälaista, mihin liittyen yhteistyötä tehdään
- Mitkä ovat yhteistyön heikkoudet ja vahvuudet?
- Mistä asioista kaupunki päättää, mistä 4H-yhdistys voi päättää itse
- Minkälainen asenneilmasto kaupungin eri yksiköiltä välittyy?
- Millä muulla tavalla palstaviljely voitaisiin järjestää?
- Minkä muiden toimijoiden kanssa tehdään yhteistyötä palstaviljelyyn liittyen?

5. Tulevaisuus

- Palstaviljelyn tulevaisuus Tampereella
- Mitä esteitä? Mitä mahdollisuuksia?
- Miten voitaisiin kehittää?

Liite 2. Tampereen palstaviljelyalueiden säännöt

1. Palstaviljelijän **tulee huolehtia palstansa hoitamisesta** niin, etteivät rikkaruohot pääse leviämään muiden viljelijöiden harmiksi. Oma palsta on hoidettava **kokonaan** lähimpään ojaan, polkuun tai viereiseen palstaan asti. Jos jostain syystä ette pystykään huolehtimaan palstastanne, ilmoittakaa siitä meille, niin yritetään löytää asialle ratkaisu.

2. Viljelijöiden tulee myös huolehtia **yleisestä siisteydestä** koko palsta-alueella. Omat roskat, rikkinäiset välineet ynnä muut sellaiset on hoidettava pois alueelta. Kasvukauden jälkeen palsta tulee tyhjentää tavaroista. Viljelypalstat ovat kaupungin maa-alueita, joilta edellytetään siistiä yleisilmettä.

3. Maan kalkitus, lannoitus ja perusparannus esimerkiksi hiekalla ja turpeella on sallittua ja sadon toiveessa myös suositeltua. Kukin huolehtii kasteluvedestä itse, sillä **palsta-alueillamme ei ole vesipisteitä**. Kompostin saa tehdä, kunhan se sijaitsee oman palstan sisällä. Palstoille eivät kuulu pressukatokset, muovihuoneet tai muut kiinteät ja kookkaat rakennelmat. Sen sijaan esimerkiksi harsokatteet ovat sallittuja, kunhan tuuli ei vie niitä.

4. Vuokrattua palstaa **ei saa edelleen vuokrata** toiselle viljelijälle eikä sen viljelyoikeutta voi luovuttaa eteenpäin. Mikäli lopetatte viljelyn, ilmoittakaa siitä 4H-yhdistykseen.

5. Monivuotisilla palsta-alueilla oma palsta **on merkattava** tukevin kepein tai ohuin paaluin (yksi joka nurkkaan), joissa on myös säätä kestävät nimilaput. Näin voimme merkitä kunkin palstan karttoihimme ja pystymme hyödyntämään paremmin vapaana olevat alueet.

6. **Kaikissa viljelypalstoihin liittyvissä asioissa voitte käännyä Tampereen 4H-yhdistyksen puoleen.** Työntekijämme kiertää kevään aikana palsta-alueilla, mutta voitte kutsua meitä paikalle muulloinkin, jos viljelyssä tulee jotain pulmia. Ja jo ensi kevättä silmälläpitäen; muistattehan ilmoittaa meille osoitteenmuutoksista ympäri vuoden!

Liite 3. Helsingin viljelyspalstojen hoito-ohjeet

Palstan käyttö ja hoito

Palstaa on viljeltävä ja pidettävä se hoidettuna. Viljely on aloitettava vuosittain toukokuun loppuun mennessä. Kasvit on sijoitettava siten, että ne ovat hoidettavissa palstalta käsin ja että niistä ei aiheudu haittaa muille viljelijöille. Marjapensaiden istutusetäisyys palstan rajasta on vähintään 1,5 metriä. Palstaa saa käyttää yksinomaan viljelyyn. Rikkaruohot on kitkettava. Viljelyssä ei saa käyttää kemiallisia kasvinsuojelu- tai torjunta-aineita. Palstalle ei saa tehdä avotulta. Roskien tai muiden jätteiden polttaminen on kielletty.

Viljeltävät kasvit

Palstalla saa kasvattaa muiden hyötykasvien ja kukkien lisäksi enintään 1,5 metrin korkuiseksi kasvavia marjapensaita, mutta ei puita ja puuvartisista ns. koristepensaita. Monivuotiset kasvit on istutettava riittävän etäälle ojista.

Rakenteet ja rakennelmat

Palstalle saa rakentaa pienen kompostikehikon ja varastolaatikon puutarhatyökaluille. Taimien esikasvatukseen voi käyttää harsoa tai rakentaa väliaikaisen muovitunnelin, jonka korkeus saa olla enintään 50 cm. Kiinteitä grillejä tai muita rakennelmia (esim. kasvihuoneita, lavoja, pergoloita, laatoitusta yms.) ei palstalle saa rakentaa.

Kompostointi

Kaikki alueelta peräisin oleva kompostoitava jäte on kompostoitava palstalla. Talousjätteiden kompostointi alueella on kielletty. Kaikki maatumaton jäte (muovi- ja lasipakkaukset yms.) on vietävä alueelta pois.

Käytävien, ojien ja istutusten kunnossapito

Kaupunki huolehtii alueella mahdollisesti olevien kevyen liikenteen väylien kunnossapidosta ja hoidosta. Viljelijät huolehtivat aluetta palvelevien pienempien käytävien hoidosta kukin oman palstansa kohdalta.

Kaupunki huolehtii määräajoin kasvukauden jälkeen alueella mahdollisesti olevien suurempien ojien ruoppaamisesta koneellisesti, jolloin palstojen ojan puoleisen reunan on oltava tyhjä. Viljelijät huolehtivat ojien reunojen niittämisestä ja uoman puhtaudesta kukin oman palstansa kohdalta.

Kaupunki huolehtii alueella mahdollisesti olevien suurempien nurmialueiden niittämisestä ja alueella mahdollisesti kasvavista puista. Viljelijät huolehtivat alueella mahdollisesti olevista kaupungin pensasistutuksista kukin oman palstansa kohdalta.

Valvonta

Yhdistys valvoo näiden ohjeiden noudattamista ja antaa viljelijöille tarvittaessa kehotuksia havaittujen laiminlyöntien ja puutteiden korjaamiseksi. Kehotuksen noudattamatta jättäminen voi johtaa viljelyspalstan menettämiseen.